

Agenda – Y Pwyllgor Deisebau

Lleoliad: I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Committee Room 4 – Tŷ Hywel **Graeme Francis – Clerc y Pwyllgor**
Dyddiad: Dydd Mawrth, 12 Ionawr 2021 **Kayleigh Imperato – Dipwrwy Glerc**
Amser: 09.00 0300 200 656373
Deisebau@senedd.cymru

Yn unol â Rheol Sefydlog 34.19, mae'r Cadeirydd wedi penderfynu gwahardd y cyhoedd o gyfarfod y Pwyllgor at ddibenion diogelu iechyd y cyhoedd. Bydd y cyfarfod hwn yn cael ei ddarlledu'n fyw ar www.senedd.tv

- 1 **Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datganiadau o fuddiant**
(Tudalennau 1 – 38)
- 2 **Deisebau newydd Covid-19**
 - 2.1 P-05-1050 Ei gwneud yn ofynnol i'r Senedd gynnal pleidlais i gymeradwyo cyfyngiadau lleol cyn eu gweithredu
(Tudalennau 39 – 45)
 - 2.2 P-05-1052 Rhowch godiad cyflog i nyrsys yn unol â'r hyn a roddir i staff rheng flaen eraill yn ystod pandemig COVID-19
(Tudalennau 46 – 53)
 - 2.3 P-05-1075 Peidiwch â gosod terfyn o 15 person ar weithgareddau dan do wedi'u trefnu – fel gwersi nofio a dosbarthiadau ffitrwydd – ar ôl y cyfnod atal byr
(Tudalennau 54 – 57)
 - 2.4 P-05-1087 Rhowch derfyn ar ynysu torfol gan blant ysgol iach!
(Tudalennau 58 – 64)

Deisebau Newydd Eraill

2.5 P-05-1080 Cyflwyno deunyddiau dysgu gwrth-hiliaeth i blant mewn ysgolion yng Nghymru i leihau troseddau casineb

(Tudalennau 65 – 74)

Bydd y ddwy eitem a ganlyn yn cael eu trafod ar y cyd

2.6 P-05-1084 Dysgwch blant Cymru am sut y gwnaeth Cymru wladychu Patagonia

(Tudalennau 75 – 83)

2.7 P-05-1098 Dylai rôl Cymru yn hanes trefedigaethol Prydain fod yn bwnc gorfodol mewn ysgolion

(Tudalennau 84 – 92)

2.8 P-05-1086 Dylid creu Amgueddfa Genedlaethol ar gyfer Hanes a Threftadaeth Pobl Dduon ac Asiaidd a Lleiafrifoedd Ethnig

(Tudalennau 93 – 98)

2.9 P-05-1081 Sicrhau bod perchnogion ail gartrefi a thai gwyliau ar rent yng Nghymru yn pleidleisio yn eu prif gyfeiriad yn unig, mewn etholiadau datganoledig a lleol

(Tudalennau 99 – 108)

3 Y wybodaeth ddiweddaraf am ddeisebau blaenorol

Addysg

3.1 P-05-920 Cyllidebu Ysgolion ar gyfer ADY

(Tudalennau 109 – 112)

3.2 P-05-972 Dylid darparu o leiaf bedair awr y dydd o addysg fyw i bob disgybl tra bod ysgolion ar gau oherwydd COVID-19

(Tudalen 113)

3.3 P-05-1033 Dylid diddymu ffioedd cofrestru Cyngor y Gweithlu Addysg (EWC) a diwygio ei drefniant yn llwyr

(Tudalennau 114 – 126)

Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig

- 3.4 P-05-963 Dylid ei gwneud yn ofynnol i archfarchnadoedd roi unrhyw fwyd sydd dros ben i elusennau
(Tudalennau 127 – 129)
- 3.5 P-05-1010 Ymchwiliad annibynnol i'r llifogydd yn Rhondda Cynon Taf yn 2020 fel bod gwersi yn cael eu dysgu
(Tudalennau 130 – 136)

Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol

- 3.6 P-05-964 Dylid ymestyn absenoldeb â thâl a chymorth ariannol a ddarperir mewn ymateb i Covid-19 i staff cronfa GIG Cymru sy'n agored i niwed a staff sy'n feichiog
(Tudalennau 137 – 140)
- 3.7 P-05-1035 Dylid caniatáu i bartneriaid genedigaeth fod yn bresennol adeg sganiau, dechrau esgor, yn ystod yr enedigaeth ac ar ôl yr enedigaeth
(Tudalennau 141 – 142)

Diwylliant, Chwaraeon a Thwristiaeth

- 3.8 P-05-1013 Rhowch gymorth ariannol i unigolion hunangyflogedig yn niwydiant cerddoriaeth fyw Cymru
(Tudalennau 143 – 146)
- 3.9 P-05-1027 Caniatáu clybiau pêl-droed domestig Cymru i chwarae gemau cyfeillgar, a chaniatáu cefnogwyr i fynd i'r gemau
(Tudalennau 147 – 151)
- 3.10 P-05-1037 Caniatáu i blant fynd i mewn i ardaloedd dan gyfyngiadau symud i barhau i hyfforddi gyda'u clybiau chwaraeon
(Tudalennau 152 – 155)

Covid 19 – Diweddariadau i ddeisebau

Bydd y ddwy eitem a ganlyn yn cael eu trafod ar y cyd

3.11 P-05-1099 Peidiwch â chau'r Sector Lletygarwch (Tafarndai, Bwytai, Caffis)
heb ddangos tystiolaeth wyddonol

(Tudalennau 156 – 162)

3.12 P-05-1100 Caniatáu i dafarndai a bwytai yng Nghymru weini alcohol / aros
ar agor ar ôl 6pm

(Tudalennau 163 – 165)

3.13 P-05-1036 Caniatáu swigod cefnogaeth yn ystod y cyfyngiadau symud

(Tudalen 166)

Deisebau heb unrhyw gyswilt diweddar gan y deisebydd

3.14 P-05-826 Mae sir Benfro yn dweud NA!! i gau adran damweiniau ac achosion
brys Llwynhelyg!

(Tudalennau 167 – 168)

3.15 P-05-947 Dylai llythyrau meddygon teulu fod am ddim i fyfyrwyr

(Tudalen 169)

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

P-05-1050 Ei gwneud yn ofynnol i'r Senedd gynnal pleidlais i gymeradwyo cyfyngiadau lleol cyn eu gweithredu

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Caleb Harris, ar ôl casglu cyfanswm o 127 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Yn sgil y gwelliant diweddar yn Senedd y DU gan Syr Graham Brady i'w gwneud yn ofynnol i gael cymeradwyaeth Senedd y DU ar gyfer cyfyngiadau pellach, dylid gwneud yr un gofyniad ar gyfer cyfyngiadau yng Nghymru. Gan fod rhyddid sifil pobl yn cael ei gwtogi, dylid cael cydsyniad democrataidd pobl Cymru trwy gynnal pleidlais Aelodau o'r Senedd cyn gweithredu'r cyfyngiadau. Bydd yn helpu i ddarparu atebolrwydd ar gyfer yr ardaloedd hynny sydd wedi'u gosod o dan gyfyngiadau lleol oherwydd y coronafeirws.

Gwybodaeth Ychwanegol

Mae cydsyniad yn hanfodol gyda'r rheoliadau hyn. Mae gan wleidyddion gyfrifoldeb i gynnal rhyddid sylfaenol pobl, gan ddiogelu bywydau pobl hefyd. Mae hyn yn rhywbeth sy'n galw am gydbwysedd gofalus yn achos y coronafeirws. Yn enwedig pan y gall penderfyniadau gael effaith sylweddol ar y cyhoedd mewn sawl ffordd. Felly, dylai cyfyngiadau pellach gael eu pasio trwy bleidlais fwyafrif yn y Senedd.

Y gwelliant isod yw'r sail ar gyfer y ddeiseb hon.

Testun gwelliant Syr Graham Brady: 'provided Ministers ensure as far as is reasonably practicable that in the exercise of their powers to tackle the pandemic under the Coronavirus Act 2020 and other primary legislation, including for example part 2A of the Public Health (Control of Disease) Act 1984, Parliament has an opportunity to debate and vote upon any secondary legislation with effect in the whole of England or the whole United Kingdom before it comes into effect.'

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Castell-nedd
- Gorllewin De Cymru

Ei gwneud yn ofynnol i gael pleidlais yn y Senedd dros 'cyfnod clo lleol' cyn gweithredu

Y Pwyllgor Deisebau | 15 Rhagfyr 2020
Petitions Committee | 15 December 2020

Cyfeirnod: RS20/14570-4

Rhif y ddeiseb: P-05-1050

Teitl y ddeiseb: Ei gwneud yn ofynnol i'r Senedd gynnal pleidlais i gymeradwyo cyfyngiadau lleol cyn eu gweithredu

Geiriad y ddeiseb:

Yn sgil y gwelliant diweddar yn Senedd y DU gan Syr Graham Brady i'w gwneud yn ofynnol i gael cymeradwyaeth Senedd y DU ar gyfer gorfodi cyfyngiadau pellach, dylid gwneud yr un gofyniad ar gyfer cyfyngiadau yng Nghymru. Gan fod rhyddid sifil pobl yn cael ei gwtogi, dylid cael cydsyniad democrataidd pobl Cymru trwy gynnal pleidlais Aelodau o'r Senedd cyn gweithredu'r cyfyngiadau. Bydd yn helpu i ddarparu atebolrwydd ar gyfer yr ardaloedd hynny sydd wedi'u gosod o dan gyfyngiadau lleol oherwydd y coronafeirws.

Mae cydsyniad yn hanfodol gyda'r rheoliadau hyn. Mae gan wleidyddion gyfrifoldeb i gynnal rhyddid sylfaenol pobl, gan ddiogelu bywydau pobl hefyd. Mae hyn yn rhywbeth sy'n galw am gydbwysedd gofalus yn achos y coronafeirws. Yn enwedig pan y gall penderfyniadau gael effaith sylweddol ar y cyhoedd mewn sawl ffordd. Felly, dylai cyfyngiadau pellach gael eu pasio trwy bleidlais fwyafrif yn y Senedd.

Y gwelliant isod yw'r sail ar gyfer y ddeiseb hon.

Testun gwelliant Syr Graham Brady: 'provided Ministers ensure as far as is reasonably practicable that in the exercise of their powers to tackle the pandemic under the Coronavirus Act 2020 and other primary legislation, including for example part 2A of the Public Health

(Control of Disease) Act 1984, Parliament has an opportunity to debate and vote upon any secondary legislation with effect in the whole of England or the whole United Kingdom before it comes into effect.'

1. Cefndir y 'cyfyngiadau lleol'

Rhwng dechrau pandemig y coronafeirws ac 8 Medi 2020, bu Llywodraeth Cymru yn gweithredu mesuryddion cenedlaethol i reoli'r feirws.

Ar 8 Medi, ardal Cyngor Bwrdeistref Sir Caerffili oedd y cyntaf yng Nghymru i gael ei ddynodi'n 'ardal diogelu iechyd lleol' a oedd yn gorfod dilyn cyfyngiadau lleol. Cyfeiriwyd at hyn ar lafar fel 'cyfnod clo lleol' neu 'cyfyngiadau lleol'. Trafodir y sail gyfreithiol ar gyfer hyn isod.

Erbyn 23 Tachwedd 2020, roedd 17 ardal awdurdod lleol (neu rannau penodol o ardaloedd awdurdodau lleol) o dan gyfyngiadau lleol yng Nghymru.

Ar 23 Tachwedd 2020, cychwynnodd Cymru ar 'gyfnod atal byr' ('firebreak') a oedd yn cyflwyno mesurau cenedlaethol llym, gan ddisodli'r cyfyngiadau lleol.

Ar 30 Hydref 2020, cadarnhaodd y Prif Weinidog na fyddai'r system o gyfyngiadau lleol yn dychwelyd ar ôl i'r cyfnod atal byr ddod i ben ar 9 Tachwedd ac y byddai cyfres newydd o reolau cenedlaethol yn cael eu cyflwyno yn eu lle.

2. Seiliau cyfreithiol dros y 'cyfyngiadau lleol'

Ym mis Medi (pan gyflwynwyd y cyfyngiadau lleol am y tro cyntaf), y rheoliadau coronafeirws perthnasol yng Nghymru oedd Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Rhif 2) (Cymru) 2020 (y "Prif Reoliadau"). Mae'r rhain wedi eu dirymu a'u disodli ers hynny.

Cyflwynwyd y cyfyngiadau lleol yng Nghymru drwy ddiwygio'r Prif Reoliadau drwy Reoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Rhif 2) (Cymru) (Diwygio) (Rhif 8) (Caerffili) 2020 ('Rheoliadau Caerffili').

Yn dilyn hynny, gosodwyd ardaloedd awdurdodau lleol ychwanegol dan gyfyngiadau lleol drwy ddiwygiadau 10, 11, 13, 14, 15, 16 a 18 i'r Prif Reoliadau (ynghyd â Rheoliadau Caerffili, y "Rheoliadau Diwygio")

3. Gweithdrefn y Senedd

Gwnaethpwyd y Rheoliadau Diwygio gan Weinidogion Cymru o dan y 'Weithdrefn Argyfwng' yn adran 45R o *Ddeddf Iechyd y Cyhoedd (Rheoli Clefydau) 1984*.

Yng Nghymru, gellir gwneud offeryn o dan y weithdrefn hon heb i fersiwn ddrafft o'r rheoliad gael ei gosod a'i chymeradwyo gan benderfyniad y Senedd os yw'n cynnwys datganiad bod y sawl sy'n ei wneud o'r farn ei bod yn angenrheidiol gwneud hynny gan fod brys. Roedd pob Rheoliad Diwygio yn cynnwys datganiad o'r fath.

Fodd bynnag, oni bai bod rheoliad a wneir o dan y Weithdrefn Frys yn cael ei gymeradwyo gan benderfyniad y Senedd (h.y. pleidleisiwyd arno a'i gadarnhau) o fewn 28 diwrnod ar ôl ei wneud, bydd yn peidio â chael effaith.

Roedd yr holl Reoliadau Diwygio mewn grym cyn iddynt gael eu cymeradwyo gan benderfyniad y Senedd.

Fodd bynnag, cadarnhawyd yr holl Reoliadau Diwygio yn ôl-weithredol gan y Senedd o dan y Weithdrefn Penderfyniad Cadarnhaol yn Rheolau Sefydlog y Senedd. Gan fod y rheoliadau mewn grym cyn cael eu cadarnhau, cyfeirir at hyn weithiau fel y weithdrefn gadarnhaol 'gwnaed' er nad yw'r term hwn wedi'i gynnwys yn y Rheolau Sefydlog.

Yn ymarferol, mae hyn yn golygu bod y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad wedi adrodd ar yr holl Reoliadau Diwygio, eu trafod yn y Cyfarfod Llawn a'u cadarnhau gan bleidlais yn y Senedd.

4. Gwelliant Brady

Ym mis Mawrth, pasiodd Senedd y DU Ddeddf y Coronafeirws 2020 sy'n cynnwys pwerau brys i ymateb i bandemig y coronafeirws.

Ar 30 Medi, fel sy'n ofynnol gan y Ddeddf, trafododd Tŷr Cyffredin gynnig ynghylch a ddylai'r darpariaethau dros dro yn y Ddeddf ddod i ben.

Cyflwynodd Syr Graham Brady AS welliant ("Gwelliant Brady") i'r cynnig a nododd:

[...] as far as is reasonably practicable that in the exercise of their powers to tackle the pandemic [...] Parliament has an opportunity to debate and to vote upon any secondary legislation with effect in the whole of England or the whole United Kingdom before it comes into effect.

Ni chafodd Gwelliant Brady ei ddethol i'w drafod gan Lefarydd Tŷr Cyffredin.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-05-1050
Ein cyf/Our ref FM -/01689/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd
Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

Seneddpetitions@senedd.wales

11 Rhagfyr 2020

Annwyl Gadeirydd

Dwi'n ymateb i'ch llythyr dyddiedig 19 Hydref. Hoffwn ymddiheuro am yr oedi yn ymateb i chi.

Cafodd y rheoliadau a oedd yn rhoi cyfyngiadau lleol ar waith eu gwneud gan ddefnyddio'r pwerau yn Neddf Iechyd y Cyhoedd (Rheoli Clefydau) 1984. Rhaid i'r holl reoliadau fod yn destun pleidlais, a rhaid iddynt gael eu cymeradwyo, yn y Senedd. Ceir dwy weithdrefn graffu, y gellir eu dilyn:

- **Y weithdrefn gadarnhaol ddrafft** lle mae'r Senedd yn ystyried rheoliadau, ac yn cynnal pleidlais arnynt, ar ffurf drafft. O dan y weithdrefn hon, ni ellir llofnodi'r rheoliadau, ac ni allant ddod i effaith, hyd nes y cânt eu cymeradwyo drwy bleidlais gan yr Aelodau. Yn unol â'r gofynion gweithredol rhaid i'r rheoliadau drafft gael eu gosod gerbron y Senedd am 21 o ddiwrnodau nad ydynt yn syrthio yn ystod toriad cyn y gellir cynnal dadl arnynt.
- **Y weithdrefn gadarnhaol 'gwnaed'** lle caiff y rheoliadau eu gwneud a gallant ddod i effaith yn fuan iawn ar ôl iddynt gael eu llofnodi. Mae'n ofynnol o hyd i'r Senedd eu cymeradwyo cyn pen 28 o ddiwrnodau nad ydynt yn syrthio yn ystod toriad, fel arall byddant yn methu.

Gan fod y sefyllfa cyfredol o ran iechyd y cyhoedd mor argyfyngus mae'n rhaid gwneud rheoliadau yn defnyddio'r weithdrefn gadarnhaol 'gwnaed', er mwyn i fesurau cymesur allu cael eu cymryd i ymateb yn gyflym i fygythiad i iechyd pobl o ganlyniad i'r coronafeirws.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
YP.PrifWeinidog@llyw.cymru • ps.firstminister@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 44
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae Llywodraeth Cymru, fodd bynnag, wedi ystyried yn ofalus sut i amserlennu dadleuon ynghylch reoliadau sy'n gysylltiedig â'r coronafeirws sydd wedi dilyn y weithdrefn gadarnhaol 'gwnaed'. Rydym wedi ymdrechu i gydbwysu nifer o agweddau:

- Sicrhau bod Aelodau yn gallu cynnal dadl ynghylch y rheoliadau a phleidleisio a ddylid eu cymeradwyo ai peidio cyn gynted â phosibl wedi iddynt gael eu rhoi yn eu lle
- Sicrhau y creffir yn briodol ar y rheoliadau drwy ganiatáu amser i'r Aelodau ystyried y manylion yn y rheoliadau ac adroddiad gan Bwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad y Senedd;
- Gofynion Rheolau Sefydlog y Senedd

Yn ystod hynt y pandemig rydym wedi newid ein dull ac rydyn yn amserlennu dadleuon yn gynharach na'r ffenestr o 28 o ddiwrnodau. Erbyn hyn, cynhelir y rhain fel arfer ar y dyddiad cyntaf posibl tra'n cydymffurfio â gofynion y Rheolau Sefydlog.

Rydym hefyd wedi ceisio lliniaru heriau o ran yr amserlen drwy gynnig cyfleoedd eraill i gynnal dadleuon ynghylch cyfyngiadau *cyn* i reoliadau gael eu gwneud. Er enghraifft, cynhaliwyd dadl yn y Cyfarfod Llawn ar gyfyngiadau'r "cyfnod atal byr" ar 20 Hydref, cyn i Reoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Rhif 3) (Cymru) 2020 gael eu gwneud ar 21 Hydref a dod i rym ar 23 Hydref. Rhoddais ddatganiad llafar yn y Cyfarfod Llawn ar 3 Tachwedd hefyd a oedd yn amlinellu'r drefn arfaethedig ar ôl y cyfnod atal byr, ac atebais gwestiynau maith gan yr Aelodau. Cafodd Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Rhif 4) (Cymru) 2020 eu cwblhau wedi hynny, a chawsant eu gwneud ar 5 Tachwedd cyn dod i rym ar 9 Tachwedd.

Dymuniadau gorau

MARK DRAKEFORD

Eitem 2.2

P-05-1052 Rhowch godiad cyflog i nyrsys yn unol â'r hyn a roddir i staff rheng flaen eraill yn ystod pandemig COVID-19

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Ffion Rees, ar ôl casglu cyfanswm o 2,078 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi y bydd yn rhoi codiad cyflog o 2.8 y cant i feddygon a deintyddion, gan ddatgan bod y codiad cyflog 'yn adlewyrchu ymrwymiad y bobl sy'n gweithio'n galed i ofalu amdanom'. Fodd bynnag, nid yw staff nyrsio wedi cael eu cynnwys yn y codiad cyflog hwn, er y gwaethaf y ffaith y gwnaeth llawer ohonynt gael y feirws wrth ymgymryd â'u gwaith.

Fel nyrs iechyd meddwl newydd gymhwyso, rwy'n gofyn i'r Senedd ailystyried y penderfyniad hwn ac i gydnabod ymroddiad staff nyrsio drwy roi iddynt y codiad cyflog y maent yn ei haeddu.

Gwybodaeth Ychwanegol

Y cyfiawnhad am beidio â chynnwys staff nyrsio yn y codiad cyflog hwn yw ein bod eisoes yn cael codiad cyflog o 6.2 y cant dros gyfnod o dair blynedd, sef codiad cyflog y byddem wedi'i gael beth bynnag ac nid at ddibenion cydnabod ein gwaith caled yn ystod y cyfnod heriol hwn.

Mae dwy ran o dair o'r nyrsys sydd wedi cael eu heintio gan Covid-19 yn parhau i ddioddef sgil-ffeithiau'r feirws wrth gyflawni eu dyletswyddau fel nyrsys (Nursing Times, 2020).

Ar adeg y ddeiseb hon, mae dros 200 o staff y GIG, gan gynnwys nyrsys, wedi marw o'r coronafeirws yn y DU (The Guardian, 2020). Mae hyn yn dangos bod staff nyrsio yn barod i wneud yr aberth eithaf er mwyn gofalu am ein cleifion, ond eto nid ydynt yn cael codiad cyflog yn unol â chydweithwyr sydd hefyd yn gweithio'n galed.

Yn ôl dadansoddiad diweddaraf Llywodraeth y DU o ddata yn ymwneud â chyfraddau heintio y coronafeirws, sef dadansoddiad a wnaed ym mis Ebrill 2020, roedd 16.2 y cant o'r rhai a heintwyd yn weithwyr allweddol, gan

gynnwys staff nyrsio. Mae'r ffigur hwn yn cyfrif am bron i un rhan o bump o'r achosion sydd wedi'u cadarnhau (y Ganolfan Meddygaeth Seiliedig ar Dystiolaeth, 2020).

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Llanelli
- Canolbarth a Gorllewin Cymru

P-05-1052 Rhowch godiad cyflog i nyrsys yn unol â'r hyn a roddir i staff rheng flaen eraill yn ystod pandemig COVID-19

Y Pwyllgor Deisebau | 12 Ionawr 2021
Petitions Committee | 12 January 2021

Cyfeirnod: RS20/14570

Cyflwyniad

Rhif y ddeiseb: P-05-1052

Teitl y ddeiseb: Rhowch godiad cyflog i nyrsys yn unol â'r hyn a roddir i staff rheng flaen eraill yn ystod pandemig COVID-19

Testun y ddeiseb: Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi y bydd yn rhoi codiad cyflog o 2.8 y cant i feddygon a deintyddion, gan ddatgan bod y codiad cyflog 'yn adlewyrchu ymrwymiad y bobl sy'n gweithio'n galed i ofalu amdanom'.

Fodd bynnag, nid yw staff nyrsio wedi cael eu cynnwys yn y codiad cyflog hwn, er y gwaethaf y ffaith y gwnaeth llawer ohonynt gael y feirws wrth ymgymryd â'u gwaith.

Fel nyrs iechyd meddwl newydd gymhwyso, rwy'n gofyn i'r Senedd ailystyried y penderfyniad hwn ac i gydnabod ymroddiad staff nyrsio drwy roi iddynt y codiad cyflog y maent yn ei haeddu.

Y cyfiawnhad am beidio â chynnwys staff nyrsio yn y codiad cyflog hwn yw ein bod eisoes yn cael codiad cyflog o 6.2 y cant dros gyfnod o dair blynedd, sef codiad cyflog y byddem wedi'i gael beth bynnag ac nid at ddibenion cydnabod ein gwaith caled yn ystod y cyfnod heriol hwn.

Mae dwy ran o dair o'r nyrsys sydd wedi cael eu heintio gan Covid-19 yn parhau i ddioddef sgil-ffeithiau'r feirws wrth gyflawni eu dyletswyddau fel nyrsys (Nursing Times, 2020).

Ar adeg y ddeiseb hon, mae dros 200 o staff y GIG, gan gynnwys nyrsys, wedi marw o'r coronafeirws yn y DU (The Guardian, 2020). Mae hyn yn dangos bod staff nyrsio yn barod i wneud yr aberth eithaf er mwyn gofalu am ein cleifion, ond eto nid ydynt yn cael codiad cyflog yn unol â chydweithwyr sydd hefyd yn gweithio'n galed.

Yn ôl dadansoddiad diweddaraf Llywodraeth y DU o ddata yn ymwneud â chyfraddau heintio y coronafeirws, sef dadansoddiad a wnaed ym mis Ebrill 2020, roedd 16.2 y cant o'r rhai a heintwyd yn weithwyr allweddol, gan gynnwys staff nyrsio. Mae'r ffigur hwn yn cyfrif am bron i un rhan o bump o'r achosion sydd wedi'u cadarnhau (y Ganolfan Meddygaeth Seiliedig ar Dystiolaeth, 2020).

Cefndir

Mae penderfyniadau ynghylch cyflogau yn y GIG wedi'u datganoli i'r gweinyddiaethau datganoledig, er bod Corff Adolygu Cyflogau'r GIG (y PRB) yn gwneud argymhellion i Lywodraeth y DU ac i'r Llywodraethau datganoledig. O ran codiadau cyflog ac amodau yn y GIG yn ystod 2020, mae'r sefyllfa fel a ganlyn:

- Ym mis Gorffennaf 2020, cafodd pob grŵp o feddygon a deintyddion godiad cyflog o 2.8 y cant. Roedd hyn yn cynnwys ymgynghorwyr, meddygon dan hyfforddiant, meddygon arbenigol ac arbenigol cyswllt, ymarferwyr cyffredinol sy'n derbyn cyflog, a deintyddion. Daeth y newid hwn yn sgil argymhellion y Corff Adolygu Meddygon a Deintyddion, a gafodd eu derbyn gan Lywodraeth Cymru;
- Ym mis Medi 2020, cadarnhaodd Llywodraeth Cymru y byddai'r holl staff sy'n gweithio mewn meddygfeydd teulu hefyd yn cael codiad cyflog o 2.8 y cant;

- 1 Ebrill 2020 oedd dyddiad cychwyn trydedd flwyddyn y fargen gyflog tair blynedd a gytunwyd ar gyfer nyrsys y GIG yng Nghymru. Mae Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol Llywodraeth Cymru wedi nodi bod trafodaethau ynghylch dyfarnu cyflogau nyrsys yn destun cylch ar wahân i'r cylch ar gyfer meddygon, a bod cytundeb aml-flwyddyn wedi'i wneud eisoes â nyrsys. Roedd hyn wedi'i gynnwys mewn codiad cyflog o 6.5 y cant (dros 3 blynedd) a gytunwyd yn 2018 ar gyfer holl staff GIG Cymru, a hynny ar delerau ac amodau'r Agenda ar gyfer Newid.
- Nid oedd staff a gyflogir gan y GIG yn gymwys i gael taliad arbennig y gweithlu gofal cymdeithasol, sef £500, gan Lywodraeth Cymru.

Ymateb Llywodraeth Cymru

Yn ei lythyr at Gadeirydd y Pwyllgor Deisebau, nododd y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol ei fod yn cydnabod yr heriau a'r pwysau aruthrol sy'n wynebu'r gweithlu iechyd yng Nghymru. Yn y llythyr dan sylw, mae'r Gweinidog yn egluro:

O dan y cytundeb tair-blynedd presennol, gwelir rhai o'r newidiadau pwysicaf a wnaed i arferion gwaith mewn degawd, gan gynnwys amrywiaeth o gynigion sy'n ymwneud â thâl, yn ogystal â chynigion nad ydynt yn ymwneud â thâl, a fydd o fantais i'r staff a hefyd i'r cleifion. Bydd y rhan fwyaf o staff sydd heb gyrraedd lefel uchaf eu band cyflog yn elwa o gael codiad cyflog drwy fod y bandiau cyflog yn cael eu hailstrwythuro – cyflogau cychwynnol uwch, cael gwared ar bwyntiau cyflog sy'n gorgyffwrdd, a graddfeydd cyflog byrrach. Wrth i'r cytundeb tair-blynedd hwn ddod i ben, ac wrth inni ddechrau ar y cylchoedd cyflog ar gyfer Ebrill 2021 i holl staff y GIG, gan gynnwys staff yr Agenda ar gyfer Newid, rydym wedi ymrwmo i gydweithio gyda'n partneriaid, cyflogwyr y GIG a'r undebau, drwy broses adolygu'r corff annibynnol, er mwyn sicrhau y bydd y pecyn gwobrwyo gorau posibl ar waith.

Mae'r Gweinidog yn cadarnhau ei fod wedi gofyn bod y cylch adolygu cyflogau yn cael ei ddwyn ymlaen gyda'r nod o ddarparu adroddiad mor gynnar â phosibl yn 2021. Serch hynny, mae'n egluro mai Llywodraeth y DU sy'n gyfrifol am bennu amserlenni'r cyrff adolygu cyflogau. Mae angen cymorth gan Lywodraeth y DU i

ariannu unrhyw setliad ar gyfer codi cyflogau staff y GIG a holl weithwyr y sector cyhoeddus, er mwyn sicrhau eu bod yn cael eu gwobrwyo mewn modd teg.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adnoddaeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Ein cyf/Our ref VG/08013/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd, y Pwyllgor Deisebau

15 Rhagfyr 2020

Annwyl Janet,

Diolch ichi am eich llythyr dyddiedig 19 Hydref ynglŷn â Deiseb Rhif P-05-1052: codiad cyflog i nyrsys y GIG.

Rwy'n ymwybodol o'r heriau sy'n wynebu pob un o'n gweithwyr iechyd ymroddedig yng Nghymru, ac yn cydnabod y pwysau enfawr sydd arnynt bob amser, yn enwedig yn ystod y cyfnod digynsail hwn.

Ym mis Ionawr 2020, darperais lythyr cylch gwaith i'r ddau gorff sy'n adolygu cyflogau ym maes iechyd, ac sy'n annibynnol ar y Llywodraeth, (sef y Corff Adolygu Tâl Meddygon a Deintyddion, a Chorff Adolygu Cyflogau'r GIG). Mae'r llythyron blynyddol hyn yn rhan o gylch blynyddol y cyrff adolygu, pan fyddant yn darparu cyngor ac argymhellion annibynnol ynglŷn â lefel briodol y dyfarniad cyflog i staff sy'n gweithio yn GIG Cymru.

Roedd y dyfarniad cyflog i Feddygon a Deintyddion, a gyhoeddwyd ar gyfer 2020/2021, yn rhan o broses y cylch blynyddol.

Ni ofynnwyd i Gorff Adolygu Cyflogau'r GIG wneud unrhyw argymhellion penodol ynglŷn â chyflogau gan fod cytundeb cyflogau yn parhau ar waith, ar ôl i hwnnw gael ei negodi mewn partneriaeth rhwng Cyflogwyr y GIG a chynrychiolwyr yr Undebau Llafur, a chael ei gymeradwyo gan Lywodraeth Cymru yn 2018. O dan y cytundeb tair-blynedd presennol, gwelir rhai o'r newidiadau pwysicaf a wnaed i arferion gwaith mewn degawd, gan gynnwys amrywiaeth o gynigion sy'n ymwneud â thâl, yn ogystal â chynigion nad ydynt yn ymwneud â thâl, a fydd o fantais i'r staff a hefyd i'r cleifion. Bydd y rhan fwyaf o staff sydd heb gyrraedd lefel uchaf eu band cyflog yn elwa o gael codiad cyflog drwy fod y bandiau cyflog yn cael eu hailstrwythuro – cyflogau cychwynnol uwch, cael gwared ar bwyntiau cyflog sy'n goryffwrdd, a graddfeydd cyflog byrrach.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Vaughan.Gething@llyw.cymru
Correspondence.Vaughan.Gething@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 52
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Wrth i'r cytundeb tair-blynedd hwn ddod i ben, ac wrth inni ddechrau ar y cylchoedd cyflog ar gyfer Ebrill 2021 i holl staff y GIG, gan gynnwys staff yr Agenda ar gyfer Newid, rydym wedi ymrwymo i gydweithio gyda'n partneriaid, cyflogwyr y GIG a'r undebau, drwy broses adolygu'r corff annibynnol, er mwyn sicrhau y bydd y pecyn gwobrwyo gorau posibl ar waith. Fodd bynnag, rwyf wedi gofyn bod y cylch adolygu cyflogau yn cael ei ddwyn ymlaen gyda'r nod o ddarparu adroddiad mor gynnar â phosibl yn 2021. Serch hynny, yn y pen draw, Llywodraeth y DU sy'n gyfrifol am bennu amserlenni'r cyrff adolygu cyflogau.

Mae angen cymorth gan Lywodraeth y DU i ariannu unrhyw setliad ar gyfer codi cyflogau staff y GIG a holl weithwyr y sector cyhoeddus, er mwyn sicrhau eu bod yn cael eu gwobrwyo mewn modd teg.

Rwy'n gobeithio y bydd yr wybodaeth hon o gymorth.

Yn gywir,

A handwritten signature in black ink that reads "Vaughan Gething". The signature is written in a cursive, flowing style.

Vaughan Gething AS/MS

Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services

Eitem 2.3

P-05-1075 Peidiwch â gosod terfyn o 15 person ar weithgareddau dan do wedi'u trefnu – fel gwersi nofio a dosbarthiadau ffitrwydd – ar ôl y cyfnod atal byr

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Sean McCue, ar ôl casglu cyfanswm o 2,394 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae gweithgareddau a chwaraeon yn rhan o'r ateb i Covid. Mae'r wlad hon yn colli'r frwydr yn erbyn gordewdra a'r potensial cynyddol o salwch iechyd meddwl yn fwy eang yn y boblogaeth, ac mae angen ystyried bod gweithgaredd corfforol yn wasanaeth hanfodol.

O ganlyniad i gyfyngu ar niferoedd, mae sesiynau'n cael eu gwasgaru ar draws amserlen arferol argaeledd lleoliadau, ac yn cyfyngu ar nifer y sesiynau sydd ar gael i unigolyn.

Mae hyn hefyd yn cael effaith ariannol ar glybiau chwaraeon amatur cymunedol.

Gwybodaeth Ychwanegol

Er bod y Grantiau Gweithgareddau Lles wedi'u cyrchu, mae clybiau chwaraeon amatur cymunedol o dan bwysau ariannol difrifol.

Ar ôl cyfyngu'r clybiau dan do i 30, gallai gostwng ymhellach i 15 orfodi clybiau chwaraeon amatur cymunedol i aros ar gau.

Yr un yw ein rhwymedigaethau ariannol wedi parhau i fod, er enghraifft costau lleoliad, cyflogau hyfforddwyr ac yswiriannau.

Does yr un o'r rhain wedi lleihau felly mae ein costau y pen wedi cynyddu, ac mae'n anochel y byddant nawr yn dyblu, o leiaf, unwaith eto os bydd y terfyn hwn o 15 person ar chwaraeon dan do yn mynd rhagddo.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Dyffryn Clwyd
- Gogledd Cymru

Eich cyf/Your ref P-05-1075
Ein cyf/Our ref DET/03168/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd, y Pwyllgor Deisebau

9 Rhagfyr 2020

Annwyl Janet,

Diolch am eich gohebiaeth dyddiedig 10 Tachwedd ynglŷn â deiseb P-05-1075.

Drwy'r rheolau cenedlaethol, rydym yn ceisio cydbwysu pwysigrwydd chwaraeon ac ymarfer corff i lesiant meddyliol a chorfforol pobl, â'r angen i sicrhau bod pobl yn ddiogel ac i ddiogelu'r GIG.

Mae'r rheoliadau presennol ar gyfer chwaraeon ac ymarfer corff o dan do yn adlewyrchu dull Llywodraeth Cymru o gyfyngu ar faint mae pobl yn dod i gysylltiad agos â grwpiau mawr, ac i leihau'r gyfradd trosglwyddo.

Caiff unrhyw un gymryd rhan mewn chwaraeon neu ymarfer corff mewn grŵp o hyd at 30 o bobl yn yr awyr agor neu 15 o bobl o dan do, os yw'n rhan o weithgaredd wedi'i drefnu, sy'n cael ei reoli, er enghraifft, gan gampfa, canolfan hamdden neu glwb chwaraeon. Fel arfer byddai hyfforddwyr neu swyddogion gêm yn cael eu hystyried yn gyfranogwyr, felly, dylai'r terfyn o 30 neu 15 eu cynnwys nhw. Caiff unrhyw un sydd yno i drefnu neu gefnogi'r gweithgaredd, os yw'n gweithio neu'n darparu gwasanaeth gwirfoddol, fod yn bresennol heb gael ei gyfrif yn y terfyn o 30 neu 15. Mae plant o dan 11 oed hefyd yn cael eu heithrio o'r uchafswm yn y cynulliad.

Caniateir i grwpiau ac unigolion ymgynnull ar yr un pryd hefyd, o dan do ac yn yr awyr agored, lle mae digon o le i wneud hynny'n ddiogel ac yn annibynnol.

Mae gan drefnwyr a'r rheini sy'n gyfrifol am y safle ddyletswydd i roi pob mesur rhesymol ar waith i leihau'r risg o ledaenu'r coronafeirws, gan gynnwys sicrhau bod digon o le i ganiatáu cadw pellter cymdeithasol.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Dafydd.Elis-Thomas@llyw.cymru
Correspondence.Dafydd.Elis-Thomas@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 56
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Nid oes terfyn ar nifer y plant a gaiff hwyluso neu gymryd rhan mewn gweithgaredd chwaraeon wedi'i ddatblygu er mwyn datblygiad neu lesiant plant. Rhaid i'r gweithgaredd gael ei drefnu a'i oruchwylio gan gorff cyfrifol fel clwb chwaraeon, corff cyhoeddus, elusen neu gampfa neu ganolfan hamdden. Cyfyngir ar nifer y plant o dan 18 mlwydd oed a all gymryd rhan yn gyfreithiol gan derfynau'r lleoliad a'r angen i ddigon o oedolion fod yn bresennol i oruchwylio'r gweithgaredd.

Rydym yn llawn ymwybodol o'r heriau mae'r sector yn eu hwynebu, ac yn ystod blwyddyn sydd wedi bod yn heriol iawn ar gyfer chwaraeon, rydym yn gweithio gyda chyrff llywodraethu i asesu pa gymorth ychwanegol a all fod ei angen. Ynghynt yn 2020 gwnaethom gyhoeddi Cronfa Adfer Chwaraeon a Hamdden gwerth £14 miliwn i helpu'r sector ymdopi â'r pandemig, ac i baratoi i ddychwelyd mewn modd diogel a chyfrifol.

Rydym yn parhau i gydnabod yr ymdrech a'r aberth enfawr mae'r cyhoedd a busnesau yng Nghymru wedi eu gwneud i ddiogelu Cymru ac i achub bywydau. Rydym yn parhau i ystyried adborth gan y cyhoedd, a dyma un o'r rhesymau rydym wedi penderfynu i beidio â chynnwys rhagor o gyfyngiadau ar y sector chwaraeon a hamdden pan fydd mesurau ychwanegol yn dod i rym ar 4 Rhagfyr.

Yn gywir,

Yr Arglwydd Elis-Thomas AS/MS

Y Dirprwy Weinidog Diwylliant, Chwaraeon a Thwristiaeth
Deputy Minister for Culture, Sport and Tourism

Eitem 2.4

P-05-1087 Rhowch derfyn ar ynysu torfol gan blant ysgol iach!

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Victoria Codling, ar ôl casglu cyfanswm o 1,177 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae gorfodi plant i ynysu am 14 diwrnod yn gwneud cymaint o niwed i'w llesiant meddyliol a chorfforol, mae'n anghymesur â'r risg o ddod i gysylltiad â'r Coronafeirws yn y lle cyntaf.

Mae rhai plant yn dioddef eu trydydd cyfnod o ynysu mewn tri mis! Mae hyn yn cael mwy fyth o effaith andwyol ar blant ag anghenion ychwanegol neu o gefndiroedd difreintiedig.

Mae rhieni sy'n gweithio (nad ydynt yn ynysu) yn dioddef gan nad yw cyflogwyr bob amser yn cydymdeimlo yn ystod y cyfnod economaidd anodd hwn.

Gwybodaeth Ychwanegol

Atebion:

Cyflwynwch brofion Coronafeirws sy'n rhoi canlyniad ar unwaith i blant ysgol sydd, o bosibl, wedi dod i gysylltiad â'r feirws. Mae hyn yn cael ei gyflwyno yn ein cartrefi gofal a'n meysydd awyr, felly pam nad oes modd gwneud hynny yn ein hysgolion?

Er mwyn lleihau'r risg, sef "canlyniad negatif anghywir", gellid cymryd y prawf ychydig o ddyddiau ar ôl yr achos posibl o ddod i gysylltiad â'r feirws.

Bydd unrhyw ostyngiad yn y cyfnod ynysu 14 diwrnod o fudd enfawr i'r plant.

Dylid nodi nad yw'r plant sy'n ynysu erioed wedi dod i gysylltiad â'r plentyn heintiedig (digwydd hyn yn aml mewn ysgolion uwchradd).

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Dwyrain Casnewydd

- Dwyrain De Cymru

Hunanyngysu disgyblion sy'n dod i gysylltiad â pherson sy'n cael canlyniad positif i brawf COVID-19

Y Pwyllgor Deisebau | 12 Ionawr 2021
Petitions Committee | 12 January 2021

Cyfeirnod: RS21/14837-1

Rhif y ddeiseb: [P-05-1087](#)

Teitl y ddeiseb: Rhowch derfyn ar ynysu torfol gan blant ysgol iach!

Geiriad y ddeiseb: Mae gorfodi plant i ynysu am 14 diwrnod yn gwneud cymaint o niwed i'w llesiant meddyliol a chorfforol, mae'n anghymesur â'r risg o ddod i gysylltiad â'r Coronafeirws yn y lle cyntaf.

Mae rhai plant yn dioddef eu trydydd cyfnod o ynysu mewn tri mis! Mae hyn yn cael mwy fyth o effaith andwyol ar blant ag anghenion ychwanegol neu o gefndiroedd difreintiedig.

Mae rhieni sy'n gweithio (nad ydynt yn ynysu) yn dioddef gan nad yw cyflogwyr bob amser yn cydymdeimlo yn ystod y cyfnod economaidd anodd hwn.

Gwybodaeth ychwanegol:

Atebion:

Cyflwynwch brofion Coronafeirws sy'n rhoi canlyniad ar unwaith i blant ysgol sydd, o bosibl, wedi dod i gysylltiad â'r feirws. Mae hyn yn cael ei gyflwyno yn ein cartrefi gofal a'n meysydd awyr, felly pam nad oes modd gwneud hynny yn ein hysgolion?

Er mwyn lleihau'r risg, sef "canlyniad negatif anghywir", gellid cymryd y prawf ychydig o ddyddiau ar ôl yr achos posibl o ddod i gysylltiad â'r feirws.

Bydd unrhyw ostyngiad yn y cyfnod ynysu 14 diwrnod o fudd enfawr i'r plant.

Dylid nodi nad yw'r plant sy'n ynysu erioed wedi dod i gysylltiad â'r plentyn heintiedig (digwydd hyn yn aml mewn ysgolion uwchradd).

1. Crynodeb

Y sefyllfa bresennol, adeg ysgrifennu hyn, yw bod ysgolion yng Nghymru yn darparu **addysg ar-lein tan 18 Ionawr 2021** a dim ond i blant gweithwyr allweddol a disgyblion agored i niwed y maent ar agor. Bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i adolygu'r trefniadau ar ôl y dyddiad hwnnw.

2. Rôl 'swigod' mewn ysgolion a diben hunanynysu disgyblion

Fel yr amlinellir yn llythyr y Gweinidog, sail resymegol y gofyniad i ddisgyblion hunanynysu, pe bai rhywun yn eu 'swigen' yn cael canlyniad positif i brawf COVID-19, yw atal y feirws rhag trosglwyddo'n ehangach yn y gymuned.

Nod 'swigod' yw lleihau nifer y disgyblion y mae achosion COVID-19 mewn ysgolion yn tarfu ar eu haddysg. Ar gyfer disgyblion ysgol gynradd a grwpiau blwyddyn iau mewn ysgolion uwchradd, mae swigod yn fwy tebygol o fod yn ddosbarthiadau. Ar gyfer disgyblion ysgol uwchradd hŷn, maent yn debygol o gynnwys grwpiau blwyddyn gyfan.

Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi [canllawiau gweithredol](#) i ysgolion.

3. Datblygiadau ers ymateb y Gweinidog i'r ddeiseb

Ers llythyr y Gweinidog, ar 2 Rhagfyr 2020:

- Mae Llywodraeth Cymru **wedi lleihau hyd yr amser** y mae'n ofynnol i bobl hunanynysu, ar ôl dod i gysylltiad agos â rhywun sydd wedi cael canlyniad positif i brawf COVID-19, **o 14 diwrnod i 10 diwrnod** (cyhoeddwyd ar [9 Rhagfyr 2020](#)).

- Penderfynodd y Gweinidog Addysg y dylai ysgolion uwchradd a cholegau roi'r gorau i addysg wyneb yn wyneb wythnos yn gynnar cyn y Nadolig, ar 11 Rhagfyr 2020, gan ddarparu addysg ar-lein ar gyfer wythnos olaf y tymor ysgol (cyhoeddwyd ar [10 Rhagfyr 2020](#)). Newidiodd y rhan fwyaf o ysgolion cynradd i addysg ar-lein sawl diwrnod cyn diwedd y tymor.
- Cytunodd Llywodraeth Cymru a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) ar ddull cyffredin o ddychwelyd i'r ysgol ar ôl y Nadolig, lle y byddai ysgolion yn cael hyblygrwydd yn ystod y pythefnos cyntaf o ran sut y maent yn darparu addysg (cyhoeddwyd ar [17 Rhagfyr 2020](#)). Y disgwyl oedd y byddai ysgolion yn darparu addysg wyneb yn wyneb i'r rhan fwyaf o'u disgyblion erbyn 11 Ionawr 2021, cyn i'r holl ddisgyblion ddychwelyd yn ystod y dyddiau cyn 18 Ionawr 2021.
- Fodd bynnag, yn dilyn dirywiad arall yn y lefelau trosglwyddo, niferoedd yr achosion a phwysau ar y GIG, [argymhellodd pedwar Prif Swyddog Meddygol y DU ar y cyd](#) ar 4 Ionawr 2021 y dylai Lefel Rhybudd y DU newid o Lefel 4 i Lefel 5.
- [Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ar 4 Ionawr](#) y dylai ysgolion, colegau ac ysgolion annibynnol newid i addysg ar-lein tan ddydd Llun 18 Ionawr 2021. Dywedodd Llywodraeth Cymru y byddai'n defnyddio'r cyfnod hwn i barhau i weithio gydag awdurdodau lleol, ysgolion a cholegau i **gynllunio ar gyfer gweddill y tymor**. Bydd ysgolion yn parhau i fod ar agor i blant gweithwyr allweddol a disgyblion agored i niwed.
- Ar 4 Ionawr, [cyhoeddodd Llywodraeth y DU ar gyfer Lloegr](#) newid i ddysgu ar-lein (heblaw am blant gweithwyr allweddol a disgyblion agored i niwed) tan hanner tymor mis Chwefror. Yn [yr Alban](#), dim ond i blant gweithwyr allweddol a disgyblion agored i niwed y bydd ysgolion ar agor, gydag eraill yn dysgu ar-lein tan 29 Ionawr 2021.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-05-1087
Ein cyf/Our ref KW/06794/20
Janet Finch-Saunders MS
Chair, Petitions Committee

2 December 2020

Dear Janet,

Thank you for your correspondence in relation to P-05-1087, which refers to the detrimental effects on children who are required to isolate for 14 days due to Covid-19.

Please let me assure you that I understand the disruption that has been caused to education during the ongoing pandemic. Local authorities and schools are required to work closely to agree and implement measures to make our learning environments COVID-19 secure.

We know that the risk to children themselves of becoming severely ill from COVID-19 is very low. However, there remains some on-going uncertainty in transmissibility of the disease by children. Schools are therefore required to implement measures to reduce the risk of transmission, including the concept of 'bubbles', which are designed to ensure any disruption to learning is minimised to as small a group as possible. Our current guidance states any staff member or learner displaying symptoms of COVID-19 must stay at home and arrange a test. Should a learner test positive for coronavirus, the other learners within that bubble may be asked, as part of the Test, Trace and Protect procedure, to self-isolate for fourteen days to prevent wider transmission in the community.

The current medical and scientific advice confirms the self-isolation period is 14 days, this is because it can take up to 14 days for you to develop coronavirus symptoms after you catch the virus and in this time you can pass it on to others. Isolating will reduce the chance of the transmission of coronavirus in Wales and help prevent family, friends and the community from contracting coronavirus, as well as helping to protect the NHS in Wales.

We have been clear that the size of bubbles should be kept as small as possible and that social distancing, reducing the number of contacts and hand hygiene continue to be important measures in reducing transmission. However, every school is different and what works in one setting may not be appropriate in another. Schools should assess their

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Kirsty.Williams@llyw.cymru
Correspondence.Kirsty.Williams@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

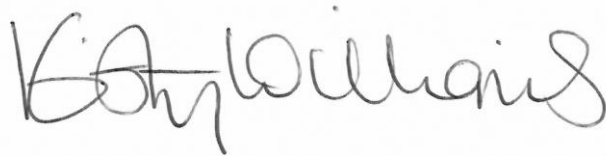
circumstances and if class-sized groups are not compatible with offering a full range of subjects or managing the practical logistics within and around school, they can look to implement a year group (or half-year group) sized contact groups. We are working with schools and local authorities to seek ways to implement the bubble approach as effectively as possible within the circumstances of each school setting. We have also provided schools with additional [resources](#) to help reduce disruption.

In response to the suggestions that are made within the correspondence regarding testing, I can confirm that we are currently working with HEIs across Wales on piloting the asymptomatic testing of students and staff using Lateral Flow Devices, and we are considering wider use for these devices across a range of areas including schools.

It is essential that, when it is safe to do so, we will keep schools open during the pandemic. That is why I am pleased that in the recent update to the testing priorities for Wales, education and childcare staff will be given priority in order to keep schools and settings open.

I appreciate this continues to be difficult time. We are continuously monitoring the situation closely and guidance will be kept current based on the latest medical and scientific advice available to us. Please be assured our overall aim is to keep learners in schools and learning safely and we do not want to disrupt their education unnecessarily whilst balancing the need to protect public health interests.

Yours sincerely

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Kirsty Williams'.

Kirsty Williams AS/MS
Y Gweinidog Addysg
Minister for Education

P-05-1080 Cyflwyno deunyddiau dysgu gwrth-hiliaeth i blant mewn ysgolion yng Nghymru i leihau troseddau casineb

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Fatima Altaiy, ar ôl casglu cyfanswm o 4,053 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae angen addysgu plant sut i fod yn wrth-hiliol. Er y bydd cyflwyno hanes pobl dduon a pobl groenliw i'r cwricwlwm yn fuddiol dros ben, mae angen i blant gael sgysiau uniongyrchol am hiliaeth a sut i fod yn wrth-hiliol. Bydd hyn yn lleihau'r achosion o fwlio mewn ysgolion ac yn caniatáu i blant dyfu i fyny mewn amgylchedd amlddiwylliannol, waeth p'un a ydynt wedi'u hamgylchynu gan ddiwylliannau eraill ai peidio. Fel hyn, bydd plant yn deall diwylliannau eraill ac yn gorchfygu stereoteipio a gwahaniaethu.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Canol Caerdydd
- Canol De Cymru

Cyflwyno deunyddiau addysgu gwrth-hiliol i blant mewn ysgolion yng Nghymru i leihau troseddau casineb

Y Pwyllgor Deisebau | 12 Ionawr 2021
Petitions Committee | 12 January 2021

Cyfeirnod: RS20/14837

Rhif y ddeiseb: P-05-1080

Teitl y ddeiseb: Cyflwyno deunyddiau dysgu gwrth-hiliaeth i blant mewn ysgolion yng Nghymru i leihau troseddau casineb

Geiriad y ddeiseb: Mae angen addysgu plant sut i fod yn wrth-hiliol. Er y bydd cyflwyno hanes pobl dduon a pobl groenliw i'r cwricwlwm yn fuddiol dros ben, mae angen i blant gael sgysiau uniongyrchol am hiliaeth a sut i fod yn wrth-hiliol. Bydd hyn yn lleihau'r achosion o fwlio mewn ysgolion ac yn caniatáu i blant dyfu i fyny mewn amgylchedd amlddiwylliannol, waeth p'un a ydynt wedi'u hamgylchynu gan ddiwylliannau eraill ai peidio. Fel hyn, bydd plant yn deall diwylliannau eraill ac yn gorchfygu stereoteipio a gwahaniaethu.

1. Y cwricwlwm newydd

Yn amodol ar fod y Senedd yn pasio'r ddeddfwriaeth, cyflwynir y Cwricwlwm newydd i Gymru ar gyfer plant 3-16 oed ym mhob ysgol a gynhelir, a phob lleoliad meithrin a ariennir yn gyhoeddus, yn raddol o fis Medi 2022 ymlaen. Cyflwynwyd Bil Cwricwlwm ac Aseu (Cymru) i'r Senedd ar 6 Gorffennaf 2020. Mae'r Bil yn nodi beth yw pedwar diben y cwricwlwm:

- Galluogi disgyblion a phlant i ddatblygu yn ddysgwyr galluog ac uchelgeisiol, sy'n barod i ddysgu drwy gydol eu hoes;
- Galluogi disgyblion a phlant i ddatblygu yn gyfranwyr mentrus a chreadigol, sy'n barod i chwarae rhan lawn mewn bywyd a gwaith;
- Galluogi disgyblion a phlant i ddatblygu yn ddinasyddion egwyddorol a gwybodus i Gymru a'r byd;
- Galluogi disgyblion a phlant i ddatblygu yn unigolion iach a hyderus, sy'n barod i fyw bywydau boddhaus fel aelodau gwerthfawr o'r gymdeithas.

Mae Llywodraeth Cymru wedi pwysleisio y bydd y Cwricwlwm newydd i Gymru **yn seiliedig ar ddibenion yn hytrach na chynnwys**. Nid yw cynnwys dysgu penodol yn cael ei nodi yn yr un modd ag o dan y cwricwlwm cenedlaethol presennol.

Mae'r Bil yn nodi chwe Maes Dysgu a Phrofiad (MDPh) ar gyfer y cwricwlwm newydd a'r elfennau gorfodol ynddynt. Y chwe MDPh yw:

- Y Celfyddydau Mynegiannol
- Iechyd a Lles
- Y Dyniaethau
- Ieithoedd, Llythrennedd a Chyfathrebu
- Mathemateg a Rhifedd
- Gwyddoniaeth a Thechnoleg.

Yr elfennau gorfodol yn y Meysydd Dysgu a Phrofiad fydd: Saesneg, Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb; Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg a Chymraeg.

Mae'r Bil yn darparu 'Cod yr Hyn sy'n Bwysig' i nodi cysyniadau allweddol dysgu a phrofiad ym mhob un o'r Meysydd Dysgu a Phrofiad, a bydd yn rhaid i gwricwla ysgolion gwmpasu pob un o'r cysyniadau hyn. Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi 'Datganiadau o'r Hyn sy'n Bwysig' yn nogfennaeth y Cwricwlwm i Gymru. Bwriad hyn yw darparu'r 'dull cenedlaethol' a fydd, yn ôl y Gweinidog Addysg, yn sicrhau cysondeb i ddysgwyr.

Mae canllawiau Llywodraeth Cymru i helpu ysgolion a lleoliadau i ddatblygu eu cwricwlwm eu hunain (rhan o'r canllawiau statudol) yn cynnwys rhai canllawiau penodol i athrawon ar gyfer cynllunio eu cwricwlwm o ran hanes. Mae'n nodi y dylai cynllun cwricwlwm ysgol (ymhlith pethau eraill):

- ddatblygu cyd-destun cyfoethog ar gyfer archwilio cysyniadau llywodraethiant, economi, grym, arweinyddiaeth, amrywiaeth; diwylliant, ethnigrwydd, cydraddoldeb ac anghydraddoldeb, cyfiawnder, hawliau, goresgyniad, ideolegau cymdeithasol, gwleidyddol ac economaidd, strwythurau a threfniadaeth gymdeithasol, masnach, amaethyddiaeth a diwydiant, pŵer a phrotest, heddwch, gwrthdaro a chydweithrediad, chwyldro, datganoli ac ymerodraeth.

2. Camau gweithredu Llywodraeth Cymru

2.1. Gweithgor Cymunedau, Cyfraniadau a Chynefin: Profiadau Pobl Dduon ac Asiaidd a Lleiafrifoedd Ethnig

Ar 21 Gorffennaf 2020, cyhoeddodd Kirsty Williams y byddai'r Athro Charlotte Williams OBE yn cadeirio gweithgor cwricwlwm newydd, sef Cymunedau, Cyfraniadau a Chynefin: Profiadau Pobl Dduon ac Asiaidd a Lleiafrifoedd Ethnig. Bydd y gweithgor yn adolygu'r adnoddau sydd ar gael i athrawon ac arfer da, a'r dysgu proffesiynol sy'n gysylltiedig â chymunedau Pobl Dduon, Asiaidd a Lleiafrifoedd Ethnig (BAME). Cyhoeddwyd yr adroddiad interim ar 19 Tachwedd 2020. Disgwylir i'r adroddiad terfynol gael ei gyhoeddi ddechrau'r gwanwyn. Dywed yr adroddiad:

heb restr lawn o bynciau rhagnodedig yn y Cwricwlwm newydd i Gymru, a gan fod modd i ysgolion lunio eu cwricwla eu hunain o fewn fframwaith cenedlaethol, mae perygl i'r themâu hyn barhau i gael eu hanwybyddu neu eu gwthio i'r cyrion. Er y bydd dysgu am amrywiaeth, hunaniaeth a pherthyn, cyfiawnder a chydraddoldeb, hawliau a gweithredu cymdeithasol yn orfodol yng nghwricwla ysgolion, nid oes unrhyw ofyniad statudol i addysgu testunau penodol ynghylch hanes hiliaeth ac amrywiaeth, er enghraifft hanes caethwasiaeth neu'r Holocaust. Mae hyn yn achos pryder.

Mae'r adroddiad yn trafod sut y gellir cyflawni'r themâu hyn heb ragnodi cynnwys penodol nad yw Cwricwlwm Cymru yn ei ganiatáu. Dyma un o argymhellion yr adroddiad:

Datblygu cyfres newydd o adnoddau dysgu a datblygu proffesiynol dwyieithog sy'n edrych yn fanwl ar amrywiaeth yng Nghymru ddoe a heddiw. Dylai'r papurau cefndir hyn, a fyddai'n gwasanaethu pob Maes Dysgu a Phrofiad, gynnwys: [...]

- [c]anllaw naratif ar hanes hiliaeth a gwrth-hiliaeth yng Nghymru.

2.2. Bwlio

Ym mis Tachwedd 2019, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru [gyfres newydd o ganllawiau](#) ar gyfer atal a mynd i'r afael â bwlio. Mae'n rhoi canllawiau a gwybodaeth am strategaethau gwrth-fwlio ysgolion, a gwybodaeth am y gwahanol fathau o fwlio, gan gynnwys bwlio sy'n gysylltiedig â rhagfarn. Mae canllawiau ar wahân ar gyfer awdurdodau lleol, ysgolion, plant, pobl ifanc, a rhieni a gofalwyr. Mae'r canllawiau yn nodi:

Mae gwersi unigol neu weithgareddau cryno a chyflym yn llai tebygol o lwyddo na gwaith sydd wedi'i ymgorffori yn y cwricwlwm sy'n mynd ati'n raddol i ymdrin â pherthnasoedd, ymddygiad cadarnhaol a chydnerthedd.

Mae'n nodi y bydd cyfleoedd ar draws pob un o'r chwe MDPH yn y cwricwlwm newydd i ymgorffori ymddygiad cadarnhaol a pharch.

3. Dangos y Cerdyn Coch i Hiliaeth

Ym mis Mai 2020, cyhoeddodd Dangos y Cerdyn Coch i Hiliaeth adroddiad, [Hiliaeth yng Nghymru?](#) sy'n tynnu sylw at ganfyddiadau allweddol ynglŷn â hiliaeth yn system addysg Cymru. Roedd y canfyddiadau yn cynnwys:

- Mae hiliaeth yn gyffredin yn system ysgolion Cymru ac mae'n debygol bod athrawon a staff cymorth dysgu yn tanamcangyfrif y sefyllfa yn fawr;
- Mae hiliaeth yn digwydd ar draws gwahanol grwpiau oedran ond y canfyddiad yw ei bod yn fwy cyffredin ar lefel ysgol uwchradd;

- Dywedodd 62 y cant o'r ymatebwyr fod addysg gwrth-hiliaeth yn cael ei haddysgu yn eu hysgol;
- Roedd 89 y cant o'r ymatebwyr o'r farn y dylid ymgorffori addysg gwrth-hiliaeth yn y cwricwlwm. Mae canran yr ymatebwyr sy'n dweud bod eu hysgol yn dysgu gwrth-hiliaeth wedi gostwng ychydig ers 2016, pan ddywedodd 66.6 y cant o'r ymatebwyr fod addysg gwrth-hiliaeth yn cael ei haddysgu yn eu hysgol.
- Nodwyd mai diffyg amser yn yr ystafell ddosbarth oedd yr her fwyaf wrth addysgu disgyblion am hiliaeth. Yr her fwyaf ond un yw hyder athrawon yn y pwnc.

Argymhellodd Dangos y Cerdyn Coch i Hiliaeth fod yn rhaid sicrhau bod addysgwyr yn ymwybodol o leoedd i gyrchu adnoddau gwrth-hiliaeth.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r briffiau hyn o reidrwydd yn cael eu diweddarau na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-05-1080
Ein cyf/Our ref KW/06768/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd, y Pwyllgor
Deisebau

18 Rhagfyr 2020

Annwyl Janet,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 27 Tachwedd ynghylch Deiseb P-05-1080 Cyflwyno deunyddiau dysgu gwrth-hiliaeth i blant mewn ysgolion yng Nghymru i leihau troseddau casineb.

Rydym wedi ymrwymo'n llwyr i sicrhau bod y broses ddysgu yn fwy cynhwysol, ac yn tynnu ar brofiadau, safbwyntiau a threftadaeth ddiwylliannol Cymru heddiw. Fel y gwyddoch, o 2022, bydd [Cwricwlwm newydd i Gymru](#), a fydd yn dechrau cael ei addysgu ym mis Medi 2022.

Un o'r pedwar diben yn y cwricwlwm newydd yw i bob plentyn a pherson ifanc ddatblygu i fod yn ddinasyddion egwyddorol, gwybodus yng Nghymru a'r byd, sy'n **wybodus am eu diwylliant, eu cymuned, eu cymdeithas a'r byd yn awr ac yn y gorffennol**, ac sydd hefyd **yn parchu anghenion a hawliau pobl eraill, fel aelod o gymdeithas amrywiol**.

Mae'r pedwar diben yn rhan o'r fframwaith statudol ar gyfer y Cwricwlwm i Gymru. Hoffwn fanteisio ar y cyfle hwn i egluro y bydd y cwricwlwm newydd yn cynnwys elfennau gorfodol, gan gynnwys datganiadau o'r hyn sy'n bwysig ym mhob Maes Dysgu a Phrofiad. Bydd yn ofynnol i gwricwlwm pob ysgol gynnwys profiadau dysgu ym mhob un o'r datganiadau o'r hyn sy'n bwysig. Mae 27 datganiad o'r hyn sy'n bwysig yn y Fframwaith sy'n orfodol i ysgolion eu haddysgu. Mae'r rhain yn sicrhau lefel o gysondeb wrth gynllunio'r cwricwlwm ar draws lleoliadau ac ysgolion, oherwydd cynigir o dan y Bil fod rhaid i ysgolion gynnwys dysgu o gwmpas pob datganiad yn eu cwricwlwm. Mae [datganiadau o'r hyn sy'n bwysig](#) sy'n benodol gysylltiedig ag amrywiaeth.

Bydd y datganiadau hyn yn elfennau gorfodol o gwricwlwm pob ysgol, ar gyfer pob dysgwr ar bob cam. Ni fydd yn bosibl anwybyddu rôl ganolog a hollbwysig amrywiaeth yng nghwricwlwm unrhyw ysgol. Rhaid i gwricwlwm ysgol neu leoliad gwmpasu hyn felly. Os na fydd yn gwneud, ni fydd yr ysgol neu'r lleoliad yn cyflawni ei ddyletswyddau

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Kirsty.Williams@llyw.cymru
Correspondence.Kirsty.Williams@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 71
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae'r Cwricwlwm i Gymru a'r Fframwaith a gyhoeddwyd ym mis Ionawr 2020 yn dweud yn glir ei bod yn bwysig i gwricwla ysgolion adlewyrchu ein treftadaeth ddiwylliannol a'n hamrywiaeth, ein hieithoedd a gwerthoedd, hanesion a thraddodiadau ein cymunedau a'n holl bobl.

Penderfynir ar Fframwaith y Cwricwlwm i Gymru ar lefel genedlaethol ac mae'n cynnwys gofynion y cwricwlwm, a amlinellir mewn deddfwriaeth, ac ystod o ganllawiau ategol. Mae'r Fframwaith yn rhoi cyfle i bob ysgol yng Nghymru gynllunio eu cwricwlwm eu hunain o fewn dull cenedlaethol sy'n sicrhau lefel o gysondeb.

Mae'n annog ysgolion i adeiladu eu gweledigaeth eu hunain ar gyfer eu dysgwyr yng nghydestun y pedwar diben a'r dysgu a ddiffinnir ar lefel genedlaethol. Mae'n rhoi lle i ymarferwyr fod yn greadigol a datblygu dysgu ystyrlon drwy ystod o brofiadau a chyd-destunau sy'n diwallu anghenion eu dysgwyr.

Mae canllawiau '[Cynllunio Eich Cwricwlwm](#)' wedi'u cyhoeddi i gefnogi ysgolion wrth weithredu fframwaith Cwricwlwm i Gymru. Nodwedd arbennig o'r Fframwaith yw ei fod yn gofyn bod ysgolion yn cynllunio eu cwricwlwm a'u trefniadau asesu eu hunain. Mae ein dull newydd yn cydnabod:

- o fewn fframwaith cenedlaethol, mai ysgolion ac ymarferwyr yw'r rhai sydd yn y safle gorau i wneud penderfyniadau ynghylch anghenion eu dysgwyr penodol nhw eu hunain, gan gynnwys pa destunau a gweithgareddau fyddai orau i gefnogi eu dysgu.
- pwysigrwydd dysgu ystyrlon: Nid yw cwricwlwm sy'n canolbwyntio ar gynnwys yn gwarantu dysgu ystyrlon, dim ond bod rhai testunau yn cael eu dysgu i amrywiol raddau. Yn lle hyn, mae canllawiau Cwricwlwm i Gymru yn anelu at fynegi pa gysyniadau a hanfodion dysgu ddylai fod yn sail i ystod o wahanol destunau, gweithgareddau dysgu a chaffael gwybodaeth.
- yr angen am arloesedd a chreadigrwydd: Ymarferwyr sy'n dewis cynnwys, gan eu galluogi i ddefnyddio'u sgiliau proffesiynol i sicrhau gwell dysgu a gwell deilliannau ar gyfer eu dysgwyr.
- cyfleoedd i athrawon wneud cysylltiadau cryfach rhwng Meysydd a disgyblaethau: Bydd gan ymarferwyr y rhyddid i ddefnyddio testunau a gweithgareddau i gyfuno dysgu ystyrlon o wahanol Feysydd, disgyblaethau a chysyniadau.

Am y rhesymau hyn, nid yw'r Fframwaith yn ceisio rhagnodi rhestr lawn o destunau na gweithgareddau penodol. Nid yw hyn gyfystyr â dweud nad yw'r testunau a gweithgareddau penodol yn bwysig. Yn lle hyn, mae canllawiau Cwricwlwm i Gymru yn gosod yr hanfodion dysgu a ddylai fod yn sail i'r testunau a'r gweithgareddau hyn. Mater i ysgolion ac ymarferwyr, gan ddefnyddio canllawiau ac adnoddau, yw penderfynu pa brofiadau, gwybodaeth a sgiliau penodol fydd yn cefnogi eu dysgwyr penodol i wireddu'r pedwar diben.

Mae hawliau dynol, tegwch ac amrywiaeth yn themâu trawsbynciol a ddylai fod yn rhan annatod o feysydd dysgu ar draws y cwricwlwm. Mae'r canllawiau ar themâu trawsbynciol o fewn y cwricwlwm yn esbonio sut y dylai fod gan ysgolion ac ymarferwyr fethodoleg ar gyfer cynllunio cwricwlwm sy'n cynnwys, lle bo'n briodol, gyfleoedd i ddysgwyr ystyried cyd-destunau lleol, cenedlaethol a rhyngwladol a datblygu dealltwriaeth o addysg cydberthynas a rhywioldeb, addysg am hawliau dynol ac amrywiaeth, a phrofiadau ym maes gyrfaoedd a gwaith.

Bydd gan athrawon y rhyddid i addysgu hanesion niferus ac amrywiol Cymru a'r byd ehangach ac ni ddylai pori yn straeon pobl a chymunedau Cymru gael ei gyfyngu i wersi hanes yn unig. Mae Cwricwlwm Cymru yn annog dysgwyr i archwilio themâu ar draws y cwricwlwm; gellir addysgu hanesion amrywiol pobl Cymru nid yn unig mewn meysydd fel y Dyniaethau: Ieithoedd, Llythrennedd a Chyfathrebu, ond hefyd Gwyddoniaeth a Thechnoleg.

Fel y gwyddoch, penodwyd yr Athro Charlotte Williams OBE, i gadeirio Gweithgor Cymunedau, Cyfraniadau a Chynefin: Profiadau pobl dduon ac Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig a'r cwricwlwm newydd yn yr haf. Mae gwaith y Grŵp yn ymwneud â hanes pobl dduon, ond mae'n mynd y tu hwnt i hynny, i ystyried ystod o ethnigrwydd lleiafrifol a rhan pob un yn stori Cymru. Mae'r Grŵp yn cynnwys ymarferwyr ac unigolion profiadol sydd wedi cyfrannu at hanes pobl dduon ac Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig a hanes Cymru.

Mae gwaith y Grŵp yn cael ei gyflawni fesul cam, ac felly mae wedi dechrau cyfrannu at yr addysgu sy'n digwydd y flwyddyn academaidd hon. Yn ystod cam cyntaf y prosiect, edrychodd y Gweithgor ar adnoddau addysgu. Mae wedi cynnal adolygiad o'r adnoddau sydd ar gael ar hyn o bryd i gefnogi'r gwaith o addysgu themâu sy'n ymwneud â chymunedau a chynefinoedd pobl dduon ac Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig ym mhob rhan o'r cwricwlwm, a arweiniodd at gyhoeddi adroddiad interim ar 19 Tachwedd. Mae'r adroddiad hwnnw yn nodi argymhellion cychwynnol, ac fe fydd yr adroddiad terfynol, i'w gyhoeddi yn y gwanwyn, yn edrych ar faterion ehangach gan gynnwys anghenion dysgu proffesiynol.

Rydym wedi ymrwymo i ymgysylltu'n agos â chymunedau duon, Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig i sicrhau ein bod yn cyd-gynhyrchu deunyddiau ar gyfer y Cwricwlwm newydd i Gymru, ac wrth ddatblygu Cynllun Gweithredu Cydraddoldeb Hiliol Llywodraeth Cymru. Mae'r ddau yn rhan o'n gwaith i flaenoriaethu'r newid diwylliannol, economaidd, addysgol a chymdeithasol ar raddfa eang sydd ei angen i greu Cymru gyfartal a gwrth-hiliol.

Yn y cwricwlwm presennol, mae cyfleoedd i ddysgwyr astudio amrywiaeth a hanes amrywiol, ac mae adnoddau ar Hwb ar bynciau gan gynnwys Hiliaeth, Caethwasiaeth a Chymru, y Mudiad Hawliau Sifil, a'r Genhedlaeth Windrush. Hefyd i gefnogi ein polisi o beidio goddef hiliaeth, rydym wedi gweithio gyda Show Racism the Red Card dros nifer o flynyddoedd i gynhyrchu offer a chynnig hyfforddiant i gynorthwyo ysgolion i nodi a mynd i'r afael â hiliaeth. Mae hyn yn cynnwys datblygu offer, hyfforddiant a chynadleddau codi ymwybyddiaeth ar gyfer gweithwyr addysg proffesiynol, a chynhyrchu cyfres o daflenni ffeithiau gwrth-hiliaeth a gyhoeddwyd ar Hwb.

Mae'r disgwyliadau cyffredin a nodir yng *Cwricwlwm i Gymru: y daith i 2022*, a gyhoeddwyd ym mis Hydref, yn adlewyrchu y bydd ysgolion wedi cyrraedd gwahanol fannau wrth gynllunio eu cwricwlwm. Ei nod yw arwain gwaith ysgolion waeth ble maent ar eu taith. Mae'n caniatáu i ysgolion symud ar gyflymder sy'n briodol iddynt, gan ganiatáu iddynt ymateb i heriau COVID-19 tra hefyd yn eu cefnogi i baratoi yn y tymor hwy ar gyfer diwygio.

Er mwyn helpu i sicrhau bod ysgolion yn barod ar gyfer y cwricwlwm newydd, byddwn yn cyhoeddi cynllun gweithredu sy'n manylu ar y cymorth y gall ysgolion ei ddisgwyl gan y Llywodraeth a'r system addysg ehangach yn y cyfnod cyn cyflwyno'r cwricwlwm ym mis Medi 2022.

Fel rhan o'r cynllun gweithredu, byddwn yn amlinellu cynlluniau ar gyfer rhwydwaith cenedlaethol i helpu i'w roi ar waith. Bydd yn tynnu ynghyd ymarferwyr, arbenigwyr a rhanddeiliaid ehangach er mwyn:

- Datrys problemau a mynd i'r afael â chwestiynau gweithredu drwy gydadeiladu;
- Rhannu dealltwriaeth ac arbenigedd ar draws y proffesiwn;
- Casglu gwybodaeth a thynnu ynghyd safbwyntiau er mwyn deall cynnydd; nodi problemau a llywio cymorth; a
- Meithrin perthynas rhwng ymarferwyr, arbenigwyr a rhanddeiliaid ehangach.

Nodir ein dull o ymdrin ag adnoddau ar gyfer y cwricwlwm newydd yn Cenhadaeth ein Cenedl, ein strategaeth i wella'r system ysgolion. Cyhoeddwyd diweddariad ym mis Hydref, ac mae ar gael yma:

<https://llyw.cymru/cenhadaeth-ein-cenedl>

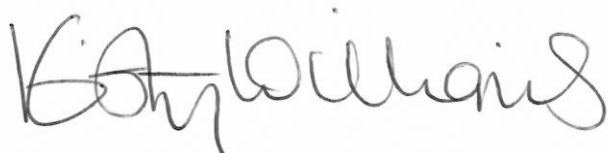
Rwy'n hyderus y bydd yr adnoddau, y cymorth a'r arweiniad sy'n cael eu datblygu i gefnogi'r cwricwlwm newydd yn grymuso ysgolion i gyflwyno sesiynau dysgu ystyrlon am hanes Cymru a'i chymunedau amrywiol ym mhob maes dysgu a phrofiad ar draws y cwricwlwm.

Rhan o swyddogaeth y rhwydwaith cenedlaethol hefyd fydd adnabod blychau yn yr adnoddau ym mhob rhan o'r cwricwlwm newydd, a helpu ysgolion i roi'r cwricwlwm newydd ar waith. Bydd angen cydweithio'n agos hefyd gydag amrywiol sefydliadau a fydd yn hanfodol i sicrhau bod adnoddau priodol ar gael.

Fodd bynnag, rydym yn cydnabod na fydd mynediad at adnoddau dysgu o ansawdd da o reidrydd yn ddigon ar ei ben ei hun, ac y bydd angen darparu cyfleoedd dysgu a datblygu proffesiynol perthnasol i athrawon.

Rydw i'n cydnabod bod angen inni barhau i gefnogi athrawon gyda'u dysgu proffesiynol, i'w helpu i symud ymlaen â'r gwaith o nodi adnoddau, pynciau a chysylltiadau. Er mwyn caniatáu amser a lle i ymarferwyr gydweithio ar draws ysgolion i baratoi ar gyfer y cwricwlwm newydd, rydym wedi buddsoddi'n helaeth mewn dysgu proffesiynol, gyda £31 miliwn yn cael ei roi'n uniongyrchol i ysgolion. Byddwn yn parhau i adeiladu ar y sylfeini dysgu proffesiynol cryf hyn wrth i ni nesáu at 2022.

Yn gywir

Kirsty Williams AS/MS
Y Gweinidog Addysg
Minister for Education

P-05-1084 Dysgwch blant Cymru am sut y gwnaeth Cymru wladychu Patagonia

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Jessica Dyer, ar ôl casglu cyfanswm o 103 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rhaid cynnwys sut y gwnaeth Cymru wladychu Patagonia yn y cwricwlwm. Mae'r hanes yn cael ei gyfleu fel uniad hyfryd dwy wlad dra gwahanol ond mewn gwirionedd, mae'n anwybyddu hanes hawliau dynol. Roedd bob amser yn cael ei addysgu fel ffordd o gadw'r iaith Gymraeg yn fyw drwy ei chyflwyno i un o wledydd De America, ond mewn gwirionedd cafodd pobl Cymru eu cyflwyno i Batagonia i "wareiddio" cymunedau, sy'n deillio o ideolegau hiliol ac nid yw hynny'n cael ei addysgu mewn ysgolion.

Gwybodaeth Ychwanegol:

Adnoddau:

Welsh in Patagonia, Lucy Taylor

The Welsh in Patagonia, Jeremy Wood

The Welsh Way of Colonisation in Patagonia: The International Politics of Moral Superiority, Lucy Taylor

Patagonia, an Example of Welsh 'Colonialism', Darren Devine

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Dwyrain Caerfyrddin a Dinefwr
- Canolbarth a Gornllewin Cymru

Dysgwch blant Cymru am sut y gwnaeth Cymru wladychu Patagonia

Y Pwyllgor Deisebau | 12 Ionawr 2021
Petitions Committee | 12 January 2021

Cyfeirnod: RS20/14837

Rhif y ddeiseb: P-05-1084

Teitl y ddeiseb: Dysgwch blant Cymru am sut y gwnaeth Cymru wladychu Patagonia

Geiriad y ddeiseb: Rhaid cynnwys sut y gwnaeth Cymru wladychu Patagonia yn y cwricwlwm. Mae'r hanes yn cael ei gyfleu fel uniad hyfryd dwy wlad dra gwahanol ond mewn gwirionedd, mae'n anwybyddu hanes hawliau dynol. Roedd bob amser yn cael ei addysgu fel ffordd o gadw'r iaith Gymraeg yn fyw drwy ei chyflwyno i un o wledydd De America, ond mewn gwirionedd cafodd pobl Cymru eu cyflwyno i Batagonia i "wareiddio" cymunedau, sy'n deillio o ideolegau hiliol ac nid yw hynny'n cael ei addysgu mewn ysgolion.

1. Y cwricwlwm newydd

Yn amodol ar fod y Senedd yn pasio'r ddeddfwriaeth, cyflwynir y Cwricwlwm newydd i Gymru ar gyfer plant 3-16 oed ym mhob ysgol a gynhelir, a phob lleoliad meithrin a ariennir yn gyhoeddus, o fis Medi 2022 yn raddol. Cyflwynwyd [Bil Cwricwlwm ac Asesu \(Cymru\)](#) i'r Senedd ar 6 Gorffennaf 2020. Mae'r Bil yn nodi beth yw pedwar diben y cwricwlwm:

- Galluogi disgyblion a phlant i ddatblygu yn ddysgwyr galluog ac uchelgeisiol, sy'n barod i ddysgu drwy gydol eu hoes;
- Galluogi disgyblion a phlant i ddatblygu yn gyfranwyr mentrus a chreadigol, sy'n barod i chwarae rhan lawn mewn bywyd a gwaith;
- Galluogi disgyblion a phlant i ddatblygu yn ddinasyddion egwyddorol a gwybodus i Gymru a'r byd;
- Galluogi disgyblion a phlant i ddatblygu yn unigolion iach a hyderus, sy'n barod i fyw bywydau boddhaus fel aelodau gwerthfawr o'r gymdeithas.

Mae Llywodraeth Cymru wedi pwysleisio y bydd y Cwricwlwm newydd i Gymru **wedi'i seilio ar ddibenion yn hytrach na chynnwys**. Nid yw cynnwys dysgu penodol yn cael ei nodi yn yr un modd ag o dan y cwricwlwm cenedlaethol presennol.

Mae'r Bil yn nodi chwe Maes Dysgu a Phrofiad ar gyfer y cwricwlwm newydd a'r elfennau gorfodol ynddynt. Dyma'r Meysydd Dysgu a Phrofiad:

- Y Celfyddydau Mynegiannol
- Iechyd a Lles
- Y Dyniaethau
- Ieithoedd, Llythrennedd a Chyfathrebu
- Mathemateg a Rhifedd
- Gwyddoniaeth a Thechnoleg.

Yr elfennau gorfodol o fewn y Meysydd Dysgu a Phrofiad fydd: Saesneg, Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb; Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg a Chymraeg

Caiff hanes ei addysgu ym [Meysydd Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau](#). Mae Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau hefyd yn cynnwys daearyddiaeth, addysg grefyddol, astudiaethau busnes ac astudiaethau cymdeithasol. Nid yw'r cwricwlwm newydd yn rhagnodol ac nid yw'n cynnwys rhestr o bynciau y mae'n rhaid i bob ysgol eu haddysgu.

Mae'r Bil yn darparu 'Cod yr Hyn sy'n Bwysig' i nodi cysyniadau allweddol dysgu a phrofiad ym mhob un o'r Meysydd Dysgu a Phrofiad (gan gynnwys y Dyniaethau) a bydd yn rhaid i gwricwla ysgolion gwmpasu pob un o'r cysyniadau hyn. Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi 'Datganiadau o'r Hyn sy'n Bwysig' yn nogfennaeth y Cwricwlwm i Gymru. Bwriad hyn yw darparu'r 'dull cenedlaethol' a fydd, yn ôl y Gweinidog Addysg, yn sicrhau cysondeb i ddysgwyr.

Cyhoeddwyd y canllawiau statudol dros dro ar Faes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau ym mis Ionawr 2020.

Mae'r Canllawiau i helpu ysgolion a lleoliadau i ddatblygu eu cwricwlwm eu hunain gan Lywodraeth Cymru (rhan o'r canllawiau statudol) yn cynnwys rhai canllawiau penodol i athrawon wrth gynllunio hanes yn eu cwricwlwm. Mae hyn yn nodi y dylai'r gwaith o gynllunio cwricwlwm ysgolion (ymhlith pethau eraill):

- ddatblygu cyd-destun cyfoethog ar gyfer archwilio cysyniadau llywodraethiant, economi, grym, arweinyddiaeth, amrywiaeth; diwylliant, ethnigrwydd, cydraddoldeb ac anghydraddoldeb, cyfiawnder, hawliau, goresgyniad, ideolegau cymdeithasol, gwleidyddol ac economaidd, strwythurau a threfniadaeth gymdeithasol, masnach, amaethyddiaeth a diwydiant, pŵer a phrotest, heddwch, gwrthdaro a chydweithrediad, chwyldro, datganoli ac ymerodraeth

2. Camau gweithredu gan Lywodraeth Cymru

Ym mis Gorffennaf 2020, fe wnaeth y Prif Weinidog benodi Grŵp Gorchwyl a Gorffen i edrych ar henebion cyhoeddus, enwau strydoedd ac enwau adeiladau yng Nghymru sy'n gysylltiedig â'r fasnach mewn caethweision a'r Ymerodraeth Brydeinig, a hefyd yn cyffwrdd â chyfraniadau hanesyddol pobl o dreftadaeth Ddu at fywyd Cymru. Amcan yr archwiliad oedd casglu ac adolygu'r dystiolaeth, ac ar ôl hynny roedd y Grŵp i fod i nodi materion ar gyfer ail gam posibl. Roedd y Grŵp Gorchwyl a Gorffen yn cynnwys aelodau annibynnol dan arweiniad Gaynor Legall gyda chefnogaeth swyddog prosiect a swyddogion yn Cadw.

Mae'r adroddiad, y Fasnach mewn Caethweision a'r Ymerodraeth Brydeinig, a gyhoeddwyd ym mis Tachwedd 2020, yn nodi 209 o henebion, adeiladau neu enwau strydoedd, wedi'u lleoli ym mhob rhan o Gymru, sy'n coffáu pobl a oedd yn ymwneud yn uniongyrchol â chaethwasiaeth a'r fasnach mewn caethweision neu a oedd yn gwrthwynebu ei diddymu. Mae'r ddogfen yn nodi mai ei nod yw casglu gwybodaeth, nid rhoi set o atebion.

Dywedodd y Prif Weinidog, mewn [datganiad ysgrifenedig](#) ynglŷn â chyhoeddi'r archwiliad:

dyma ran gyntaf gwaith llawer mwy cynhwysfawr o gydystyried sut rydym yn symud ymlaen gyda'r wybodaeth hon wrth i ni geisio anrhydeddu a dathlu ein cymunedau amrywiol. Ni fyddaf yn ceisio rhagweld unrhyw argymhellion a allai ddeillio o'r gwaith ehangach hwn, ond rhaid i'r archwiliad hwn fod yn fan cychwyn i sgwrs agored gyda'n cymunedau.

3. Patagonia

Ym 1865, hwyliodd y garfan gyntaf o ymsefydlwyr i Batagonia. Dan arweiniad y Parchedig Michael D Jones, eu nod oedd creu trefedigaeth newydd lle y gellid cadw diwylliant, iaith a chrefydd anghydffurfiol Brotestanaidd yn y Gymraeg yn rhydd o ddylanwad Lloegr. Dewisodd y Parchedig Jones, gweinidog anghydffurfiol, leoliad anghysbell oherwydd ei fod yn credu bod Cymry a oedd yn ymfudo i rannau o'r byd Saesneg eu hiaith, fel yr Unol Daleithiau, yn cael eu cymhathu yn rhy hawdd ac yn colli eu harferion, eu hiaith a'u crefydd.

Mae nifer o erthyglau diweddar wedi awgrymu, er gwaethaf y cyfeillgarwch rhwng y Cymry a ymsefydlodd a'r bobl frodorol, nad oedd effaith y Wladfa yn gwbl ddiniwed:

- [The Welsh Way of Colonisation in Patagonia: The International Politics of Moral Superiority \(tandfonline.com\)](#)
- [Not that kind of settlement - Institute of Welsh Affairs](#)

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-05-1084
Ein cyf/Our ref KW/06770/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau.
Tŷ Hywel
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

15 Rhagfyr 2020

Annwyl Janet,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 17 Tachwedd ynghylch Deiseb P-05-1084 Dysgwch blant Cymru am sut y gwnaeth Cymru wladychu Patagonia.

Un o'r pedwar diben yn ein Cwricwlwm newydd i Gymru o 2022 ymlaen yw i bob plentyn a pherson ifanc ddatblygu i fod yn ddinasyddion egwyddorol, gwybodus yng Nghymru a'r byd, sy'n wybodus am eu diwylliant, eu cymuned, eu cymdeithas a'r byd yn awr ac yn y gorffennol, ac sydd hefyd yn parchu anghenion a hawliau pobl eraill, fel aelod o gymdeithas amrywiol.

Mae'r pedwar diben yn rhan o'r fframwaith statudol ar gyfer y Cwricwlwm i Gymru. Mae fframwaith y Cwricwlwm i Gymru yn cynnwys elfennau gorfodol gan gynnwys y datganiadau o'r Hyn sy'n Bwysig ar gyfer pob Maes Dysgu a Phrofiad.

Un o'r datganiadau ynghylch yr hyn sy'n bwysig i faes Dyniaethau yw " Bydd dysgwyr yn ystyried sut mae lleoedd, cymunedau a chymdeithasau yn datblygu dros amser, gan brofi parhad a newid sydd wedi effeithio ar eu bywydau eu hunain a bywydau pobl eraill, ac sy'n parhau i effeithio arnynt. Bydd hyn yn helpu dysgwyr i feithrin dealltwriaeth o achosion, canlyniadau ac arwyddocâd y newidiadau a'r rhyngberthnasau sydd wedi llywio cymdeithasau ar wahanol lefelau.

Un arall o ddatganiadau yr hyn sy'n bwysig ar gyfer Dyniaethau yw "Mae dinasyddion gwybodus, hunanymwybodol yn mynd i'r afael â'r heriau a'r cyfleoedd sy'n wynebu dynoliaeth, ac yn gallu cymryd camau ystyrlon ac egwyddorol". Mae'r elfen hon o'r Maes yn annog dysgwyr i ymchwilio i gysyniadau, gan gynnwys dinasyddiaeth, awdurdod a llywodraethiant, rhyng-gysylltiad, cyfiawnder a chydarddoldeb, menter, hawliau, a chyfrifoldeb a gweithredu cymdeithasol.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Kirsty.Williams@llyw.cymru
Correspondence.Kirsty.Williams@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae iteriad cyntaf canllawiau'r [Cwricwlwm i Gymru](#) a'r [Fframwaith](#) a gyhoeddwyd ym mis Ionawr 2020 yn dweud yn glir ei bod yn bwysig i gwricwla ysgolion adlewyrchu ein treftadaeth ddiwylliannol a'n hamrywiaeth, ein hieithoedd a gwerthoedd, hanesion a thraddodiadau ein cymunedau a'n holl bobl. Dechreuir addysgu'r cwricwlwm newydd ym mis Medi 2022.

Penderfynir ar Fframwaith y Cwricwlwm i Gymru ar lefel genedlaethol ac mae'n cynnwys gofynion y cwricwlwm, a amlinellir mewn deddfwriaeth, ac ystod o ganllawiau ategol. Mae'r Fframwaith yn rhoi cyfle i bob ysgol yng Nghymru gynllunio eu cwricwlwm eu hunain o fewn dull cenedlaethol sy'n sicrhau lefel o gysondeb.

Mae'n annog ysgolion i adeiladu eu gweledigaeth eu hunain ar gyfer eu dysgwyr yng nghydestun y pedwar diben a'r dysgu a ddiffinnir ar lefel genedlaethol. Mae'n rhoi lle i ymarferwyr fod yn greadigol a datblygu dysgu ystyrlon drwy ystod o brofiadau a chyd-destunau sy'n diwallu anghenion eu dysgwyr.

Mater i ysgolion ac ymarferwyr, gan ddefnyddio canllawiau ac adnoddau, yw penderfynu pa brofiadau, gwybodaeth a sgiliau penodol fydd yn cefnogi eu dysgwyr penodol i wireddu'r pedwar diben.

Bydd y cwricwlwm newydd yn cynnwys elfennau gorfodol gan gynnwys y datganiadau o'r Hyn sy'n Bwysig ar gyfer pob Maes Dysgu a Phrofiad. Bydd yn ofynnol i gwricwlwm pob ysgol gynnwys profiadau dysgu ym mhob un o'r datganiadau o'r hyn sy'n bwysig.

O fewn Maes y Dyniaethau, rhaid i hyn gynnwys:

- meithrin ymdeimlad o 'Cynefin', o le ac o deimlad o berthyn;
- gwerthfawrogiad o hunaniaeth a threftadaeth;
- ymwybyddiaeth gyson o stori eu hardal, a stori Cymru, er mwyn galluogi dysgwyr i ddod i ddeall natur gymhleth, *luosog* ac amrywiol cymdeithasau, yn y gorffennol a'r presennol;
- ymgysylltu â heriau a chyfleoedd a wynebwyd yn y gorffennol, y rhai a wynebir nawr ac a ragwelir yn y dyfodol o'u safbwynt eu hunain, eu hardaloedd a Chymru.

Bydd y rhain yn elfennau gorfodol o gwricwlwm pob ysgol, ar gyfer pob dysgwr ar bob cam. Ni fydd yn bosibl anwybyddu rôl ganolog a hollbwysig pob hanes – ein hanes lleol a chenedlaethol gan gynnwys hanes Du – yng nghwricwlwm unrhyw ysgol. Rhaid i gwricwlwm ysgol neu leoliad gwmpasu hyn felly. Os na fydd yn gwneud, ni fydd yr ysgol neu'r lleoliad yn cyflawni ei ddyletswyddau.

Bydd ysgolion yn cael cymorth i ymgysylltu â gweithwyr treftadaeth proffesiynol, amgueddfeydd ac orielau, yn ogystal ag arweinwyr cymunedol a diwylliannol wrth gynllunio eu cwricwlwm, er mwyn cyfoethogi dysgu a phrofiadau pob dysgwr. O fewn y terfynau a nodir yn y canllawiau, bydd gan athrawon yr hyblygrwydd i deilwra cynnwys gwersi i alluogi dysgwyr i archwilio eu Cynefin. Credwn mai dyma'r ffordd orau iddynt ddeall sut y mae eu hunaniaeth leol, eu tirweddau a'u hanesion yn cysylltu â'r rhai ar y llwyfan cenedlaethol a rhyngwladol.

Bydd gan athrawon y rhyddid i addysgu hanesion niferus ac amrywiol Cymru a'r byd ehangach ac ni ddylai pori yn straeon pobl a chymunedau Cymru gael ei gyfyngu i wersi hanes yn unig. Mae Cwricwlwm Cymru yn annog dysgwyr i archwilio themâu ar draws y

cwricwlwm; gellir addysgu hanesion amrywiol pobl Cymru nid yn unig mewn meysydd fel y Dyniaethau: Ieithoedd, Llythrennedd a Chyfathrebu, ond hefyd Gwyddoniaeth a Thechnoleg.

Mae hawliau dynol, tegwch ac amrywiaeth yn themâu trawsbynciol a ddylai fod yn rhan annatod o feysydd dysgu ar draws y cwricwlwm. Mae'r canllawiau ar [themâu trawsbynciol](#) o fewn y cwricwlwm yn esbonio sut y dylai fod gan ysgolion ac ymarferwyr fethodoleg ar gyfer cynllunio cwricwlwm sy'n cynnwys, lle bo'n briodol, gyfleoedd i ddysgwyr ystyried cyddestunau lleol, cenedlaethol a rhyngwladol a datblygu dealltwriaeth o addysg cydberthynas a rhywioldeb, addysg am hawliau dynol ac amrywiaeth, a phrofiadau ym maes gyrfaoedd a gwaith.

Fel y gwyddoch, penodwyd yr Athro Charlotte Williams OBE, i gadeirio Gweithgor Cymunedau, Cyfraniadau a Chynefin: Profiadau pobl dduon ac Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig a'r cwricwlwm newydd yn yr haf. Mae gwaith y Grŵp yn ymwneud â hanes pobl dduon, ond mae'n mynd y tu hwnt i hynny, i ystyried ystod o ethnigrwydd lleiafrifol a rhan pob un yn stori Cymru. Mae'r Grŵp yn cynnwys ymarferwyr ac unigolion profiadol sydd wedi cyfrannu at hanes pobl dduon ac Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig a hanes Cymru

Mae gwaith y Grŵp yn cael ei gyflawni fesul cam, ac felly mae wedi dechrau cyfrannu at yr addysgu sy'n digwydd y flwyddyn academaidd hon. Yn ystod cam cyntaf y prosiect, edrychodd y Gweithgor ar adnoddau addysgu. Mae wedi cynnal adolygiad o'r adnoddau sydd ar gael ar hyn o bryd i gefnogi'r gwaith o addysgu themâu sy'n ymwneud â chymunedau a chynefinoedd pobl dduon ac Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig ym mhob rhan o'r cwricwlwm, a arweiniodd at gyhoeddi [adroddiad interim](#) ar 19 Tachwedd.

Mae'r disgwyliadau cyffredin a nodir yng *Cwricwlwm i Gymru: y daith i 2022*, a gyhoeddwyd ym mis Hydref, yn adlewyrchu y bydd ysgolion wedi cyrraedd gwahanol fannau wrth gynllunio eu cwricwlwm. Ei nod yw arwain gwaith ysgolion waeth ble maent ar eu taith. Mae'n caniatáu i ysgolion symud ar gyflymder sy'n briodol iddynt, gan ganiatáu iddynt ymateb i heriau COVID-19 tra hefyd yn eu cefnogi i baratoi yn y tymor hwy ar gyfer diwygio.

Er mwyn helpu i sicrhau bod ysgolion yn barod ar gyfer y cwricwlwm newydd, byddwn yn cyhoeddi cynllun gweithredu sy'n manylu ar y cymorth y gall ysgolion ei ddisgwyl gan y Llywodraeth a'r system addysg ehangach yn y cyfnod cyn cyflwyno'r cwricwlwm ym mis Medi 2022.

Fel rhan o'r cynllun gweithredu, byddwn yn amlinellu cynlluniau ar gyfer rhwydwaith cenedlaethol i helpu i'w roi ar waith. Bydd yn tynnu ynghyd ymarferwyr, arbenigwyr a rhanddeiliaid ehangach er mwyn:

- Datrys problemau a mynd i'r afael â chwestiynau gweithredu drwy gydadeiladu;
- Rhannu dealltwriaeth ac arbenigedd ar draws y proffesiwn;
- Casglu gwybodaeth a thynnu ynghyd safbwyntiau er mwyn deall cynnydd; nodi problemau a llywio cymorth; a
- Meithrin perthynas rhwng ymarferwyr, arbenigwyr a rhanddeiliaid ehangach.

Bydd yr adnoddau, y cymorth a'r arweiniad sy'n cael eu datblygu i gefnogi'r cwricwlwm newydd yn grymuso ysgolion i gyflwyno sesiynau dysgu ystyrlon am hanes Cymru a'i chymunedau amrywiol ym mhob maes dysgu a phrofiad ar draws y cwricwlwm. Rhan o swyddogaeth y rhwydwaith cenedlaethol fydd adnabod blychau nid yn unig yn yr adnoddau BAME a Hanes Cymru, ond ym mhob rhan o'r cwricwlwm newydd, a helpu ysgolion i roi'r

cwricwlwm newydd ar waith. Byddwn hefyd yn creu adnoddau pellach, a fydd yn cyfeirio at ddigwyddiadau a phynciau allweddol yn hanesion Cymru a'r byd. Bydd yr adnoddau hyn yn galluogi athrawon i ddatblygu eu cwricwla eu hunain.

Bydd Estyn hefyd yn adrodd i Lywodraeth Cymru ar ei adolygiad o addysgu hanes ac amrywiaeth Cymru mewn ysgolion y flwyddyn nesaf. Bydd ei ganfyddiadau yn ein helpu i gomisiynu adnoddau pellach, a fydd yn cyfeirio at ddigwyddiadau a phynciau allweddol yn hanesion Cymru a'r byd, i sicrhau bod athrawon yn cael y cymorth sydd ei angen arnynt i gyflwyno'r cwricwlwm newydd yn llwyddiannus.

Yn gywir

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Kirsty Williams'.

Kirsty Williams AS/MS
Y Gweinidog Addysg
Minister for Education

Eitem 2.7

P-05-1098 Dylai rôl Cymru yn hanes trefedigaethol Prydain fod yn bwnc gorfodol mewn ysgolion

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Anthony Cusack, ar ôl casglu cyfanswm o 50 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Ar hyn o bryd mae'r ddadl ynghylch hil yn flaenllaw ym meddyliau pawb. Mae'r rhan fwyaf o'r boblogaeth yn wyn, sy'n golygu ein bod mewn sefyllfa ffodus oherwydd mae meddwl am hil yn fater o ddewis. I lawer yn y gymuned BAME nid dewis yw hwn, ond ffaith a wynebwr bob dydd. Chwaraeodd Cymru a phobl Cymru ran weithredol yn hanes trefedigaethol Prydain. Yn ddiweddarach, dathlwyd ffigurau fel Thomas Picton gyda cherfluniau.

Gwybodaeth Ychwanegol

Mae'r rhan hon o'n hanes yn llawn cymhlethdodau ac mae llawer o wirioneddau anghyfforddus y mae'n rhaid i ni fel poblogaeth fynd i'r afael â nhw a chraffu arnynt. Mae llawer o bobl o'r farn bod hiliaeth a gwahaniaethu ar sail hil yn broblem mewn gwledydd eraill ond nid yma. Rwy'n credu bod cysylltiad cryf rhwng hyn a diffyg addysg am hanes trefedigaethol y wlad hon.

Mae deiseb debyg yn casglu llofnodion ac yn galw ar lywodraeth y DU i weithredu. Rwy'n credu y dylem hefyd fynd i'r afael â hyn yma fel mater datganoledig.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Gorllewin Caerdydd
- Canol De Cymru

Dysgwch blant Cymru am sut y gwnaeth Cymru wladychu Patagonia

Y Pwyllgor Deisebau | 12 Ionawr 2021
Petitions Committee | 12 January 2021

Cyfeirnod: RS20/14837

Rhif y ddeiseb: P-05-1098

Teitl y ddeiseb: Dysgwch blant Cymru am sut y gwnaeth Cymru wladychu Patagonia

Geiriad y ddeiseb: Rhaid cynnwys sut y gwnaeth Cymru wladychu Patagonia yn y cwricwlwm. Mae'r hanes yn cael ei gyfleu fel uniad hyfryd dwy wlad dra gwahanol ond mewn gwirionedd, mae'n anwybyddu hanes hawliau dynol. Roedd bob amser yn cael ei addysgu fel ffordd o gadw'r iaith Gymraeg yn fyw drwy ei chyflwyno i un o wledydd De America, ond mewn gwirionedd cafodd pobl Cymru eu cyflwyno i Batagonia i "wareiddio" cymunedau, sy'n deillio o ideolegau hiliol ac nid yw hynny'n cael ei addysgu mewn ysgolion.

1. Y cwricwlwm newydd

Yn amodol ar fod y Senedd yn pasio'r ddeddfwriaeth, cyflwynir y Cwricwlwm newydd i Gymru ar gyfer plant 3-16 oed ym mhob ysgol a gynhelir, a phob lleoliad meithrin a ariennir yn gyhoeddus, o fis Medi 2022 yn raddol. Cyflwynwyd [Bil Cwricwlwm ac Asesu \(Cymru\)](#) i'r Senedd ar 6 Gorffennaf 2020. Mae'r Bil yn nodi beth yw pedwar diben y cwricwlwm:

- Galluogi disgyblion a phlant i ddatblygu yn ddysgwyr galluog ac uchelgeisiol, sy'n barod i ddysgu drwy gydol eu hoes;
- Galluogi disgyblion a phlant i ddatblygu yn gyfranwyr mentrus a chreadigol, sy'n barod i chwarae rhan lawn mewn bywyd a gwaith;
- Galluogi disgyblion a phlant i ddatblygu yn ddinasyddion egwyddorol a gwybodus i Gymru a'r byd;
- Galluogi disgyblion a phlant i ddatblygu yn unigolion iach a hyderus, sy'n barod i fyw bywydau boddhaus fel aelodau gwerthfawr o'r gymdeithas.

Mae Llywodraeth Cymru wedi pwysleisio y bydd y Cwricwlwm newydd i Gymru **wedi'i seilio ar ddibenion yn hytrach na chynnwys**. Nid yw cynnwys dysgu penodol yn cael ei nodi yn yr un modd ag o dan y cwricwlwm cenedlaethol presennol.

Mae'r Bil yn nodi chwe Maes Dysgu a Phrofiad ar gyfer y cwricwlwm newydd a'r elfennau gorfodol ynddynt. Dyma'r Meysydd Dysgu a Phrofiad:

- Y Celfyddydau Mynegiannol
- Iechyd a Lles
- Y Dyniaethau
- Ieithoedd, Llythrennedd a Chyfathrebu
- Mathemateg a Rhifedd
- Gwyddoniaeth a Thechnoleg.

Yr elfennau gorfodol o fewn y Meysydd Dysgu a Phrofiad fydd: Saesneg, Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb; Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg a Chymraeg

Caiff hanes ei addysgu ym [Meysydd Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau](#). Mae Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau hefyd yn cynnwys daearyddiaeth, addysg grefyddol, astudiaethau busnes ac astudiaethau cymdeithasol. Nid yw'r cwricwlwm newydd yn rhagnodol ac nid yw'n cynnwys rhestr o bynciau y mae'n rhaid i bob ysgol eu haddysgu.

Mae'r Bil yn darparu 'Cod yr Hyn sy'n Bwysig' i nodi cysyniadau allweddol dysgu a phrofiad ym mhob un o'r Meysydd Dysgu a Phrofiad (gan gynnwys y Dyniaethau) a bydd yn rhaid i gwricwla ysgolion gwmpasu pob un o'r cysyniadau hyn. Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi 'Datganiadau o'r Hyn sy'n Bwysig' yn nogfennaeth y Cwricwlwm i Gymru. Bwriad hyn yw darparu'r 'dull cenedlaethol' a fydd, yn ôl y Gweinidog Addysg, yn sicrhau cysondeb i ddysgwyr.

Cyhoeddwyd y canllawiau statudol dros dro ar Faes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau ym mis Ionawr 2020.

Mae'r Canllawiau i helpu ysgolion a lleoliadau i ddatblygu eu cwricwlwm eu hunain gan Lywodraeth Cymru (rhan o'r canllawiau statudol) yn cynnwys rhai canllawiau penodol i athrawon wrth gynllunio hanes yn eu cwricwlwm. Mae hyn yn nodi y dylai'r gwaith o gynllunio cwricwlwm ysgolion (ymhlith pethau eraill):

- ddatblygu cyd-destun cyfoethog ar gyfer archwilio cysyniadau llywodraethiant, economi, grym, arweinyddiaeth, amrywiaeth; diwylliant, ethnigrwydd, cydraddoldeb ac anghydraddoldeb, cyfiawnder, hawliau, goresgyniad, ideolegau cymdeithasol, gwleidyddol ac economaidd, strwythurau a threfniadaeth gymdeithasol, masnach, amaethyddiaeth a diwydiant, pŵer a phrotest, heddwch, gwrthdaro a chydweithrediad, chwyldro, datganoli ac ymerodraeth

2. Camau gweithredu gan Lywodraeth Cymru

Ym mis Gorffennaf 2020, fe wnaeth y Prif Weinidog benodi Grŵp Gorchwyl a Gorffen i edrych ar henebion cyhoeddus, enwau strydoedd ac enwau adeiladau yng Nghymru sy'n gysylltiedig â'r fasnach mewn caethweision a'r Ymerodraeth Brydeinig, a hefyd yn cyffwrdd â chyfraniadau hanesyddol pobl o dreftadaeth Ddu at fywyd Cymru. Amcan yr archwiliad oedd casglu ac adolygu'r dystiolaeth, ac ar ôl hynny roedd y Grŵp i fod i nodi materion ar gyfer ail gam posibl. Roedd y Grŵp Gorchwyl a Gorffen yn cynnwys aelodau annibynnol dan arweiniad Gaynor Legall gyda chefnogaeth swyddog prosiect a swyddogion yn Cadw.

Mae'r adroddiad, y Fasnach mewn Caethweision a'r Ymerodraeth Brydeinig, a gyhoeddwyd ym mis Tachwedd 2020, yn nodi 209 o henebion, adeiladau neu enwau strydoedd, wedi'u lleoli ym mhob rhan o Gymru, sy'n coffáu pobl a oedd yn ymwneud yn uniongyrchol â chaethwasiaeth a'r fasnach mewn caethweision neu a oedd yn gwrthwynebu ei diddymu. Mae'r ddogfen yn nodi mai ei nod yw casglu gwybodaeth, nid rhoi set o atebion.

Dywedodd y Prif Weinidog, mewn [datganiad ysgrifenedig](#) ynglŷn â chyhoeddi'r archwiliad:

dyma ran gyntaf gwaith llawer mwy cynhwysfawr o gydystyried sut rydym yn symud ymlaen gyda'r wybodaeth hon wrth i ni geisio anrhydeddu a dathlu ein cymunedau amrywiol. Ni fyddaf yn ceisio rhagweld unrhyw argymhellion a allai ddeillio o'r gwaith ehangach hwn, ond rhaid i'r archwiliad hwn fod yn fan cychwyn i sgwrs agored gyda'n cymunedau.

3. Patagonia

Ym 1865, hwyliodd y garfan gyntaf o ymsefydlwyr i Batagonia. Dan arweiniad y Parchedig Michael D Jones, eu nod oedd creu trefedigaeth newydd lle y gellid cadw diwylliant, iaith a chrefydd anghydfurfiol Brotestanaidd yn y Gymraeg yn rhydd o ddylanwad Lloegr. Dewisodd y Parchedig Jones, gweinidog anghydfurfiol, leoliad anghysbell oherwydd ei fod yn credu bod Cymry a oedd yn ymfudo i rannau o'r byd Saesneg eu hiaith, fel yr Unol Daleithiau, yn cael eu cymhathu yn rhy hawdd ac yn colli eu harferion, eu hiaith a'u crefydd.

Mae nifer o erthyglau diweddar wedi awgrymu, er gwaethaf y cyfeillgarwch rhwng y Cymry a ymsefydlodd a'r bobl frodorol, nad oedd effaith y Wladfa yn gwbl ddiniwed:

- [The Welsh Way of Colonisation in Patagonia: The International Politics of Moral Superiority \(tandfonline.com\)](#)
- [Not that kind of settlement - Institute of Welsh Affairs](#)

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-05-1098
Ein cyf/Our ref KW/06840/20

Janet Finch-Saunders MS
Chair of Petitions Committee
Ty Hywel
Cardiff Bay
Cardiff
CF99 1NA

15 December 2020

Dear Janet,

Thank you for your correspondence dated 30 November relating to Petition P-05-1098 Make Wales' role in British colonial history a compulsory school subject.

It's important that learners in Wales are aware of the role Wales played in British colonial history including the sometimes uncomfortable truths about our past.

One of the four purposes in our new curriculum in Wales from 2022 is for all children and young people to develop as ethical, informed citizens of Wales and the world, who are knowledgeable about their culture, community, society and the world now and in the past, and also respect the needs and rights of others as a member of a diverse society.

These four purposes, are a part of the statutory framework for the Curriculum for Wales. The Curriculum for Wales framework includes mandatory elements, including statements of What Matters for each Area of Learning and Experiences (AoLE).

One of the statements of What Matters for Humanities, is "Human societies are complex and diverse, and shaped by human actions and beliefs". Learners will explore how places, communities and societies evolve over time, experiencing continuity and change that has affected, and continues to affect, their own and other people's lives. This will help learners build an understanding of the causes, consequences and significance of the changes and interrelationships that have shaped societies at different levels of development.

Another statement of What Matters for Humanities is "informed, self-aware citizens engage with the challenges and opportunities that face humanity, and are able to take considered and ethical action". This aspect of the Area encourages learners to explore concepts including citizenship, authority and governance, interconnectedness, justice and equality, enterprise, rights and social action and responsibility.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Kirsty.Williams@llyw.cymru
Correspondence.Kirsty.Williams@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

The first iteration of the Curriculum for Wales guidance and Framework published in January 2020 is clear about the importance of school curricula in general reflecting our cultural heritage and diversity, our languages and the values, histories and traditions of our communities and all our people. Full rollout of the new curriculum will commence in September 2022.

The Curriculum for Wales Framework is determined nationally and includes both the curriculum requirements, which will be set out in legislation, and a range of supporting guidance. The Framework gives every school in Wales the opportunity to design their own curriculum within a national approach that ensures a level of consistency.

It encourages schools to build their own vision for their learners within the context of the four purposes and the learning defined at a national level. It provides the space for practitioners to be creative and to develop meaningful learning through a range of experiences and contexts that meet the needs of their learners.

It is for schools and practitioners, drawing on guidance and resources, to decide what specific experiences, knowledge and skills will support their specific learners to realise the four purposes.

The new curriculum **will** contain mandatory elements including the statements of What Matters for each Area of Learning and Experience. Every school's curriculum will be **required** to include learning in each of the statements of what matters.

Within the Humanities Area, this must include:

- cultivating a sense of 'Cynefin', a place and sense of belonging;
- an appreciation of identity and heritage;
- a consistent exposure to the story of their locality and the story of Wales, developing an understanding of the complex, pluralistic and diverse nature of societies, past and present; and
- engagement with the past, contemporary and anticipated challenges and opportunities facing them, their communities and Wales.

These will be non-negotiable elements of every school's curriculum, for every learner at every stage. It will simply not be possible to ignore the central and critical role of all histories – our local and national history – in a school's curriculum. A school or setting's curriculum must therefore encompass this. If it does not, the school or setting will not be fulfilling its duties.

Schools will be supported, to engage with heritage professionals, museums and galleries, as well as community and cultural leaders when designing their curriculum, in order to enrich the learning and experiences for all learners. Within the parameters set out in the guidance, teachers will have the flexibility to tailor the content of lessons to allow learners to explore their Cynefin. We believe that this is the best way for them to understand how their local identities, landscapes and histories connect with those on the national and international stage.

Teachers will have the freedom to teach the many and diverse histories of Wales and the wider world and exploring the stories of the people and communities of Wales should not simply be limited to history lessons. The Curriculum for Wales encourages learners to

explore themes across the curriculum; the diverse histories of the people of Wales can be taught not only in areas such as Humanities; Languages, Literacy and Communication, but also Science and Technology.

Learning about human rights, equity, and diversity are cross-cutting themes which should be embedded within learning across the curriculum. The guidance on cross-cutting themes for the curriculum explains how schools and practitioners should have a methodology for designing a curriculum which incorporates, where appropriate, opportunities which allow learners to consider local, national and international contexts and to develop understanding of relationships and sexuality education, human rights education and diversity, and careers and work-related experiences.

As you are aware Professor Charlotte Williams OBE, was appointed to chair a Black, Asian and Minority Ethnic Communities (BAME), Contributions and Cynefin in the New Curriculum Working Group in the summer. The work of the Group includes, but goes beyond, black history to consider a range of minority ethnicities as part of the story of Wales, and membership comprises experienced practitioners and contributors to BAME and Welsh history.

The Group's work is being carried out in phases, which has allowed it to start feeding into teaching for this academic year. In the first phase of the project, the Working Group looked at teaching resources. They have undertaken a review of the resources currently available to support the teaching of themes relating to BAME communities and Cynefin across all parts of the curriculum, which culminated in an [interim report](#) which was published on 19 November.

The shared expectations set out in *Curriculum for Wales: the journey to 2022*, published in October, reflect that schools will be in different places in designing their curriculum. It aims to guide schools' work regardless of where they are in their journey. It allows schools to move at a pace appropriate to them, allowing them to respond to the challenges of COVID-19 while also supporting them to prepare longer term for reform.

To help make sure schools are ready for the new curriculum, we will publish an implementation plan detailing the support schools can expect from Government and the wider education system in the run-up to curriculum roll-out in September 2022.

As part of the implementation plan, we'll set out our plans for a **national network** to support implementation. This will bring together teachers, experts and other stakeholders, in order to:

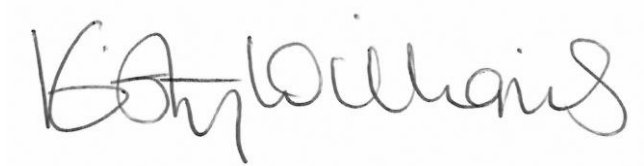
- Use co-construction to problem-solve and tackle barriers to implementation;
- Share understanding and expertise across the profession;
- Gather intelligence and bring together views to understand progress; identify issues and inform support; and
- Broker relationships between practitioners and wider stakeholders.

The resources, support and guidance being developed to support the new curriculum will empower schools to deliver meaningful learning about the histories of Wales and its diverse communities in every area of learning and experience across the curriculum. Part of the role of the national network will also be to identify gaps in resources not only for BAME contributions and experiences and the Histories of Wales, but all parts of the new curriculum and to support schools in delivering the new curriculum. We will also create further

resources, which will refer to key events and topics in the histories of Wales and the world. These resources will enable teachers to develop their own curricula.

Estyn will also report to Welsh Government on their review of the teaching of Welsh history and diversity in schools next year. Its findings will help us to commission further resources, which will refer to key events and topics in the histories of Wales and the world to ensure that teachers have the support they need to deliver the new curriculum successfully.

Yours sincerely

A handwritten signature in black ink, reading "Kirsty Williams". The signature is written in a cursive style with a large initial 'K' and 'W'.

Kirsty Williams AS/MS
Y Gweinidog Addysg
Minister for Education

P-05-1086 Dylid creu Amgueddfa Genedlaethol ar gyfer Hanes a Threftadaeth Pobl Dduon ac Asiaidd a Lleiafrifoedd Ethnig

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Yasmin Begum, ar ôl casglu cyfanswm o 490 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym ni, sydd wedi llofnodi isod, yn deisebu Senedd Cymru i greu amgueddfa i ddathlu hanes pobl dduon, Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig Cymru.

Fel rhan o'r sefydliad cenedlaethol, rydym yn gobeithio y bydd yn fodd o gadw treftadaeth gyfoethog Tiger Bay ac yn gartref i Archif Tiger Bay.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Gorllewin Caerdydd
- Canol De Cymru

P-05-1086 Dylid creu Amgueddfa Genedlaethol ar gyfer Hanes a Threftadaeth Pobl Dduon ac Asiaidd a Lleiafrifoedd Ethnig

Y Pwyllgor Deisebau | 12 Ionawr 2021
Petitions Committee | 12 January 2021

Cyfeirnod: RS20/14837-7

Rhif y ddeiseb: P-05-1086

Teitl y ddeiseb: Dylid creu Amgueddfa Genedlaethol ar gyfer Hanes a
Threftadaeth Pobl Dduon ac Asiaidd a Lleiafrifoedd Ethnig

Geiriad y ddeiseb: Rydym ni, sydd wedi llofnodi isod, yn deisebu Senedd
Cymru i greu amgueddfa i ddathlu hanes pobl dduon, Asiaidd a lleiafrifoedd
ethnig Cymru.

Fel rhan o'r sefydliad cenedlaethol, rydym yn gobeithio y bydd yn fodd o
gadw treftadaeth gyfoethog Tiger Bay ac yn gartref i Archif Tiger Bay.

1. Camau a gymerwyd gan Lywodraeth Cymru

Yn ei ymateb i'r ddeiseb hon, mae Llywodraeth Cymru yn dweud:

Mae hanes ein cymunedau pobl dduon, Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig yn rhan annatod o hanes Cymru. Er mwyn cyflwyno'r hanesion hyn yn y cyd-destun hanfodol hwn mae angen ymdrech ar y cyd gan ein cyrff treftadaeth ddiwylliannol ar lefel genedlaethol ac ar lefel leol, yn hytrach nag un sefydliad.

Rydym yn canolbwyntio ar hyn o bryd ar sicrhau bod amgueddfeydd ac archifau ledled Cymru yn gallu goroesi'r pandemig. Wedi hynny, byddwn yn cydweithio â hwy ac yn eu cefnogi i sicrhau bod ganddynt y gallu i adlewyrchu cyfoeth ac amrywiaeth ein treftadaeth ddiwylliannol.

Mae Archif Tiger Bay wedi'i chadw'n ddiogel yn Archifau Morgannwg ar hyn o bryd, lle y caiff ei chadw o dan amodau priodol ac o dan ofal staff proffesiynol cymwysedig.

Yn ddiweddar, mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi cyhoeddi **archwiliad o gerfluniau, enwau strydoedd ac adeiladau i ymdrin â chysylltiadau Cymru â'r fasnach gaethweision a gwladychiaeth**, dan arweiniad Gaynor Legal, a gellir ei ddarllen [yma](#). Mae'n awr yn ystyried yr hyn y mae am ei wneud â'r wybodaeth hon. Canfu'r adroddiad mai ychydig o bobl o Gymru o dreftadaeth Ddu neu Asiaidd sy'n cael eu coffáu ledled Cymru. Yn ôl yr archwiliad:

Mae'n drawiadol (ar wahân i'r cerflun o Betty Campbell sydd i ddod yn 2021) mai'r unig gerflun o bobl o dras Du yw cerflun o griw o bobl ddienw ym Mae Caerdydd, nid cofeb i unigolion penodol.

Ar ben hynny, nododd grwpiau eraill sydd heb gynrychiolaeth ddigonol mewn coffadwriaethau cyhoeddus yng Nghymru:

Mae'r absenoldeb cyffredinol a nodwyd o goffadwriaethau i bobl groenliw yn rhyfeddol, yn ogystal â'r diffyg coffadwriaethau i fenywod, pobl anabl a ffigyrau pwysig y byd.

2. Camau a gymerwyd gan Amgueddfa Cymru

Yn gynharach eleni cyhoeddodd yr Amgueddfa Genedlaethol ddatganiad ar fudiad Mae Bywydau Du o Bwys, y gellir ei ddarllen [yma](#). Mae'n amlinellu'r camau a ganlyn y mae'r Amgueddfa'n eu cymryd:

- Rydym yn cydweithio â chymunedau du ar draws Cymru i adeiladu ymddiriedaeth a dealltwriaeth, a gofyn sut i wneud gweithio yn yr Amgueddfa yn ddeniadol i guraduron, cadwraethwyr, dylunwyr, technegwyr, palaeontolegwyr a llawer mwy.
- Rydym yn adolygu casgliadau trefedigaethol a hiliol a'u dehongliad gyda grwpiau cymunedol priodol ar frys.
- Rydym wrthi'n casglu hanesion, hanesion modern, diwylliant materol a gwaith celf cymunedau du yng Nghymru ac yn adolygu'r casgliadau yma er mwyn adlewyrchu eu gwir hanes yn well.
- Rydym yn meithrin sgiliau ac yn addysgu ein staff ym maes rhyngblethedd, BLM a chymunedau du, gan gynnwys defnydd iaith a therminoleg. Mae hyn yn cynnwys Ymddiriedolwyr, Cyfeillion, Noddwyr a Gwirfoddolwyr.
- Mae cydraddoldeb ac amrywiaeth yn un o'n blaenoriaethau pennaf ac rydym wedi yrwymo i barhau â'r gwaith hwn

3. Camau a gymerwyd gan Senedd Cymru

Er nad yw'n ymwneud yn uniongyrchol â phryderon y deisebwyr, mae'r Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu yn ymgymryd â darn o waith sy'n ystyried - [Pwy sy'n cael eu coffáu mewn manau cyhoeddus?](#)

Nid yw hyn yn ymwneud â hanes pobl dduon, Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig yng Nghymru yn unig, ond mater coffáu cyhoeddus yn ehangach. Ar 3 Rhagfyr 2020 cafodd y Pwyllgor dystiolaeth gan Gaynor Legall, ac ystyriwyd yr archwiliad roedd hi wedi'i arwain yn ddiweddar ar ran Llywodraeth Cymru. Gallwch wyllo'r cyfarfod [yma](#).

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r

papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-05-1086
Ein cyf/Our ref DET/03342/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd
Pwyllgor Deisebau

11 Rhagfyr 2020

Annwyl Janet

Diolch am eich llythyr dyddiedig 6 Tachwedd am Ddeiseb P-05-1086 i greu amgueddfa genedlaethol i ddathlu hanes pobl dduon, Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig Cymru.

Mae hanes ein cymunedau pobl dduon, Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig yn rhan annatod o hanes Cymru. Er mwyn cyflwyno'r hanesion hyn yn y cyd-destun hanfodol hwn mae angen ymdrech ar y cyd gan ein cyrff treftadaeth ddiwylliannol ar lefel genedlaethol ac ar lefel leol, yn hytrach nag un sefydliad.

Rydym yn canolbwyntio ar hyn o bryd ar sicrhau bod amgueddfeydd ac archifau ledled Cymru yn gallu goroesi'r pandemig. Wedi hynny, byddwn yn cydweithio â hwy ac yn eu cefnogi i sicrhau bod ganddynt y gallu i adlewyrchu cyfoeth ac amrywiaeth ein treftadaeth ddiwylliannol.

Mae Archif Tiger Bay wedi'i chadw'n ddiogel yn Archifau Morgannwg ar hyn o bryd, lle y caiff ei chadw o dan amodau priodol ac o dan ofal staff proffesiynol cymwysedig.

Yn gywir

Yr Arglwydd Elis-Thomas AS/MS
Y Dirprwy Weinidog Diwylliant, Chwaraeon a Thwristiaeth
Deputy Minister for Culture, Sport and Tourism

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Dafydd.Elis-Thomas@llyw.cymru
Correspondence.Dafydd.Elis-Thomas@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

P-05-1081 Sicrhau bod perchnogion ail gartrefi a thai gwyliau ar rent yng Nghymru yn pleidleisio yn eu prif gyfeiriad yn unig, mewn etholiadau datganoledig a lleol

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Gorau i Gymru – Best for Wales, ar ôl casglu cyfanswm o 4,896 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae'r Comisiwn Etholiadol wedi cadarnhau nad oes gwiriadau systematig i ganfod a yw rhywun wedi pleidleisio ddwywaith. Nid ydym yn credu bod y ffaith bod twyll etholiadol yn anghyfreithlon ynnddi'i hun yn ddull digonol o ddiogelu os na wneir gwiriadau systematig. Mae hyn yn debyg i gael cyfreithiau ynghylch goryrru ond heb gamerâu cyflymder yn cael eu gweithredu. Mae'r potensial difrifol o ran twyll ac effaith niweidiol hynny ar ein gwlad yn anferth a dylid cael trefn arno cyn etholiad 2021.

Gwybodaeth Ychwanegol

Cyfeirnod:

E-bost wedi'i dderbyn gan y Comisiwn Etholiadol ar 3 Tachwedd 2020.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Ynys Môn
- Gogledd Cymru

Trefniadau Cofrestru i Bleidleisio ar gyfer perchnogion ail gartrefi a chartrefi gwyliau yng Nghymru

Y Pwyllgor Deisebau | 12 Ionawr 2020
Petitions Committee | 12 January 2020

Cyfeirnod: RS20/14837/5

Rhif y ddeiseb: P-05-1081

Teitl y ddeiseb: Sicrhau bod perchnogion ail gartrefi a thai gwyliau ar rent yng Nghymru yn pleidleisio yn eu prif gyfeiriad yn unig, mewn etholiadau datganoledig a lleol.

Geiriad y ddeiseb: Mae'r Comisiwn Etholiadol wedi cadarnhau nad oes gwiriadau systematig i ganfod a yw rhywun wedi pleidleisio ddwywaith. Nid ydym yn credu bod y ffaith bod twyll etholiadol yn anghyfreithlon ynddi'i hun yn ddull digonol o ddiogelu os na wneir gwiriadau systematig. Mae hyn yn debyg i gael cyfreithiau ynghylch goryrru ond heb gamerâu cyflymder yn cael eu gweithredu. Mae'r potensial difrifol o ran twyll ac effaith niweidiol hynny ar ein gwlad yn anferth a dylid cael trefn arno cyn etholiad 2021.

1. Cefndir: Cofrestru i bleidleisio yn y DU

Mae'r rheolau sy'n llywodraethu'r hawl i gofrestru i bleidleisio ym mhob rhan o'r DU wedi'u hamlinellu yn Adran 4 Deddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 ("Deddf 1983").

I gofrestru i bleidleisio mewn cyfeiriad yn y DU, rhaid i berson fod yn 'preswyllo' yn y cyfeiriad.

Mae gwefan y Comisiwn Etholiadol yn nodi bod rhywun fel arfer yn preswyllo mewn cyfeiriad at ddibenion etholiadol os mai dyna yw ei gyfeiriad cartref parhaol. Mae hefyd yn cadarnhau bod gan y gair 'preswyllo' ystyr benodol mewn cyfraith etholiadol ac nad yw'n gyfwerth â phreswyllo at ddibenion eraill, megis treth incwm neu dreth gyngor.

Mae Adran 5 o Ddeddf 1983 yn nodi'r rheolau penodol i benderfynu a yw person yn preswyllo mewn cyfeiriad (y "Rheolau Preswyllo").

Yng Nghymru, mae gan bob cyngor Swyddog Cofrestru Etholiadol sy'n gyfrifol am greu a chynnal y gofrestr etholwyr. Mae Swyddogion Cofrestru Etholiadol yn defnyddio'r Rheolau Preswyllo i benderfynu a yw unigolyn yn gymwys i gofrestru i bleidleisio. Trafodir hyn ymhellach isod yng nghyd-destun penderfynu ynghylch ceisiadau i gofrestru i bleidleisio mewn ail gartrefi.

2. Cofrestru i bleidleisio mewn mwy nag un cyfeiriad

Efallai y bydd gan rai etholwyr hawl i gofrestru i bleidleisio mewn mwy nag un cyfeiriad yn y DU.

Fodd bynnag, i wneud hyn, byddai angen i'r unigolyn fodloni'r Rheolau Preswyllo (h.y. dangos eu bod yn 'preswyllo') mewn mwy nag un eiddo yn y DU. Er enghraifft, gallai myfyrwyr fod yn gymwys i gofrestru i bleidleisio yn eu cyfeiriad cartref a'u cyfeiriad yn ystod y tymor.

Wrth ystyried ceisiadau, mae **gwefan y Comisiwn Etholiadol yn nodi** y byddai angen i berson allu dangos i ba raddau y mae'n preswyllo yn y ddau gyfeiriad yn barhaol. Mae hefyd yn nodi bod yn rhaid i Swyddogion Cofrestru Etholiadol ystyried pob achos yn unigol, ac yn nodi'r rheolau a ganlyn:

- gall person fod â mwy nag un cartref, ond nid yw perchen ar eiddo yn ddigonol i sefydlu bod rhywun yn preswyllo mewn cyfeiriad – mae'n annhebygol y byddai bod yn berchen ar ail eiddo a ddefnyddir at ddibenion ymweliadau hamdden yn unig yn bodloni'r rheolau o ran preswyllo;
- nid yw bod yn berchen ar eiddo ac yn talu treth gyngor arno yn ddigon i fodloni'r rheolau o ran preswyllo, gall hyn ddangos bod cysylltiad â chyfeiriad ond nid yw'n dystiolaeth o breswyllo;
- bydd sut y defnyddir yr ail gartref yn effeithio ar p'un a ellir ystyried bod rhywun yn preswyllo mewn cyfeiriad ai peidio;
- nid yw presenoldeb dros dro mewn cyfeiriad yn golygu bod person yn preswyllo yno; ac
- nid yw absenoldeb dros dro yn amddifadu person o'i statws preswyllo.

[Pwyslais y Gwasanaeth Ymchwil.]

3. Gwirio a yw person wedi pleidleisio ddwywaith

Mae testun y ddeiseb yn nodi "*Mae'r Comisiwn Etholiadol wedi cadarnhau nad oes gwiriadau systematig i ganfod a yw rhywun wedi pleidleisio ddwywaith.*"

Yn ei ymateb i'r ddeiseb hon, nododd y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol, Julie James AS:

Er nad oes unrhyw wiriadau systematig, fel y dywedodd y Comisiwn Etholiadol, i sicrhau nad yw person yn pleidleisio ddwywaith yn yr un etholiad, nid oes unrhyw dystiolaeth i awgrymu bod hyn yn digwydd fel mater o drefn, a phe bai'n hynny yn digwydd, gellid cymryd camau lle'r oedd trosedd etholiadol wedi'i chyflawni.

4. Ymateb y Comisiwn Etholiadol

Wrth ymateb i'r ddeiseb hon ar wefan North Wales Chronicle, a [dywedodd llefarydd ar ran y Comisiwn Etholiadol](#):

People who are registered at two addresses are entitled to vote in local government elections at each of those addresses, provided they are not in the same local government area.

It is an offence under Section 61(2)(a) of the RPA 1983, for an elector to cast more than one vote on their own behalf in a UK Parliamentary general election or at a referendum. This offence carries a penalty of an unlimited fine in England and Wales, or a fine not exceeding £5,000 in Scotland.

Finally, the UK has low levels of proven electoral fraud. However, in our [report](#) on the UK Parliamentary General Election in May 2017, we highlighted concerns raised at that election about double voting.

We said that we wanted to work with the UK Government to explore possible mechanisms to reduce the risk of people voting in more than one constituency.

We also said that the Government should consider other options for reducing this risk, such as requiring people who are lawfully registered to vote in local government elections for more than one local authority area to choose which of those addresses they will vote at for UK Parliamentary general elections.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref
Ein cyf/Our ref JJ/03049/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd, y Pwyllgor Deisebau

14 Rhagfyr 2020

Annwyl Janet,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 27 Tachwedd yn gofyn am fy marn ar sicrhau bod perchnogion ail gartrefi a chartrefi gwyliau yng Nghymru yn cofrestru i bleidleisio yn eu prif gyfeiriad yn unig, mewn etholiadau datganoledig a lleol.

Mae cyfraith etholiadol yng Nghymru a Lloegr yn caniatáu i berson gael ei gofnodi ar fwy nag un gofrestr os yw'n preswyllo mewn gwahanol ardaloedd awdurdod lleol. Mae hyn yn golygu, os yw person wedi cofrestru mewn dau awdurdod lleol gwahanol, ei fod yn gallu pleidleisio yn y ddau awdurdod ar yr un diwrnod etholiad os ydynt yn bodloni'r meini prawf preswyllo ar ddiwrnod yr etholiad. Ar gyfer etholiadau llywodraeth leol, gall etholwr bleidleisio mewn hyd at ddwy ardal llywodraeth leol os ydynt wedi'u cofrestru. Ar gyfer etholiadau'r Senedd, dim ond mewn un etholaeth y caiff etholwr bleidleisio.

Nid yw bod yn berchen ar ail gartref yn golygu y gall person bleidleisio mewn etholiadau yn yr etholaeth honno'n awtomatig. Rhaid iddynt brofi eu bod yn preswyllo yn yr ardal ac mae preswyliaeth wedi'i rhagnodi yn Neddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 ac wedi'i hen sefydlu mewn cyfraith achosion.

Yn fy marn i, ar yr amod bod y meini prawf preswyllo sefydledig yn cael eu bodloni, y dylai perchnogion ail gartref cael pleidleisio mewn etholiadau datganoledig yng Nghymru. Os nad ydynt yn bodloni'r meini prawf preswyllo, ni ddylent fod yn pleidleisio mewn etholiadau o'r fath, sef yr hyn y mae'r gyfraith eisoes yn ei ragnodi. Byddai newid y gyfraith hon yn achosi gwahaniaeth rhwng pleidleiswyr Cymru a Lloegr ac nid wyf am weld neb yn cael ei ddifreinio yng Nghymru.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Julie.James@llyw.cymru
Correspondence.Julie.James@gov.Wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 104
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Er nad oes unrhyw wiriadau systematig, fel y dywedodd y Comisiwn Etholiadol, i sicrhau nad yw person yn pleidleisio ddwywaith yn yr un etholiad, nid oes unrhyw dystiolaeth i awgrymu bod hyn yn digwydd fel mater o drefn, a phe bai'n hynny yn digwydd, gellid cymryd camau lle'r oedd trosedd etholiadol wedi'i chyflawni.

Yn gywir,

Julie James AS/MS

Y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol

Minister for Housing and Local Government

P-05-1081 Ensure owners of second homes & holiday lets in Wales register to vote only at their primary address, in devolved and local elections, Correspondence – Petitioner to Committee, 06.01.21

Dear Julie James & members of the Senedd Petitions Committee,

We thank you for submitting our petition and for Julie James's response to it. In that response, Ms. James states that in order to register to vote in Wales, second homeowners must prove that they are resident in the area and residency is prescribed in the Representation of the People Act 1983 and is well-established in case law and that there are well-established residency criteria. We have asked our local council what specific criteria they use for this purpose and sadly have not received a clear response. We would appreciate it therefore if you could please specify clearly the meaning of residency as defined by case law and to confirm whether or not all EROs across Wales have been made aware of it and given specific guidelines and criteria that must be met before allowing second homeowners to register to vote here in Wales. If yes, please may we have a copy of it?

We do not believe that second homeowners who spend less time in that constituency than at their primary address, and therefore are unfamiliar with local issues and needs, should be allowed to skew democracy and undermine the views, needs and representation of those who live there throughout the year. There are thousands of second homes in Wales and the figure is increasing at a very worrying rate (although we note that you stated in response to a letter to one of our group members that you are unable to confirm the exact numbers, which is in itself a cause for concern).

Why should anyone be able to register to vote more than once in any election simply by virtue of personal wealth? The issue of second homeowner voter registration has been the subject of debate for many years and is said to be “under review”, yet nothing has changed. On 26 January 2011, Lord Teverson asked the UK Government “what plans they have to regulate the ability of second homeowners to register to vote in more than one constituency?” (illustrating the point that this issue is not just an England v Wales issue as Ms. James appears to imply in her response). Lord Taylor of Holbeach replies that “there are no plans to change the current system but that it will be kept under review”. Lord Teverson goes on to say: “...is it not a principle, just as we have for one person one vote, that for a national election an individual should be able to cast their vote where they really are a resident and a stakeholder in the community? Will the Minister make sure that that is clarified for returning officers, and will the Government take steps to ensure that people are able to vote in national elections only where their main residence is located?” We agree with Lord Teverson and believe that the same should apply to all elections, including our Senedd and Local Government elections. Baroness McIntosh of Hudnall makes an important point: “My Lords, the noble Lord has properly reminded the House that it is illegal to vote twice in the same general election. Will he say, under the present arrangements, how it is possible to police that law; and how many people does he think, or does he know, have actually been prosecuted for doing that?” Note Lord Taylor of Holbeach's response: “I can answer the second question by saying that

we are not aware of any prosecutions. As with so many British institutions, **it depends on trust.**”

And there we have it! It depends on trust, which is thin on the ground currently. Note also that Lord Taylor fails to respond to the question of how that law will be policed.

Ms. James states that “Whilst, as the Electoral Commission have stated, there are no systematic checks to ensure a person does not vote twice in the same election, there is no evidence to suggest that this routinely occurs, and if it did, action could be taken where an electoral offence had been committed.” Isn't that the point? How will you find evidence of fraud if no one is systematically looking for it? Even on the rare occasion where electoral fraud is detected (usually at the polling station rather than at registration according to Electoral Commission data) – there is little or no deterrent. According to the Electoral Commission, 592 cases of alleged electoral fraud were investigated by the police. Of these, three led to a conviction and an individual was given a police caution. Hardly a deterrent!?

For the benefit of those who claim that voter fraud doesn't happen or is not encouraged, please find in the references below an article from the Isle of Wight in 2011, describing: “the letter that Ian Ward sent out from the Isle of Wight Conservative Association encouraging second home owners to register to vote on the Island. It's causing quite a stir.” ... “The letter – sent to those registered for postal votes on the Isle of Wight – encourages voters who have two homes to vote both on the Island and mainland – without stating the limited conditions that would apply.”

Here is a selection of comments from our group members:

Cornwall County Council voted in 2011 to prevent holiday home owners from registering to vote there and two of the county's Members of Parliament publicly supported that. Why can the Welsh Government not be as supportive of the democratic processes in Wales? Why is the Welsh Government repeatedly willing to prioritise the interests of wealthy people with complete ignorance of Wales and its problems and institutions, over and above the well-being of local democracy and the well-being of our permanent communities? On what basis do you wish to adhere to English rules when a council in England (Cornwall) does not feel the same necessity at all? Is this the Welsh Government, or a government for the benefit of wealthy people who are already expressing their disrespect for our country, our people and our language? The Welsh Government's decision will reinforce their view that they are above any law of fairness and that they can continue to treat our country as a playground and treat its people as fools whose only value is to serve and to know their place, i.e. second-class citizens.

We would be grateful if you could let us know your intentions with regard to addressing this situation,

Sincerely,

Gorau I Gymru – Best for Wales.

References:

<https://hansard.parliament.uk/Lords/2011-01-26/debates/11012651000355/ElectionsSecondHomeOwners>

https://onthewight.com/conservatives-urge-second-home-owners-to-register-to-vote-here/?fbclid=IwAR0wxGaC1Z3bpe8iHTwaayrCixdjURwDw0x6_rhU0rNKG7eNeXTnqvU4NuY

https://www.channel4.com/news/cornwall-stops-second-home-owners-from-voting?fbclid=IwAR1O8EMny5OGASzcfO_kqedQqA1-mOv3Ridpr-7BwA_ObI0wWC7vQyd62hQ

<https://www.electoralcommission.org.uk/who-we-are-and-what-we-do/our-views-and-research/our-research/electoral-fraud-data/2019-electoral-fraud-data>

P-05-920 Cyllidebu Ysgolion ar gyfer ADY

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Iwan Williams, ar ôl casglu cyfanswm o 106 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i annog Llywodraeth Cymru i glustnodi cyllideb ychwanegol i ysgolion ar draws Cymru, er mwyn medru darparu'r addysg ychwanegol sydd ei hangen ar ddisgyblion sydd ag anghenion dysgu ychwanegol (ADY) ac i wireddu amcanion Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018.

Gwybodaeth ychwanegol:

Mae diffyg adnoddau gan ysgolion ar gyfer cefnogi disgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol er mwyn sicrhau eu bod yn cyrraedd eu potensial.

Mae Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018 yn datgan y canlynol:

"Mae gan berson anghenion dysgu ychwanegol os oes ganddo anhawster dysgu neu anabledd (p'un a yw'r anhawster dysgu neu'r anabledd yn deillio o gyflwr meddygol ai peidio) sy'n galw am ddarpariaeth ddysgu ychwanegol."

Ar hyn o bryd nid oes gan ysgolion ddigon o adnoddau i fedru cynnig y ddarpariaeth ddysgu ychwanegol sydd ei hangen ar eu disgyblion.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Aberconwy
- Gogledd Cymru

Kirsty Williams AS/MS
Y Gweinidog Addysg
Minister for Education

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eich cyf/your ref P-05-920
Ein cyf/our ref KW/06565/20

Janet Finch-Saunders MS
Chair, Petitions Committee

8 December 2020

Dear Janet,

Thank you for your letter of 18 November regarding petition P-05-920 School Budgeting for ALN.

As you will be aware, funding is provided to local authorities by Welsh Government via the Revenue Support Grant (RSG). This funding is un-hypothecated. Once it is distributed, it is the responsibility of individual authorities to set budgets for their schools and the local provision that they support. This approach to funding supports the Welsh Government's view that local authorities are best placed to deliver services. They do this in line with the requirements and circumstances of their population, to whom they are accountable.

The Welsh Government recognise that local government is at the forefront of delivering public services and we remain committed to providing local government with the best possible funding settlement. The current system for funding education, including special educational needs (SEN) provision, will be unchanged following implementation of the Additional Learning Needs and Educational Tribunal (Wales) Act 2018 (the ALN Act).

The ALN Act and Code do not increase need nor do they require increased provision to be made. The new system is about improving the way that planning to meet the needs of children and young people with ALN is undertaken. It intends to ensure more appropriate making of provision, early identification of needs and early intervention, with a view to preventing long term issues and costly interventions. With regard to NHS services, under the ALN Act if an NHS body identifies a treatment or service that is likely to be of benefit in addressing the ALN of a child or young person then the duty under the Act (and therefore the cost) falls to the NHS body and not the local authority or school.

In order to cover the administrative costs associated with the transition from the existing SEN system to the new one we have invested £20m of extra funding over this Assembly term. This funding is for our ALN Transformation programme which is also supporting

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Kirsty.Williams@llyw.cymru
Correspondence.Kirsty.Williams@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 110

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

the skills development of the education workforce to help build capacity within the system and ensure learners' needs can be met in a range of education settings.

In 2020/21 we allocated an additional £8 million to help local authorities and further education colleges support high-needs learners. The funding was directed towards those areas local authorities and colleges identified as being of most pressing need. This funding allocation was not recurrent and the Senedd's budget for 2021-22 has not yet been agreed.

In the new ALN system the term ALN will replace the terms 'SEN' and 'learning difficulties and/or disabilities'. In the ALN Act section 2 defines ALN. '*A person has additional learning needs if he or she has a learning difficulty or disability (whether the learning difficulty or disability arises from a medical condition or otherwise) which calls for additional learning provision*'. Section 3 of the Act defines 'additional learning provision' (ALP). The identification of ALN relies on an understanding of the definition of ALN and ALP as set out in sections 2 and 3 of the Act. The ALN Code will provide guidance on the definition of ALN and ALP and on the identification of ALN. The Code will also impose requirements on the governing bodies of maintained schools in Wales, further education institutions in Wales, and on local authorities in Wales, in respect of decisions about whether a child or young person has ALN.

To improve early identification and intervention in relation to ALN and ensure better planning for future provision the ALN Act will mandate a new local authority Early Years ALN Lead Officer role. The role is strategic and responsibilities are expected to include establishing effective collaborative working practices; raising awareness of the ALN system; and helping to ensure the early years workforce has the appropriate skills, mechanisms and tools for preventing the development of ALN and supporting young children with ALN.

The ALN Act also creates a statutory ALN Co-ordinator (ALNCo) role in schools, including pupil referral units, and further education institutions (FEIs). The ALNCo role will replace the non-statutory Special Educational Needs Co-ordinator (SENCo) role currently adopted by most schools and FEIs. ALNCoS will provide a strategic leadership role and will be the first port of call for professional advice and guidance in schools, settings and FEIs.

A significant proportion of the £20 million we are investing in the ALN Transformation Programme funding is being used to support activity to upskill the workforce to better meet the needs of learners with ALN. Working with our ALN Transformation Leads, we are delivering an extensive package of training, core skills development and ongoing professional development for all practitioners. Part of this work involves developing an ALN professional learning offer. This professional learning offer will provide an opportunity for practitioners, particularly ALNCoS, to achieve a deeper skills and knowledge base relevant to the ALN system and assist with the identification of ALN.

For staff in the childcare workforce, we are working with the South East Wales Consortium to develop and pilot a Speech, Language and Communication training pathway. This is aligned with descriptors from the ALN Act and is designed as a tool that childcare practitioners can use to determine their own training needs.

In order to help practitioners make decisions on effective interventions we have published guides which detail effective interventions for learners with autism, attention deficit hyperactivity disorder and sensory impairment, in education settings. We have also funded

the development and roll out of the 'Learning with Autism' programme which raises awareness of autism across the whole school community.

We are also working with the Third Sector Additional Needs Alliance (TSANA) to update the Newly Qualified Teacher Additional Learning Needs training pack. The aim of the pack is to support newly qualified teachers, as well as longstanding teachers in understanding their role and responsibility in relation to children and young people with ALN. The training pack covers several areas, including a section on helping children and young people with specific needs.

The school funding review I announced in October 2019 to assess the different levels of funding required, in different circumstances, has now concluded and the report has been published.

The report concludes that a single minimum cost figure is unlikely to be relevant to most schools across Wales. It is therefore not possible to estimate the minimum cost of educating a learner in Wales in a reliable and robust way, or in a way that could be used in a funding system. The review does include a detailed and informative overview of what the current offer looks like for children in Wales, including where the money comes from, who spends the money, how it's changed over time and what pupils get in terms of actual resources for their education.

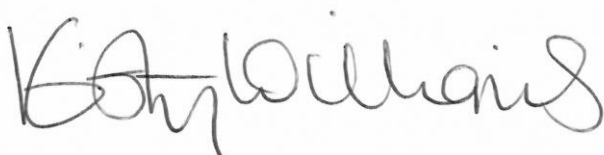
The findings will be used to aid policymakers to determine whether schools in different circumstances have sufficient funding and how to best target any increases in spending both now and in the future to support our education reforms.

The report recommends that the Welsh Government should work with local authorities and other stakeholders to keep the new ALN system under continual review to ensure it is implemented as intended.

The phased rollout of the new ALN system will be monitored and evaluated by Welsh Government. During implementation, the main focus of the work will be to establish the extent to which stakeholders are compliant with the provisions in the Act and to consider the initial effects and impacts of the Act using available data.

The focus of the post-implementation work will be to assess the extent to which the Act has achieved the intended outcomes. This will be achieved through research undertaken with stakeholders, including parents, and using statistics, and will include analyses of costs and numbers.

Yours sincerely

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Kirsty Williams', written in a cursive style.

Kirsty Williams AS/MS
Y Gweinidog Addysg
Minister for Education

Eitem 3.2

P-05-972 Dylid darparu o leiaf bedair awr y dydd o addysg fyw i bob disgybl tra bod ysgolion ar gau oherwydd COVID-19

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Siobhan King, ar ôl casglu cyfanswm o 100 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Nid yw plant yng Nghymru wedi bod i'r ysgol ers 20 Mawrth a prin iawn yw'r addysg wyneb yn wyneb a ddarparwyd i ddisgyblion ysgolion gwladol. Rydym ni sydd wedi llofnodi isod yn galw am o leiaf bedair awr o addysg wyneb yn wyneb yn fyw ar-lein bob dydd.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Gorllewin Caerdydd
- Canol De Cymru

Eitem 3.3

P-05-1033 Dylid diddymu ffioedd cofrestru Cyngor y Gweithlu Addysg (EWC) a diwygio ei drefniant yn llwyr

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Robert Jeffrey Southall, ar ôl casglu cyfanswm o 371 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae'r tâl cofrestru yn atchweliadol a chaiff ei ddiwynnu o'n cyflogau ar ran Cyngor y Gweithlu Addysg a'r Llywodraeth. Mae'r un peth os ydych chi'n gweithio amser llawn, yn gyfrannol neu'n gweithio rhan-amser. Mae'r tâl yn dreth ar weithwyr addysg proffesiynol. Nid yw Cyngor y Gweithlu Addysg yn gorff cynrychioliadol ac mae wedi methu â darparu datblygiad proffesiynol parhaus cynhwysfawr na bwrsariaethau a addawyd ar gyfer gwella gyrfa. Nid yw'n atebol i'w gofrestreion nac yn eu cynrychioli. Corff rheoleiddio ydyw, sy'n atebol i'r Gweinidog yn unig, felly ni ddylai godi unrhyw dâl cofrestru.

Gwybodaeth Ychwanegol

Y tâl cofrestru blynyddol yw £45 ac mae'r tâl yn llai, sef £15, i weithwyr cefnogol. Mae'r tâl yr un peth os ydych chi'n gweithio amser llawn, yn gyfrannol neu'n gweithio rhan-amser. Mae'r gost am gofrestru yn seiliedig ar flwyddyn dreth rhwng mis Ebrill a mis Mawrth, felly rhaid i'r rheini sydd ar eu blwyddyn gyntaf o ddysgu neu o waith ieuenctid, neu rai sydd ar gontractau tymor byr, dalu ddwywaith sef ym mis Medi ac ym mis Ebrill. Nid oes cost rhannol ar gyfer pobl sydd ar gontractau cyfyngedig. Nid yw Cyngor y Gweithlu Addysg yn gorff cynrychioliadol nac yn gymdeithas broffesiynol ar gyfer y rhai y mae'n eu cofrestru. Nid yw Cyngor y Gweithlu Addysg yn atebol yn ddemocrataidd i'w gofrestreion ac nid yw ei gorff llywodraethu yn gynrychioliadol o'r rhai y mae'n eu cofrestru. Nid yw athrawon ym maes Addysg Uwch a'r sector preifat yn cael eu rheoleiddio gan Gyngor y Gweithlu Addysg ac nid ydynt yn talu dim tâl cofrestru, ac nid oes yn rhaid i'r mwyafrif helaeth o benaethiaid ysgolion a rheolwyr ym maes Addysg Bellach, sef y staff ar y cyflogau uchaf yn y sector, gofrestru na thalu'r gost hyd yn oed os oes ganddynt gyswllt cyson a hir â dysgwyr. Mae hyn yn amlwg yn annheg,

ac rydym yn galw am ddileu yn llwyr holl daliadau cofrestru Cyngor y Gweithlu Addysg.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Islwyn
- Dwyrain De Cymru

9^{fed} Llawr
Eastgate House
35-43 Ffordd Casnewydd
Caerdydd
CF24 0AB
Ffôn: 029 20460099
Ffacs: 029 20475850

9th Floor
Eastgate House
35-43 Newport Road
Cardiff
CF24 0AB
Tel: 029 20460099
Fax: 029 20475850

Janet Finch-Saunders AM
Chair, Petitions Committee
National Assembly for Wales
Pierhead Street
Cardiff
CF99 1NA

10th December 2020

Dear Janet

Petition P-05-1033 Abolish Education Workforce Council (EWC) registration fees and completely reform its organisation

Thank you for your letter dated 18th November 2020. I provide a response on behalf of the Education Workforce Council (EWC) below.

Background

The EWC was established under the Education (Wales) Act 2014 and came into being on 1st April 2015. Under the Act, the General Teaching Council for Wales (GTCW) was renamed (to become the EWC) and “professional registration” was extended beyond school teachers to six other groups in the education workforce spanning schools, further education, work based learning and youth work settings.

The Act and the secondary legislation which accompanies it was subject to extensive consultation by the Welsh Government and debate by the Senedd, between 2011 and 2017.

The petition

Mr Southall (the petitioner) has been required under the Act to register with the EWC since 2015 in his capacity as an FE lecturer. This requirement is consistent with the many other “regulated” professions that the public legitimately seek assurances about.

Mr Southall has written to the EWC on a number of occasions asking questions about the EWC, including a detailed request for information in August 2019. I am attaching the Council’s response to him in August 2019 as this answers many of the points he has raised with the Committee.

I also understand that Mr Southall created a similar petition in 2017, to which the Minister responded in May of that year.

In addition to the attached, I would also like to draw the Committee’s attention to the following matters covered by Mr Southall in his correspondence with the Committee:

1. The EWC’s support to its registrants
2. Council membership
3. Factual inaccuracies in Mr Southall’s submissions to the Committee

9^{fed} Llawr
Eastgate House
35-43 Ffordd Casnewydd
Caerdydd
CF24 0AB
Ffôn: 029 20460099
Ffacs: 029 20475850

9th Floor
Eastgate House
35-43 Newport Road
Cardiff
CF24 0AB
Tel: 029 20460099
Fax: 029 20475850

I take each of these points in turn.

The EWC's support to its registrants

Having been formed in April 2015, the Council's priority in its first three years was to establish itself and begin to deliver its statutory responsibilities, in particular extending professional registration and regulation to the wider education workforce, as required under the Act for the **protection of learners, parents, guardians and the general public**. This was undertaken in a phased way, as stipulated in the Act and completed in 2017.

In addition to its regulatory functions, the Council helps to promote the professionalism of the education workforce and assists in raising standards of teaching and learning in a range of other ways. These activities are funded through registration fees but also through grant funding where the Welsh Government asks the EWC to lead specific work streams or initiatives in Wales. Despite the extension of the Register being completed as recently as 2017, the Council is already very active in this area, including in Mr Southall's field of further education. By way of reassurance to the Committee, since Mr Southall's correspondence in 2019 and the work referred to in our response to him at that time, the EWC is now also taking a key role in, for example:

- leading work to promote recruitment and retention within each of the education professions in Wales. This includes launching a national website (funded by the Welsh Government) in February 2021 which will promote careers, house professional learning opportunities and enable employers in Wales to advertise jobs within education at no cost to them. This is supported by a national advisory service to support such careers
- leading initiatives to promote recruitment to the education professions in specific targeted areas such as Welsh language and ethnic minority communities
- leading work nationally to review the professional standards for further education and work based learning practitioners in Wales and to develop a suite of resources and tools to help them use the standards
- working with other stakeholders in Wales as part of a national steering group to establish new arrangements for post-16 professional learning practitioners in Wales
- undertaking a second national education workforce survey in January 2021 in collaboration with UCU trade union, Colleges Wales and Welsh Government. This forms part of wider work to seek to reduce workload for FE lecturers
- leading work to look at the similarities and differences in school teacher and further education qualifications given that school teachers may teach in further education yet further education lecturers are unable to teach in schools
- sitting on a number of new national working groups which focus on key matters such as the establishment on a new Commission for Tertiary Education and Research in Wales
- delivering the Quality Mark in Youth Work in Wales

I wish to reassure the Committee that the Council is successfully delivering all of its statutory requirements, both regulatory and professional. It also continues to receive strong annual "opinions" from Audit Wales which confirm that the organisation is extremely well run.

Further information about the EWC's vision, mission, objectives and performance can be found within the Council's strategic plan and annual report using the link below.

<https://www.ewc.wales/site/index.php/en/about/corporate-documents.html>

The strategic plan is developed in full consultation with board members, registrants and stakeholders annually. All registrants have an opportunity to provide comments on the draft.

Council membership

Mr Southall states that the EWC is not a representative body.

The Education Workforce Council (Membership and Appointment) (Wales) Regulations 2014 sets out the composition of EWC Council and as such the model was determined by Ministers, following both consultation and the opportunity for debate in the Senedd.

The size and composition of the Council is similar to many other professional bodies in professions such as medicine, nursing, the law, social care. It is important to highlight that such bodies operate in the **public interest** and therefore generally have a balance between members of a particular profession and lay members. Indeed, many such bodies have a "lay majority", although legislation requires the EWC Council to have a "registrant majority". Furthermore, there is a full opportunity within the existing appointment model for practitioners such as Mr Southall to be appointed to Council, whether through nomination by their trade union or by direct application. In fact, it is possible for the Council to be entirely made up of registrant members.

I would, however highlight that appointments to EWC Council are "public appointments", made by Welsh Ministers. This is irregular when compared to similar professional bodies that are independent of government and whose core funding is from practitioner registration fees. The EWC considers that such appointments should be more appropriately made by Council itself on behalf of its registrants rather than by the Welsh Government.

Factual inaccuracies in Mr Southall's submission to the Committee

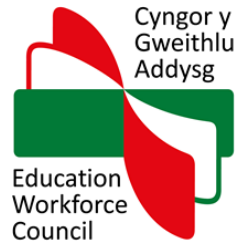
I think it is important for me to point out a number of factual inaccuracies in Mr Southall's correspondence with the Committee:

1. *"It failed to provide comprehensive CPD or promised bursaries for career enhancement"*. These matters are not part of the EWC's remit as set out in Welsh Government legislation and were not promised to registrants.
2. *"The registration fee is a tax on education professionals"*. This is not the case. It is common for professions that the public have a legitimate interest in to be regulated for the protection of the public. The payment of fees by those registered is common practice. The fee is also "tax deductible" as determined by HMRC.
3. *"Teachers in HE and the private sector are not regulated by the EWC"*. There are a number of private settings where education practitioners are required to register with the EWC, for example those working through supply agencies, those employed by companies that provide

specific teaching and learning services to schools and colleges (such as music or sports instruction) and work based learning companies. However, the EWC has highlighted to Ministers and Government that it remains concerned that staff in independent schools and in HE are not required to register with the EWC and this represents an unnecessary safeguarding risk.

4. *“The vast majority of headteachers and managers in FE do not need to register or pay the fee”*. All headteachers in maintained schools in Wales must register and pay the fee. Most managers in FE colleges are required to register and pay the fee as they deliver teaching and learning. Those who do not deliver teaching and learning, such as the Principal of a College are not required to register under Welsh Government legislation – these are small in number.
5. *“The EWC is an organisation that is wholly dependent on the Welsh Government for its existence, its direction and its funding aside from the finance it exhorts out of registrants which barely cover the excessive salary and pension benefits of its executive staff”*. While the EWC was established under primary legislation, it sets its own direction through its strategic and operational plans. It is not dependent on Welsh Government funding to exist, rather the Welsh Government can invite the EWC to lead particular work activities nationally within its statutory remit but must meet the costs for such work (grant). The EWC does not have to agree to undertake any work that the Welsh Government invites it to lead, but will carefully consider the benefits to its registrants in making a decision to do so.
6. *“The EWC can certainly not be compared to highly regarded and representative associations such as the BMA”*. The BMA is a trade union and a professional association. It “represents, supports and negotiates” and also has a remit for “fighting for pay / conditions and for lobbying and campaigning”. This is not the purpose of the EWC or similar organisations in teaching and other professions. Trade unions and professional associations already exist and carry out these functions for education practitioners in Wales.
7. *“There are just two serving teachers, no FE lecturers, no WBL teachers / instructors and no youth workers on Council”*. In line with the requirement in legislation for a “registrant majority” there are in fact 8 members of Council who were registered on appointment by the Welsh Government. I also re-emphasise that bodies like the EWC regulate in the interests of the public and will usually comprise both practitioners and lay members, with a “lay majority” often the norm.
8. *“There are no currently employed FE interests represented at all on Council”*. There are 5 persons on EWC Council with specific expertise in FE and work based learning as well as others with a more general knowledge. Furthermore, as explained above the current appointment system provides a full opportunity for FE practitioners to seek appointment to Council.
9. *“As far as acting as an advocate for rights and improvements to conditions of service of FE practitionersthe EWC does not undertake this role”*. Mr Southall is correct in that the EWC does not perform this role. As explained above, this is a function of trade unions and professional associations. The EWC does, however have a statutory ability to provide advice to the Welsh Government and others on matters relating to teaching and learning and does so on a frequent basis through a number of means, for example by sitting on national working groups, responding to national consultations, using its unique data to highlight issues, undertaking national surveys and developing formal advice on behalf of the education workforce.

9^{fed} Llawr
Eastgate House
35-43 Ffordd Casnewydd
Caerdydd
CF24 0AB
Ffôn: 029 20460099
Ffacs: 029 20475850

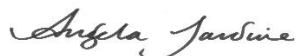

9th Floor
Eastgate House
35-43 Newport Road
Cardiff
CF24 0AB
Tel: 029 20460099
Fax: 029 20475850

10. *“The primary role of the EWC is to maintain the register and collect registration fees on behalf of the Welsh Government”*. This is not an accurate statement of the EWC’s aims and functions as set out in legislation and illustrated by the Council’s strategic plan and annual report.
11. *“FE practitioners are charged the full fee for one month or less before the renewal period”*. This is incorrect, applicants seeking to register in the last month of a fee year do not pay for this period of time at all.
12. *“There is no mechanism to stop duplicate payments for FE practitioners who work in multiple institutions. There is evidence of UCU members being charged twice for registration. Colleagues have found it difficult to reclaim”*. No registrant will be charged twice in the same registration year. The EWC has well established procedures to deal with such matters.
13. *Additionally the period where the fee is taken is not appropriate to those who work on an annual academic basis”*. The fee is annual, therefore the fact that it is taken on a financial year basis rather than an academic year basis does not mean that some registrants have to pay twice as Mr Southall states.
14. *“There is significant evidence to suggest that the single £45 registration fee for teachers and lecturers and the lack of pro-rata fees is discriminatory to female registrants more likely to be employed in lower pay bands and proportional or part-time contracts”*. Education, like a number of other professions such as nursing and social care is female dominated. Other professions like doctors, engineering and law are male dominated. Like other professions, the fee is the same for all registrants.

I hope the information I have provided is sufficient for the Committee. Please do not hesitate to contact either myself or the Chief Executive, Hayden Llewellyn if we can be of further assistance, through Angela Guarino (Executive Assistant) at angela.guarino@ewc.wales.

Yours sincerely

Angela Jardine
Chair

[REDACTED]

Telephone: [REDACTED] e-mail:
[REDACTED]

Janet Finch-Saunders AM
Chair, Petitions Committee
National Assembly for Wales
Pierhead Street
Cardiff
CF99 1NA

2nd January 2021

Dear Janet

Petition P-05-1033 Abolish Education Workforce Council (EWC)
registration fees and completely reform its organisation

Many thanks to you for your email of Friday 12th December and for the inclusion of Angela Jardine's, the Chair of the EWC, responses to my letter to the Petitions Committee of 20th October.

Initially I thought I would respond to Ms Jardine's point where she refers to a similar petition I created in 2017. This was posted on the Change.org website and was actually substantively different in a number of ways from my current petition. It was titled 'Scrap the Welsh Teacher Tax!' and can be found at <https://www.change.org/p/kirsty-williams-am-scrap-the-welsh-teacher-tax>. I have attached a hard copy of that petition as an annex to this correspondence. You will, I am sure, note that this petition was not directed towards the Senedd but directly to Kirsty Williams AM, The Welsh Government's Minister for Education. I decided not to post a petition at that time with the NAFW Petitions Committee as I already had a live petition on the website regarding the reopening of the Cwmcarn Forest Drive. I am delighted to be able to inform you that the Forest Drive will reopen in March of this year – but it actually took two NAFW petitions to pressure NRW into reopening, what I consider to be, one of Wales's most important visitor attractions. Although this first petition did not achieve what I hoped I did receive a personally addressed letter from the Minister which was very much appreciated. Following this first petition it also became apparent that

the EWC has ceased to call itself a representative body which speaks for the teaching profession in Wales –it certainly cannot claim to be, or do, these things –although it has touted itself as a source of professional development and continues to do so contrary to Ms Jardine claims. It does these things but just not very well. If you look at the EWC website you will see a section entitled professional development and also the EWC promotes ‘Professionally Speaking’ events. This year’s ‘Professionally Speaking’ event is with Pasi Sahlberg, an award winning Finnish educator and experienced school teacher, teacher-educator, researcher, and policy advisor to the Finnish Government. Rather tellingly Finland, which has what is generally regarded as the best education system in the World, has no system of teacher registration and no organisation like the EWC.

As I feel that Ms Jardine’s response to your committee is rather disingenuous I would also like to dispute a few other suggestions in her letter.

Firstly as a full time lecturer working in Further Education I do not feel that I am, in anyway, supported in my professional capacity by the EWC and neither do my colleagues. We see the EWC as nothing but a burden on the teaching profession in Wales and an organization which degrades the professional integrity of teachers in the eyes of the public rather than enhancing it. I do not think that there is any evidence whatsoever that the EWC promotes anything other than itself and its executives. I suspect that most Trade unions involved in representing EWC registrants share the same view. As the Secretary-General of a Welsh teaching union recently wrote “*We also agree that its predominant function is ‘disciplinary’, and that the vast majority of these hearings are public, thereby giving the profession the feeling of being brought into disrepute rather than of maintaining public confidence. We have concerns about the level of expense relating to these hearings*”.

It would certainly be worth the Petitions Committee canvassing the views of teachers’ and lecturers’ unions in Wales to find out their views on the EWC. It would be fascinating to see the extent of positive and negative responses from them.

I would also like to point out that the information provided by Ms Jardine, as an annex to her letter, was in response to a Freedom of Information Request. The purpose of this was to provide evidence for a report to last year’s UCU Wales Conference. I undertook this investigation along with two UCU colleagues and the report we produced was very much a joint effort. I presented it to the FE Sector conference and it was fully supported, although due to the current crisis it has not yet been actioned by UCU in Wales.

I would also like to dispute what Ms Jardine refers to as ‘*factual inaccuracies*.’ I concede that “*The vast majority of head teachers and managers in FE do not need to register or pay the fee*” was inaccurate, however this is something that was reported to our UCU investigation and was provided by a teacher in a Gwent secondary school in error. However if you look closely at staff working in FE there are actually many more managers and other staff who do not need to register with the EWC than they have admitted to. The error about head teachers was actually pointed out to me by a teaching union after I had posted the petition on the Senedd website. As far as the other ‘*factual inaccuracies*’ are concerned, Ms

Jardine is clearly trying to hide behind semantics and the legislation which created her flawed organisation.

The point about “*There are just two serving teachers, no FE lecturers, no WBL teachers / instructors and no youth workers on Council*” is factually accurate as those members of the council who represent FE, YW and WBL are not drawn from those teaching staff who are required to register with EWC but from employer, governing body and managerial backgrounds. So they are not representative of registrants.

I would like to point out to the Petitions Committee that in Northern Ireland and Scotland where similar, but very different, organisations to EWC exist that they are representative, more democratic and less generic. This is the current regulatory set-up in Northern Ireland and Scotland and it concerns me that the EWC does not follow this model:

- *The General Teaching Council for Northern Ireland registers anyone who wants to teach in a grant-aided (publically funded) school in Northern Ireland is required to be registered with GTCNI. The annual registration fee is £44. There is a single registration fee payable every year. There is only 1 category of registration – Teachers. The GTCNI has no jurisdiction or authority in relation to other people working in schools or in other educational settings such as FE or WBL. Its council is mainly representative of the teaching profession. The current make up is 14 elected teachers; 5 teachers appointed by the Northern Ireland Teachers’ Council; 10 appointed from key educational stakeholders; and 4 Department of Education ministerial appointments including 1 representative of industry and commerce and 3 reflect the wider public interest.*
- *In Scotland the General Teaching Council for Scotland (GTCS) is wholly independent from the Scottish Government, being self-regulating in nature as a professional body. GTCS is not a membership body and instead is a body with which an individual registers, as required by statute. The GTCS currently registers teachers employed in local authority school and, since 2017, those employed in the independent sector. There is an annual registration fee which is currently £65 and this fee is not calculated pro-rata or variable for different categories of member and for those working part-time (hourly paid) and on fractional/proportional contracts. GTCS do not have the statutory basis to regulate any additional register of education professionals such as those in further education or work based learning. At present a college lecturer can voluntarily seek registration on the Register of Teachers under the Further Education section of the Register. However, a cross-organisational working group is developing processes to roll-out registration for all lecturers in the coming years the GTCS’s governing body is wholly representative of the teaching profession employed in the state funded education sector in Scotland*

Likewise the comment I made “*The EWC is an organisation that is wholly dependent on the Welsh Government for its existence, its direction and its funding aside from the finance it exhorts out of registrants which barely cover the excessive salary and pension benefits of its executive staff*” is also accurate as without Welsh Government legislation and continuing financial support the EWC

could not continue to exist and its executives would lose their circa £100,000 salaries (including pension benefits) and civil service pensions. I would suggest that Welsh Government funding is ended, not just the registration fees, and then we could see if the EWC sinks or swims.

Furthermore regarding the statement *“There is no mechanism to stop duplicate payments for FE practitioners who work in multiple institutions. There is evidence of UCU members being charged twice for registration. Colleagues have found it difficult to reclaim”*. This is also correct as I have, as a union rep, first-hand experience of new members of teaching staff being charged twice – they paid as they were unaware that our employer takes the fee out of our wages. I understand from our investigation that this was is an unusual occurrence. Thankfully both young teachers eventually got their duplicate ‘teacher tax’ paid back to them. One of these has since left the teaching profession.

Finally on what Ms Jardine refers to as the *‘factual inaccuracies’* I would like to say that the vast majority of teachers and lecturers do consider that the registration fee levied from our wages on behalf of the EWC is a tax, so to call it the ‘Welsh teacher tax’ is completely valid. As with other taxes it is compulsory contribution taken our salaries over which we have no control.

On the subject of the statement *“FE practitioners are charged the full fee for one month or less before the renewal period”*. I am afraid this was badly phrased by me. What I meant to say was FE practitioners are charged the full fee for any period over one month –so for example if a retired teacher comes back into the classroom to cover a period of maternity, or sickness, and this period is September to June then the temporary member of teaching staff will be required to pay the registration fee on commencement in September and again in the March/April period. I am sure that you are aware that many teaching contracts operate from September until July so the EWC collecting fees at the beginning of the financial year can cause complications.

Further to the above I would like to draw the Petitions Committees attention to the fact that the EWC is actually a very irregular and unusual organisation with no parallels among other regulatory or professional bodies in the UK.

Firstly where MS Jardine writes: *I would, however highlight that appointments to EWC Council are “public appointments”, made by Welsh Ministers. This is **irregular** when compared to similar professional bodies that are independent of government and whose core funding is from practitioner registration fees. The EWC considers that such appointments should be more appropriately made by Council itself on behalf of its registrants rather than by the Welsh Government.*

I have to say that I find this statement troubling because I would like to ask the reason for this irregularity between EWC and other professional bodies? Are education professionals in Wales not good enough to have specialist, democratic and representative bodies regulating them like Northern Ireland and Scotland?

Secondly I am concerned that Ms Jardine believes that, rather than being public appointments made by Welsh Ministers, the Council itself becomes **self-selecting** rather than democratically selected by registrants. On no account

should the Senedd allow the EWC to become the self-serving and self-selecting body it clearly aspires to be.

A colleague has also asked me to respond to Ms Jardine's claim that "*the EWC [helps] to promote the professionalism of the education workforce and assist in raising standards of teaching and learning in a range of other ways*"? She lists one of these ways as undertaking a second workforce survey; "*[forming] part of the wider work to seek to reduce workload for FE.*" The first Education Workforce Survey which was carried out by the EWC on behalf of the Welsh Government between 31 October 2016 and 9 January 2017 and my colleague points out that this was not a success. At UCU Wales Congress in 2018, the Education Minister, Kirsty Williams, spoke about the damning results of the first EWC Survey whereby staff raised concerns about administration, workload and professional development. I have to tell the Petitions Committee that nothing at all has happened in rectifying these problems. My colleague would further like it to be known that teachers and lecturers were on their knees before Covid, and now everything is exacerbated by the pandemic. Clearly she believes the EWC registration fee is not only a tax it is a ticket to a dose of Covid and potentially an early death.

Lastly, on a number of occasions in her letter MS Jardine claims that there are similar bodies to the EWC regulating other professions in the UK. This is not the case. There are no other general regulatory bodies which include as diverse a membership as the EWC. If regulation is necessary school teachers, college lecturers, WBL Instructors and youth workers should all have their own regulatory bodies. The closest parallel to the EWC's claims would be the regulatory bodies within the health and social care sector. However within these sectors there are a number of specialist professional bodies such as: General Chiropractic Council; General Dental Council; General Medical Council; General Optical Council; General Osteopathic Council; Health and Care Professions Council; Nursing and Midwifery Council; Pharmaceutical Society of Northern Ireland, and General Pharmaceutical Council. All of these organisations are statutory bodies like the EWC but they are all overseen and regulated by the Professional Standards Authority for Health and Social Care. This is a UK wide body that regulates health professionals in the United Kingdom and social care in England. There is no such body regulating the EWC so it is accountable to no one but the Welsh Government's Minister for Education.

All of this makes me wonder whether the Welsh Government is planning to roll out general regulatory bodies to other areas of the public sector. The EWC could readily serve as a template for a Local Government Workforce Council, a Civil Service Workforce Council or a Senedd Workforce Council, however I suspect that to create these organisations would not be a vote winner for the Welsh Government, but, given the creeping influence of corporatism within Welsh public life, nothing would surprise me.

I concede that the teaching professions were sitting ducks for this kind of regulation, particularly as the idea for the EWC was originally sold to our unions as a body which would promote professional development and enhance the status of the profession. However the EWC does not do these things and it is plainly a flawed and failing organisation which should not be permitted to levy the 'Welsh Teacher Tax' from teachers in schools, lecturers in FE colleges, support

workers in both, WBL instructors and youth workers in Wales. We all work hard and are professional in our outlook and practice. We certainly do not need an unrepresentative, undemocratic and unaccountable body like the EWC to prove this.

Please pass on my comments to Kirsty Williams AM, the Welsh Government's Minister for Education, as I would like her and her officials to respond to these points.

I would also like to take this opportunity to wish you, your committee members and officials a very happy, healthy and Covid free New Year.

Yours faithfully

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'R J Southall', written in a cursive style.

Robert J Southall

Petitioner

P-05-963 Dylid ei gwneud yn ofynnol i archfarchnadoedd roi unrhyw fwyd sydd dros ben i elusennau

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan 'Crosskeys My World My Home Group', ar ôl casglu cyfanswm o 84 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Ledled y byd, mae traean o'r holl fwyd a gynhyrchir yn flynyddol yn cael ei wastraffu. Yn y DU, mae hynny'n cyfateb i oddeutu 9.5 miliwn tonnell, sy'n wastraff enfawr o adnoddau ac yn sefyllfa sy'n rhoi pwysau diangen ar ein hamgylchedd. Er gwaethaf hyn, rhwng 2018 a 2019, bu'n rhaid i elusen Trussell Trust ddosbarthu 1.6 miliwn o borseli i fanciau bwyd ledled y DU, y nifer uchaf erioed. Yn ein barn ni, ni ddylid taflu bwyd i ffwrdd pan mae pobl yn llwgu yn y wlad hon.

Ym mis Chwefror 2016, penderfynodd Ffrainc weithredu mewn perthynas â'r broblem o wastraff bwyd, gan orfodi archfarchnadoedd i roi'r holl fwyd sy'n agosáu at ei ddyddiad 'gwerthu erbyn' i elusennau. Mae'r Ddeddf dan sylw bellach yn atal 46,000 tonnell o fwyd rhag cael ei daflu bob blwyddyn, ac wedi arwain at gynnydd o dros 20 y cant mewn rhoddion i fanciau bwyd yn Ffrainc.

Yn 2019, cafodd y gyfraith hon ei hystyngiadau i gynnwys y diwydiant arlwyio sefydliadol a'r diwydiant bwyd-amaeth. Credwn y GALLWN WNEUD YR UN PETH yma yng Nghymru, a hynny drwy arbed bwyd bwydadwy ac atal archfarchnadoedd, bwyta cadwyn a chyflenwyr bwyd ein cenedl rhag anfon bwyd da i safleoedd tirlenwi. Mae Llywodraeth Cymru eisoes wedi bod yn gweithio gyda Fare Share Cymru i ailddosbarthu bwydydd sy'n cyfateb i dros 8 miliwn o brydau ers 2011.

Drwy fabwysiadu'r datrysiad a ddefnyddir yn Ffrainc, gallwn gymryd cam llawer mwy sylweddol tuag at roi terfyn ar newyn yng Nghymru, yn ogystal â diwallu nod Llywodraeth Cymru o haneru gwastraff bwyd erbyn 2025. Byddai hynny hefyd yn ein rhoi ar y llwybr i fod yn ddiwastraff erbyn 2050.

Llofnodwch y ddeiseb hon yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i annog Llywodraeth Cymru i basio Deddf yn debyg i'r un yn Ffrainc, a hynny er mwyn

cymryd safiad YN ERBYN gwastraff bwyd ac O BLAID y rhai sydd mewn angen.

Gwybodaeth Ychwanegol

Mae rhagor o wybodaeth ar gael ar y lincs a ganlyn:

Deddf gwastraff bwyd Ffrainc yn cael eu hystyngiadau i fusnesau bwyd-amaeth ac arlwyo

<https://iegpolicy.agribusinessintelligence.informa.com/PL222646/Frances-food-waste-law-extended-to-agrifood-and-catering-businesses>

A yw Deddf Gwastraff Bwyd arloesol Ffrainc yn Gweithio?

<https://pulitzercenter.org/reporting/frances-groundbreaking-food-waste-law-working>

Cyfraith Ffrainc yn gwahardd gwastraff bwyd gan archfarchnadoedd

<https://www.theguardian.com/world/2016/feb/04/french-law-forbids-food-waste-by-supermarkets>

Nod Llywodraeth Cymru yw haneru gwastraff bwyd erbyn 2025

<https://environmentjournal.online/articles/welsh-government-aims-halve-food-waste-2025/>

Trussell Trust – <https://www.trusselltrust.org/>

Fare Share Cymru – <http://www.fareshare.cymru/cy/home/>

WRAP Cymru – <http://www.wrapcymru.org.uk/>

Etholaeth a Rhanbarth y Senedd

- Islwyn
- Dwyrain De Cymru

Eich cyf/Your ref P-05-963
Ein cyf/Our ref LG/02589/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd, y Pwyllgor Deisebau

18 Tachwedd 2020

Annwyl Janet,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 30 Hydref, ynghylch y ddeiseb sy'n galw ar archfarchnadoedd i roi bwyd dros ben i elusennau.

Mae y pandemig Covid-19 presennol wedi gweld y system gyflenwi bwyd yn dod o dan bwysau mawr, ac mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod bod pobl yng Nghymru sy'n hynod fregus, yn wyneb anawsterau ariannol ac angen cymorth ar fyrder.

Mae lleihau gwastraff bwyd yn parhau yn flaenoriaeth i Lywodraeth Cymru, ac rydym yn parhau i weithio gyda'r gadwyn gyflenwi i sicrhau bod cyn lleied â phosibl o wastraff a bod stoc dros ben yn cael ei ail-ddosbarthu fel y bo angen.

Mae'r diwydiant cyfan wedi ymateb i'r pwysau cynyddol sy'n cael ei wynebu gan fanciau bwyd mewn sawl ffordd, trwy gymorth ariannol a chyfraniadau stoc dros ben. Mae'r gweithredoedd gwirfoddol hyn, yn enwedig yn ystod y pandemig presennol, i gael eu cymeradwyo a'u cefnogi. Mae Gweinidogion Cymru, o dan Fil Amgylchedd y DU, yn chwilio am bwerau i orfodi siopau i ail-ddosbarthu bwyd dros ben yng Nghymru, pe byddai amgylchiadau yn dangos nad oedd busnesau yn cyflawni eu cyfrifoldebau cymdeithasol.

Yn Gywir,

Lesley Griffiths AS/MS
Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig
Minister for Environment, Energy and Rural Affairs

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Eitem 3.5

P-05-1010 Ymchwiliad annibynnol i'r llyfogydd yn Rhondda Cynon Taf yn 2020 fel bod gwersi yn cael eu dysgu

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Heledd Fychan, ar ôl casglu 274 llofnod ar bapur a 5,743 ar-lein, sef cyfanswm o 6,017 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym ni, y rhai sydd wedi llofnodi isod, yn mynnu bod Llywodraeth Cymru yn cychwyn ymchwiliad llawn, annibynnol, agored a chyhoeddus o ran y llyfogydd i gartrefi a busnesau ledled Rhondda Cynon Taf yn 2020, a bod camau priodol yn cael eu cymryd i unioni unrhyw broblemau fel gellid osgoi difrod tebyg rhag digwydd eto.

Gwybodaeth Ychwanegol

Mae pobl a busnesau ar draws Rhondda Cynon Taf angen ymchwiliad i'r llyfogydd sydd wedi taro cyn gymaint o'n cymunedau eleni, gyda rhai yn cael eu heffeithio deir gwaith ers mis Chwefror. Mae'n bryd i leisiau a phrofiadau pobl a busnesau Pontypridd, Trefforest, Ffynon Taf, Trehafod, Cilfynydd, Rhydyfelin, Nantgarw, y Ddraenen Wen, Hirwaun, Abercwmboi, Aberpennar, Pentre, Treorci, Treherbert, Maerdy, Porth ac eraill gael eu clywed, fel bod gwersi yn cael eu dysgu ar gyfer y dyfodol.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Pontypridd
- Canol De Cymru

P-05-1010 An independent inquiry into the 2020 flooding in Rhondda Cynon Taf so that lessons are learned, Correspondence – Petitioner to Committee, 02.01.21

2 January 2021

Re Petition Calling for an Independent Inquiry into the 2020 Floods in Rhondda Cynon Taf

It is now nearly a year since my community of Pontypridd, and its surrounding communities, suffered devastating floods. Whilst many residents have been able to move back home, and some businesses have been able to recover and re-open, this is not true for everyone. The after affects can still be seen with physical damage to infrastructure still evident in many areas, as well as the psychological trauma and financial hardship.

Over the Christmas period, Natural Resources Wales issued a number of flood alerts, and the anxiety this created was evident. Many people reported to me not being able to sleep, constantly watching the river with dread that they would again be flooded. They all believe it is just a matter of time before it happens again and have little faith that anything has been done that would reduce the risk to their homes and businesses. They all still support the need for an independent inquiry, and I received countless messages following the recent debate at the Senedd expressing outrage that the Welsh Government is denying this. These messages came from across RCT, not just my own ward of Pontypridd Town.

Personally, I was dismayed and disappointed by the Welsh Government's response during the debate on the petition, which took place on 9 December 2020. Given the scale of the damage, I am at a loss to understand why they themselves do not want such an inquiry to help inform future investment into flood prevention. In fact, my only regret is that the petition confined the inquiry into the floods just to my own local authority area. We should have one for each of the areas flooded and scrutinise all the flooding that took place in Wales in 2020.

In this response, I wish to focus on why there remains a need for an independent inquiry and why it is the only way we will secure justice for those affected and learn lessons for the future.

Limitations of the Statutory Reports

In response to the debate, the Minister stated: *“Local authorities have a legal duty to produce reports that investigate the causes of flooding and bring forward recommendations to further reduce risk, and these reports are public documents and are prepared by teams of highly skilled individuals. It seems from contributions from some Members that they don't have confidence in the professional integrity of those people who will prepare the report and don't have confidence in their own ability and that of communities to scrutinise their findings. But I don't share that view, and I have*

absolute confidence in the professionalism of local authority staff and their commitment to the safety and well-being of the communities they serve. And if Members have evidence that should cast doubt on that belief, then they have a responsibility to present it, but I've not heard any such evidence offered to date.

“All Members of this Senedd have a role in scrutinising those reports closely as soon as they're available and ensuring that the views and interests of their constituents are represented. And this Senedd has a role in ensuring that we do learn the lessons from those reports and apply them in national policy and local operational practice to keep Wales safe. I believe that the professionally prepared and legally required reports from local authorities will allow us to do that.”

In previous correspondence with the committee, I explained why I believe the Statutory Reports are limited in scope. **I did not question the integrity of those preparing the reports.** Rather, I questioned the limitations of what they were legally required to do and expressed concern that no one is bringing together all the evidence from all the different reports being produced to truly understand what happened, and why, and whether anything could have been done differently.

After all, flooding is a complex issue and happened for many different reasons in each area affected. There are a myriad of different organisations, businesses, landowners and individuals whose actions contribute to flooding. To understand what happened, you need to look at the complete picture and you need everyone to be working together if we are to manage floods effectively in the future.

At present, each individual organisation with a responsibility for flooding is looking at its own area of responsibility, trying to understand what happened. To date, no one has asked for the evidence of residents and businesses affected or asked for their input into plans.

In her response, the Minister also made the following point: *“Local elected Members in RCT have gone beyond this to produce their own report, as we heard from Mick Antoniow, who co-authored it with Alex Davies-Jones, the MP. The report makes it clear that residents see a number of specific areas for improvement and solutions that we can consider not only to reduce flood risk, but to help support wider well-being. Contributions of this kind are welcome and clearly show ways in which local residents can scrutinise the issues and put forward creative and constructive solutions that work for them. And I hope that other Members will consider how they can similarly support the communities to be more resilient to climate-related threats and more engaged with issues.”*

Whilst the local MS and MP have produced a report, many of their findings are not supported locally and it does not provide an accurate account of how people are feeling. A similar report was produced by Leanne Wood MS and the Plaid Cymru Councillor group and contains the evidence of residents and businesses, in their own words. But this is similarly limited, as it only provides a snapshot of what happened and why. An independent inquiry is the only way we can truly uncover what support

communities require in order to become more resilient. They cannot achieve this alone.

Natural Resources Wales

In October, NRW published a review and a series of reports in relation to the floods which uncovered some very serious issues, that should be considered by an Independent Inquiry. In their own words – *“The review also found also found our resources could not fully cope with the size of the task at hand for an event of this scale and significance.”*¹

Indeed, they themselves recognise the seriousness of the risk of greater flooding in the future because of climate change and state that a joined up approach is needed: *“But to truly learn the lessons from the February 2020 flood events, there needs to be a fundamental consideration of the choices that we all have to make on how the risks are managed and resourced.*

“Only by bringing together all levels of government, public bodies, businesses, communities, families and individuals to respond to this very real threat can we make Wales stronger in our adaptation to future floods. We at NRW are committed to doing just that.”

Further the review states:

“But no one single solution can solve the problem, and Wales will need a combination of all these measures in order to help communities become more resilient. With that comes the need for further investment in our human resources too. We will need more expert and skilled staff to deal with these complex issues because the resource need is greater in scale and longer in duration than that which we have at our disposal now.

“Delivering key improvements to the service will require adequate support in both funding and resources and those discussions will continue with the Welsh Government. It is roughly estimated that 60-70 additional members of staff are needed over the long term to sustain the overall service and to address the actions set out in our flood review. Additional resources will also be required to address the recommendations made to reduce flood risk as set out in the land management review.

“But to truly learn the lessons from the February 2020 flood events, there needs to be a fundamental consideration of the choices that governments, decision-makers and society have on how the risks can be managed.”

¹ <https://naturalresources.wales/about-us/news-and-events/statements/february-2020-floods-in-wales-our-response/?lang=en>

The Minister herself expressed support for this, stating during the debate: *“Their (NRW’s) conclusion was not that the report should be the end of the conversation, but very explicitly that the conversation must continue, continuing to learn the lessons of the devastating flooding in February and consider more broadly how, as a society, we prepare for the changing climate and its impact on our communities in Wales, and that’s a conclusion with which I firmly agree and I hope that the Senedd would also endorse.”*

What better way to achieve this than via an independent inquiry?

There are some crucial questions an inquiry should consider, that have become evident through the NRW report:

- Did lack of investment in NRW from Welsh Government contribute to the floods?
- Had they previously expressed to Welsh Government the need for 60-70 additional staff members, and additional resources, in order to be able to undertake their work adequately?
- How are Welsh Government responding to the review?
- Has Welsh Government funding into flood prevention been adequate?

Conclusion

To conclude, I wish to remind the Petitions Committee of the previous paper submitted which outlined why an Independent Inquiry is essential.² These all remain valid reasons, and again, I’d like to ask the Committee to reflect on the questions I asked then:

1) Will the reports provide adequate answers so as to prevent flooding of this scale from occurring again? To expand on this - how will the individual agencies Section 19 reports provide adequate information about the areas that fall between the remit of individual organisations? To give one example - the suspected causes of pluvial flooding in one area in the Rhondda Valley was a combination of failure of maintenance of a culvert on private land, watercourses running across National Rail land which flooded a highway, pouring water into a natural dip in a village where a combination of local authority drainage system and a 50 year old Welsh Water infrastructure in pumping stations failed to divert the water as it should. It is doubtful that any individual agency’s Section 19 reporting would adequately address the multi stakeholder nature of such a situation. Without an inquiry that considers the interplay between all stakeholders – forming conclusions that will lead to successful measures and recommendations for future will be impossible.

2) Will the reports provide adequate answers to inform a whole Wales plan and approach to flood prevention?

² <https://business.senedd.wales/documents/s105130/21.09.20%20Correspondence%20-%20Petitioner%20to%20the%20Committee.pdf>

3) Will the reports provide an insight into the impact the floods have had on both the physical and mental health of those affected? Further, will the reporting mechanisms that are in place ensure a full analysis of the support services offered to individuals whose health was compromised and outline lessons to be learned to develop our understanding of need and plan for future interventions in this field.

4) Will the reports give confidence to businesses based in the areas affected that every possible measure that could reduce the risk of future flooding has been taken by all stakeholders and agencies. or will businesses relocate because of the uncertainty?

The answer to all four questions remains no, and I ask the committee for their support once again in securing justice for residents and businesses. Serious questions must be answered if we are to truly learn lessons for the future.

Appendix A: Response from a Local Councillor to the debate

Cllr Shelley Rees-Owen, Pentre Ward

Please see the article below dated 23rd Dec. Yvonne and her husband are supporting our calls for an independent inquiry. She is more than happy to be interviewed by an inquiry.

<https://www.walesonline.co.uk/news/local-news/residents-who-suffered-flooding-rct-19428167>

I was contacted by a different resident of Lewis St, Pentre a month ago. They were renting a house and lost all downstairs contents. They were rehoused to Cwmparc and moved back into Lewis st in October after the landlord had finished the repairs . Her anxiety is affecting her life and she is expecting a baby soon. She says that she “is living in fear and everytime it rains I am in bits”. She is trying to negotiate a way out of their tenant agreement in order to move out of the street.

Another resident who lived in Plesant st, Pentre at the time of the flood has been rehoused (along with her children) and will never return to Plesant st. She lost all the downstairs belongings and everynight at bedtime her and the children carry their belongings upstairs in case of flooding during the night. They carry lamps, the Hoover, the television etc upstairs and bring them down in the morning.

She doesn't qualify for a flood gate that a local charity are distributing as they are giving them to the flooded properties rather than families. The council will not issue sandbags as a precaution for her as her new home hasn't been flooded.

The resident has no faith in organisations investigating themselves following the NRW report and will won't sleep properly until they discover how and why the floods happened.

An Independent inquiry would go a long way to regain and repair public trust in the organisations involved. The general perception is that the Council and WG have something to hide by their constant refusal to support an inquiry.

Work is already underway in Pentre on the culverts and drains but without understanding how and why the properties were flooded as they were residents will never feel safe again in their own homes.

P-05-964 Dylid ymestyn absenoldeb â thâl a chymorth ariannol a ddarperir mewn ymateb i Covid-19 i staff cronfa GIG Cymru sy'n agored i niwed a staff sy'n feichiog

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan David Adam Clarke, ar ôl casglu cyfanswm o 174 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae'n bosibl na fydd staff cronfa GIG Cymru sy'n agored i niwed, sydd angen cael eu diogelu neu sydd wedi bod yn feichiog am gyfnod o dros 28 wythnos yn elwa ar yr un cymorth ariannol na'r un mesurau diogelu ag a ddarperir gan fyrddau iechyd i staff amser llawn y GIG. Mae rhai o staff cronfa GIG Cymru, fel cynorthwyr iechyd, nyrsys a bydwragedd ac eraill, wedi bod yn gweithio yn y GIG ers blynyddoedd, a dyma yw prif ffynhonnell eu hincwm.

Mae'n bosibl y bydd staff cronfa sy'n agored i niwed neu'n feichiog yn wynebu dewis rhwng gweithio neu beidio ag ennill cyflog, a hynny ar yr amod bod gwaith amgen yn cael ei gynnig iddynt beth bynnag.

Os gwelwch yn dda, cefnogwch staff cronfa'r GIG.

Gwybodaeth Ychwanegol

Mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn gwarchod pobl agored i niwed rhag gwahaniaethu (o dan y pennawd anabledd), yn ogystal â phobl sy'n feichiog neu ar gyfnod mamolaeth.

O dan Ddeddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1974, yn ogystal â Rheoliadau Rheoli Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1999, mae'n rhaid cynnal asesiadau risg mewn perthynas â staff cronfa'r GIG mewn perthynas ag argyfwng Covid-19. Mewn sefyllfaoedd lle nad oes modd i'r staff cronfa dan sylw weithio, neu lle na ellir cynnig gwaith arall iddynt, mae'n bosibl y bydd y staff hynny yn cael eu gadael heb incwm.

Yn y cyfnod digynsail hwn, dylai Senedd Cymru, GIG Cymru a'r byrddau iechyd perthnasol ymestyn cymorth ariannol a mesurau diogelu i staff cronfa'r GIG. Ar hyn o bryd, mae'n bosibl y bydd staff cronfa'r GIG yng Nghymru yn wynebu dewis rhwng gweithio neu aros gartref heb gymorth ariannol.

<https://www.rcn.org.uk/get-help/rcn-advice/bank-workers>

<https://www.rcm.org.uk/media/3896/2020-04-21-occupational-health-advice-for-employers-and-pregnant-women.pdf>

<https://www.bristolpost.co.uk/news/bristol-news/nhs-southmead-hospital-furlough-coronavirus-4082655>

Etholaeth a Rhanbarth y Senedd

- De Clwyd
- Gogledd Cymru

Ein cyf/Our ref VG/05477/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd
Y Pwyllgor Deisebau

16 Medi 2020

Annwyl Janet,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 5 Awst ynglŷn â deiseb P-05-964.

Mae fy swyddogion wedi bod yn ymchwilio i'r mater hwn, gan fod Llywodraeth Cymru yn deall sefyllfa gweithwyr banc sydd wedi cael eu gofyn i warchod eu hunain, a'r cyfyngiadau sydd arnynt. Rydym wedi gofyn i Ymddiriedolaethau a Byrddau Iechyd edrych eto ar yr amgylchiadau lle mae hyn wedi cael effaith niweidiol, ac i ystyried a oes modd darparu unrhyw gymorth penodol. Felly, rydym yn gofyn i unigolion gysylltu â'r Ymddiriedolaeth neu'r Bwrdd Iechyd y maent wedi gwneud gwaith banc ar ei gyfer i drafod y sefyllfa yn uniongyrchol.

Yn gywir,

Vaughan Gething AS/MS
Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Vaughan.Gething@llyw.cymru
Correspondence.Vaughan.Gething@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

P-05-964 Extend covid-19 financial support and paid leave to vulnerable and pregnant NHS wales bank workers, Correspondence – Petitioner to Committee, 04.01.21

I am disappointed with the last response from Vaughan Gething, which did not directly show a clear commitment to supporting medically vulnerable / shielding NHS bank workers throughout Wales. This is greatly relevant at the current time when the second wave of Coronavirus is at its peak and those that received a shielding letter in the first wave, have again been sent shielding letters out again in Wales.

I have already had contact with an NHS bank worker who during the first wave was reportedly left without financial support, and on receiving another shielding letter in the past week, was given the same response by the NHS bank office at their health board as in the first wave. I gave recommendation they recontact their health board again in light of health Secretary Vaughan Gethings response to this petition and am yet to hear back to whether their health board will be offering additional support.

It would be greatly beneficial to medically vulnerable NHS bank workers who returned to work after the first wave of coronavirus to see a universal, clear and concise public commitment from Vaughan Gething and the senedd to support them throughout Wales, if told to shield; rather than a response based on the decisions of individual health boards, that may present inequality in support offered region to region.

I strongly believe this support for public sector NHS bank workers should equate to the same financial support accessible to private sector workers who unlike public sector NHS bank workers are eligible for furlough payments of up to 80% of there wages until March, rather than SSP (maximum £95.85 per week) or ESA (maximum £74.35 per week).

I would appreciate clarity to the actual support offered in Wales for these workers.

Kind Regards,

P-05-1035 Dylid caniatáu i bartneriaid genedigaeth fod yn bresennol adeg sganiau, dechrau esgor, yn ystod yr enedigaeth ac ar ôl yr enedigaeth

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Hannah Albrighton, ar ôl casglu cyfanswm o 7,326 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Oherwydd COVID-19, mae cyfyngiadau mewn llawer o ysbytai ar bresenoldeb partneriaid genedigaeth ar gyfer sganiau, esgor a genedigaeth. Nid yw'r pwnc hwn wedi cael ei adolygu rhyw lawer, os o gwbl.

Mae'n ymddangos yn annheg ac yn sarhad ar deuluoedd newydd eu bod yn cael sefyll 2 fetr oddi wrth ddieithriaid llwyr ar y traeth neu mewn siop hyd yn oed, ond nid ydynt yn cael partner na phartner genedigaeth yn bresennol i rannu profiadau tro cyntaf megis gweld sgan, clywed calon y babi, esgor a genedigaeth.

Mae angen i hyn newid.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Castell-nedd
- Gorllewin De Cymru

Post-debate

Plenary debate and updated Welsh Government guidance

The Senedd debated **Support for babies and new parents during Covid-19** on Wednesday 9 December.

You can watch the debate here: <http://www.senedd.tv/Meeting/Archive/a0ebf581-8d41-469d-82a2-0aae3bbc724c?startPos=9923&autostart=True>

Or read the transcript here: <https://record.assembly.wales/Plenary/11042#A62991>

The Welsh Government has also published updated guidance on hospital visits during the coronavirus outbreak, which includes specific information about maternity services: <https://gov.wales/hospital-visiting-during-coronavirus-outbreak-guidance-html#section-56377>

Dadl yn y Cyfarfod Llawn a chanllawiau diweddaraf Llywodraeth Cymru

Bu dadl ar **Gefnogaeth i fabanod a rhieni newydd yn ystod Covid-19** ddydd Mercher 9 Rhagfyr.

Gallwch wyllo'r ddadl yma: <http://www.senedd.tv/Meeting/Archive/ac2561e1-edb4-46a3-ad42-1cbee0d0085a?autostart=True#>

Neu gallwch ddarllen y cofnod yma:

<https://cofnod.cynulliad.cymru/Plenary/11042#A62991>

Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi cyhoeddi canllawiau wedi'u diweddarau ynghylch ymweld ag ysbytai yn ystod y coronafeirws, sy'n cynnwys gwybodaeth benodol am wasanaethau mamolaeth:

<https://llyw.cymru/ymweld-ag-ysbytai-yn-ystod-y-coronafeirws-canllawiau-html#section-56377>

P-05-1013 Rhowch gymorth ariannol i unigolion hunangyflogedig yn niwydiant cerddoriaeth fyw Cymru

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Peter Phillips, ar ôl casglu cyfanswm o 189 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Nid yw Llywodraeth Cymru wedi nodi pryd y bydd perfformiadau cerddoriaeth fyw yn gallu ailddechrau ar ôl i'r cyfnod cloi ddod i ben. O ganlyniad, ni all unrhyw un sy'n gweithio yn y diwydiant cerddoriaeth fyw yng Nghymru ennill bywoliaeth. Mae'r Cynllun Cymhorthdal Incwm Hunangyflogaeth yn dod i ben ar 17 Awst. Ar ôl y dyddiad hwnnw, os bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i wahardd perfformiadau cerddoriaeth fyw, dylai fod yn orfodol i'r Llywodraeth ddarparu cymorth ariannol uniongyrchol i unigolion hunangyflogedig yng Nghymru sy'n ennill bywoliaeth yn y diwydiant hwn.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Pen-y-bont ar Ogwr
- Gorllewin De Cymru

Eich cyf/Your ref P-05-1013
Ein cyf/Our ref DET/03625/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd
Pwyllgor Deisebau

22 Rhagfyr 2020

Annwyl Janet

Diolch am eich llythyr dyddiedig 8 Rhagfyr yn gofyn am ragor o wybodaeth am y Gronfa Gweithwyr Llawrydd a'r cymorth arall sydd ar gael i'r rhai nad ydynt yn gymwys ar gyfer y Cynllun Cymorth Incwm i'r Hunangyflogedig.

Mae'r Gronfa Gweithwyr Llawrydd wedi cael derbyniad da gan randdeiliaid a bydd wedi cefnogi tua 3,500 o weithwyr llawrydd ledled Cymru ers ei lansio ym mis Hydref. Cyflwynwyd y gronfa drwy dri cham ar wahân a daeth i ben ar 7 Rhagfyr. Roedd y gronfa'n agored i weithwyr llawrydd ar draws y sectorau diwylliannol a chreadigol, gan gynnwys y rhai y mae eu gwaith yn ymwneud â digwyddiadau y mae'r pandemig wedi effeithio'n sylweddol arnynt. Bydd rhagor o wybodaeth am y rhai sy'n derbyn cymorth drwy'r Gronfa Adferiad Diwylliannol yn cael ei chyhoeddi yn y flwyddyn newydd.

Yr ydym yn dal i bwysu ar Lywodraeth y DU i fod yn ymatebol ac yn gyfrifol o ran cefnogi'r rheini nad ydynt wedi gallu manteisio ar unrhyw gronfa hyd yma ac nad ydynt eto wedi cael cymorth sy'n angenrheidiol er mwyn sicrhau y gall eu mentrau oroesi'r pandemig hwn.

Yn gywir

Yr Arglwydd Elis-Thomas AS/MS
Y Dirprwy Weinidog Diwylliant, Chwaraeon a Thwristiaeth
Deputy Minister for Culture, Sport and Tourism

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Dafydd.Elis-Thomas@llyw.cymru
Correspondence.Dafydd.Elis-Thomas@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

P-05-1013 Provide financial support for self-employed individuals within the Welsh live music industry, Correspondence – Petitioner to Committee, 31.12.20

Thank you for the copy of the Deputy Minister's reply to your request for further information in respect of the Freelancer Fund.

In his letter of 22 December the Deputy Minister basically repeats the points made in his letter of 28 October. Accordingly, I have to repeat the points made in my email response of 9 November; notably the Freelancer fund is simply not fit for purpose due to the following reasons:

- The amount of the most recent fund again fell woefully short of the applications received.
- The maximum that successful applicants received fell significantly short of the average loss of income suffered by professionals working within the Welsh live music sector as a result of restrictions placed on the industry by the Welsh Government.
- The qualification criteria for the Freelancer Fund is completely subjective insofar that the applicant's work must have 'direct creative/ cultural outcomes.' I repeat the point I made in my previous response. Would the person or persons considering the application consider Pub Singers as meeting that criteria?

In his letter of 28 October the Deputy Minister stated that the Welsh Government were exploring options to provide further support in the context of competing demands on finance. In his letter of 22 December the Deputy Minister states that the Welsh Government continues to press the UK Government to support those who fall through gaps. As his letter is in response to my original petition, the assumption has to be made that he is referring to professionals working within the Welsh live music industry. As a result of the Welsh Government's Covid restrictions in respect of live music these people were disadvantaged for many months compared to their peers in England. For the Deputy Minister to now be relying on the UK Government to support these Welsh professionals is either naively misguided or an abdication of the problem. Accordingly, returning to my original petition, I would urge the Committee to compel the Welsh Government to provide direct financial support to the self-employed individuals in Wales who make their living in the live music industry.

In addition, given where we are now compared to when I originally launched the petition last August, I would now also urge the Welsh Government to launch some sort of 'bounce back' fund designed to assist the Welsh live music industry as and when Covid restrictions permit this sector to return to work. If they were minded to launch this fund I would further urge them to tailor the money to assist the sub-

sectors in that industry who have tended to be overlooked to date by funding for the arts.

Yours Faithfully

P-05-1027 Caniatáu clybiau pêl-droed domestig Cymru i chwarae gemau cyfeillgar, a chaniatáu cefnogwyr i fynd i'r gemau

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Callum Howen, ar ôl casglu cyfanswm o 2,045 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Ar hyn o bryd, dim ond athletwyr 'elitaidd' all chwarae gemau pêl-droed yng Nghymru. Caiff y gemau eu chwarae dan glo, heb unrhyw un yno'n gwyllo.

Yn Lloegr, mae clybiau islaw'r chweched lefel bellach yn caniatáu i nifer cyfyngedig o bobl fynd i wyllo gemau cyfeillgar ac yn yr Alban, mae'r ffans wedi dychwelyd i gemau'r PRO14.

Cyn belled â bod clybiau'n bodloni'r canllawiau a gyflwynwyd, dylen nhw gael yr hawl i chwarae gemau cyfeillgar gyda phobl yno'n eu gwyllo.

Gwybodaeth Ychwanegol

Y tymor diwethaf, roedd dros 500 o bobl, ar gyfartaledd, yn mynd i wyllo gemau Caernarfon.

Gadewch i glybiau Cymru gael torfeydd o 500.

<https://www.footballwebpages.co.uk/welsh-premier-league/attendances/2019-2020>

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Ceredigion
- Canolbarth a Gorllewin Cymru

Eich cyf/Your ref P-05-1027
Ein cyf/Our ref DET/03036/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd, y Pwyllgor
Deisebau

16 Tachwedd 2020

Annwyl Janet,

Diolch am eich gohebiaeth, ynghylch deiseb P-05-1027 i ganiatáu i glybiau pêl-droed domestig chwarae gemau cyfeillgar.

Rwy'n ymddiheuro am yr oedi wrth ymateb i'ch ymholiad. Rydym wedi derbyn llawer iawn o ohebiaeth yn ystod y cyfyngiadau symud ar amrywiol bynciau.

Daw y mesurau coronafeirws cenedlaethol newydd i rym o'r 9 Tachwedd fydd yn caniatáu i haenau ychwanegol o athletwyr a thimau ddychwelyd i gystadlaethau neu gemau cystadleuol. Mae Chwaraeon Cymru wedi cael y cyfrifoldeb o ystyried ychwanegiadau pellach i'r dynodiad elitaidd, i alluogi rhagor o chwaraeon timau gael eu chwarae yn yr awyr agored ble y mae cyfyngu i 30 person yn amharu ar hyn. Caiff hyn ei wneud fesul cam fydd yn cael ei reoli, a dim ond pan fydd canllawiau clir gan gyrrff rheoli chwaraeon i warchod pawb fydd yn cymryd rhan.

Cafodd Cymdeithas Bêl-droed Cymru ei gwahodd i gyflwyno eu cynigion ar gyfer isafswm y chwaraewyr fyddai eu hangen er mwyn i bêl-droed cystadleuol ddychwelyd, a'u cynlluniau ar gyfer pa dimau neu gynghreiriau fydd yn dychwelyd a phryd.

Mae'n bwysig tynnu sylw at y ffaith, er ein bod yn ceisio caniatáu i ragor o chwaraeon tîm awyr agored ail-ddechrau chwarae, mae'n rhaid rheoli hyn fesul cam i sicrhau ein bod yn ei wneud yn ddiogel ac i liniaru unrhyw risg o ran lledaeniad y feirws.

Rydych yn gofyn am yr wyddoniaeth sydd y tu ôl i weithredu'r mesurau hyn. Mae'r Gell Cyngor Technegol yn cydlynnu cyngor gwyddonol a thechnegol i gefnogi y rhai sy'n gwneud penderfyniadau o fewn Llywodraeth Cymru yn ystod argyfyngau megis y pandemig

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Dafydd.Elis-Thomas@llyw.cymru
Correspondence.Dafydd.Elis-Thomas@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

presennol ac i sicrhau bod Llywodraeth Cymru a lechyd Cyhoeddus Cymru yn derbyn yr wybodaeth wyddonol a thechnegol ddiweddaraf cyn gynted â phosibl sy'n gysylltiedig â'r feirws, sy'n cael ei gyhoeddi'n wythnosol yma:

<https://llyw.cymru/y-gell-cyngor-technegol-crynodeb-or-cyngor-16-hydref-2020>

O ran y sefyllfa gyda cynnal digwyddiadau chwaraeon, gallaf gadarnhau bod fy swyddogion yn trafod yn rheolaidd gyda'r FAW ar y problemau sy'n wynebu'r sector. Hefyd, mae grŵp rhanddeiliaid yn cynnwys sefydliadau o fyd chwaraeon, y celfyddydau a digwyddiadau eraill yn dod at ei gilydd, a byddant yn parhau i roi cyngor ar sut y gallwn ddod â gwylwyr i ddigwyddiadau yn ddiogel ac yn ofalus – ond **dim ond** pan fydd yn ddiogel i wneud hynny. Ni allwn roi dyddiad i hyn eto, fodd bynnag rydym yn parhau i fonitro'r wyddoniaeth a'r tueddiadau. Yn anffodus, oherwydd y sefyllfa iechyd gyhoeddus bresennol, bu'n rhaid oedi gyda cam nesaf y Digwyddiadau Profi – mae hyn hefyd yn wir yng ngweddill y DU. Nid ydym yn disgwyl i ddigwyddiadau profi ail-ddechrau tan fis Chwefror 2021, ond byddwn yn parhau i edrych ar y sefyllfa.

Mae Llywodraeth Cymru yn sylweddoli yr anawsterau y mae nifer o'n clybiau a'n sefydliadau chwaraeon yn eu hwynebu nawr, a dyma pam ein bod wedi darparu pecyn cymorth ariannol sylweddol gwerth £14 miliwn drwy Chwaraeon Cymru, ac mae'r trafodaethau'n parhau hefyd am gyllid ychwanegol ar gyfer ein timau haen 1 a 2 drwy'r loteri.

Rwy'n gobeithio y bydd hyn yn egluro'r sefyllfa bresennol.

Yn gywir,

Yr Arglwydd Elis-Thomas AS/MS

Y Dirprwy Weinidog Diwylliant, Chwaraeon a Thwristiaeth
Deputy Minister for Culture, Sport and Tourism

Petition P-05-1027

Allow Welsh domestic football clubs to play friendlies and allow supporters to attend matches.

Discussions taking place on your working groups with clubs.

All clubs in Wales (until we enter Alert Level 4) are now allowed by the FAW to play friendlies within their own leagues and/or within their own County Borough. However, the Welsh Government Regulation of a maximum number of 30 participants in an outdoor event must be respected.

This 'Rule of 30' does not allow the full compliment of substitutes or coaching staff to participate in these games and the FAW entrusts the clubs and the match officials to ensure that it is complied with.

Currently 26,000 registered players are not playing football compared with the 2019/20 season as a direct consequence of COVID-19 and it is the FAW's view that the 'Rule of 30' is one of the influencing factors.

The FAW's National Leagues Board has set up a Working Group which meets on a weekly basis to discuss the societal and financial impact of the Covid-19 pandemic. Without supporters and/or significant financial assistance, it remains a possibility that Clubs within our National Leagues in Wales may not complete the season, which would lead to the demise of the hub of many communities throughout Wales.

The FAW strongly supports an increase in the number of people permitted in organised outdoor sport, but also recognizes the severity of the current Public Health situation. The FAW would encourage the Welsh Government to reconsider this Regulation within an Alert Level 2 situation, enabling 50 persons in organised activity, so there is a staggered approach through the four different Tiers.

The FAW communicates to over 800 clubs through circular emails to COVID-officers and through the [FAW COVID-19 webpage](#).

The possibilities of supporters to attend matches safely.

In our regular meetings with the Welsh Government, we have been appraised with the progress of the test events of 100 spectators and we had been in discussions to deliver one of the test events of 500 spectators at a Cymru Premier League match. We have been informed that these test events are now on hold until February and the FAW has submitted an application to be considered for the delivery of test events in February at Cymru Premier League matches.

We note that prior to the Firebreak; bingo halls were permitted to open with 100 customers in an indoor environment, yet the messaging from Welsh Government is that the spread of the virus is significantly greater indoors, than outdoors. We have stadia in the Cymru Premier League like Jenner Park in Barry, with over 2,500 outdoor empty seats, yet 100 people are sat in the adjacent indoor clubhouse watching the match on television. We have worked with our clubs on designing safe capacities for spectators to attend their venues, based on an introductory figure of 15%, leading up to a maximum of 30%, subject to the success at the lower level. We work closely with the Sports Ground Safety Association to ensure the required safety at all of all Cymru Premier League grounds and believe that the principles outlined in the 'Planning for Social Distancing at Sports Grounds' (SG02) document

are also evident in the FAW's 'Return to Spectating Protocols'. We have partnered with the UK's leading ticket agent to produce a digital ticket, which can only be accessed on the matchday following completion of a COVID-19 self-assessment questionnaire and everybody entering the ground will be temperature tested upon arrival. The digital ticket also acts as the Track and Trace mechanism and can identify if the ticket holder is inside the ground or has been inside the ground at all during the match.

We have safely delivered the principle of Red & Amber zones at all CPL matches since September 12th and our organisation has been commended by senior Welsh politicians who've attended CPL games.

We would like Welsh Government to continue with its pilot project of 500 spectators using the FAW and the JD Cymru Premier, as trusted partners to deliver this safely.

Naturally, we would like to see spectators returning to all football matches in Wales but understand that this principle must be conducted in a controlled environment. We therefore fully accept that it will be very difficult and impractical to implement paperless tickets, good signage, controlled access and egress and effective sanitisation points in ground which are not enclosed.

Ongoing financial viability of leagues and clubs.

We have recently announced a partnership programme with the National Lottery worth £750,000 at Tiers 1 & 2 of the domestic game in Wales. However, this still does not fill the void that has been lost by these clubs due to the non-return of spectators.

As confirmed in their annual audited accounts at the last Financial Year End the Cymru Premier League clubs (Tier 1) alone will have lost over £300,000 revenue from the loss of paying customers and an additional commercial income at CPL ground of £745,305. The current financial situation of CPL Member Clubs is therefore perilous due to the impact of Covid-19.

The Tier 2 Leagues (Cymru North & South) have not yet started their 2020/21 season but they have recently been awarded Elite status to commence in January. As there are far fewer professional players plying their trade in the second tier, matchday income is an extremely important revenue stream for these clubs. One typical example of matchday revenue from last season states receipts of £880 which replicated for a whole season by the 32 Member Clubs would denote a loss of income of over £450,000.

Failing to start/complete the playing seasons in the Cymru South/North could also see a further potential loss of £65,000 as League commercial partnerships and contracts would have been breached.

The Tier 3 FAW Affiliated Leagues are impacted on a smaller scale than the Tier 2 clubs but failing to start/complete the playing season in the newly named Ardal Leagues could also see a potential loss of £23,000 due to unfulfilled commercial contracts.

Our clubs are at the heart of their respective communities and an impact study of Bala Town (attached) gives us all an insight into the importance and relevance of our domestic clubs.

Although we take great pride in the development, growth and positive community impact of our domestic leagues, the Covid-19 pandemic has highlighted how reliant our respective leagues are on matchday income. We are working with clubs to ensure more viable and streamlined budgets for the coming seasons, but there's no escaping from the fact that our domestic game is currently in a financially perilous position due to the pandemic.

Eitem 3.10

P-05-1037 Caniatáu i blant fynd i mewn i ardaloedd dan gyfyngiadau symud i barhau i hyfforddi gyda'u clybiau chwaraeon

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Wendy Brady, ar ôl casglu cyfanswm o 9,867 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae plant sy'n gwneud athletau, gymnasteg, nofio, pêl-droed yn cael eu hatal rhag parhau â'u hyfforddiant gyda'u clybiau yn y chwaraeon o'u dewis oherwydd ffiniau'r ardaloedd dan gyfyngiadau symud.

Gwybodaeth Ychwanegol

Mae clybiau wedi cyflwyno gweithdrefnau diogelwch ar gyfer COVID-19 a chaniateir i blant o fewn ffiniau'r sir hyfforddi, ond nid yw'r rhai y tu allan i'r ardaloedd yn cael gwneud hynny. Mae hyn yn golygu bod cyfleusterau chwaraeon yng Nghasnewydd, Abertawe a Chaerdydd ar gael ar gyfer y plant yn ardal y sir yn unig, tra bod plant sy'n byw dim ond pum milltir i ffwrdd yn cael eu hatal rhag hyfforddi. Hoffem i'r Senedd ganiatáu i blant fynychu eu clybiau chwaraeon a'i gwneud yn "esgus rhesymol" dros fynd i mewn i ardal dan gyfyngiadau symud fel y gall plant barhau i hyfforddi yn ystod misoedd y gaeaf.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Dwyrain Casnewydd
- Dwyrain De Cymru

Eich cyf/Your ref P-05-1037
Ein cyf/Our ref DET/03266/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd, y Pwyllgor
Deisebau

9 Rhagfyr 2020

Annwyl Janet,

Diolch am eich ymateb ynglŷn â'r ddeiseb ar ganiatáu i blant fynd i mewn i ardaloedd sydd o dan gyfyngiadau symud i barhau â'u hyfforddiant, ac am yr adborth gan y Pwyllgor.

Fel y byddwch yn gwybod, ar hyn o bryd nid oes unrhyw gyfyngiadau ar deithio yng Nghymru. Fodd bynnag, rydym yn gofyn i bawb feddwl yn ofalus am y teithiau maent yn ymgymryd â nhw, a'r bobl maent yn cwrdd â nhw. Mewn perthynas â'ch cwestiwn penodol am gyfyngiadau symud yn y dyfodol, ni allaf roi ateb pendant ichi am y rheswm syml nad ydym yn gwybod beth fydd y sefyllfa. Fodd bynnag, gallaf roi sicrwydd ichi y byddwn yn parhau i wneud popeth yn ein gallu i sicrhau y gall pawb aildechrau chwaraeon yn raddol, gan gynnwys plant.

Bydd penderfyniadau yn y dyfodol yn seiliedig ar y data a'r wyddoniaeth sydd ar gael ar y pryd. Os ydym i gyd yn dilyn y canllawiau presennol mae'n bosibl na fydd angen cyfnod atal byr arall. Rydym yn parhau i fonitro adborth gan y cyhoedd, a lle bo modd, rydym yn ystyried y safbwyntiau hyn wrth wneud penderfyniadau.

Yn gywir,

Yr Arglwydd Elis-Thomas AS/MS
Y Dirprwy Weinidog Diwylliant, Chwaraeon a Thwristiaeth
Deputy Minister for Culture, Sport and Tourism

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Dafydd.Elis-Thomas@llyw.cymru
Correspondence.Dafydd.Elis-Thomas@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

22nd December 2020.

Janet Finch-Saunders MS
Chair, Petitions Committee.

Dear Ms Finch-Saunders

Re: Petition P-05-1037- Children Lockdown Training

Thank you for your letter asking for my views on the Deputy Minister for Culture, Sports and Tourism's most response to my petition.

I recognise the serious nature of the current situation but I ask that the Petition's committee considers the following points.

As Wales has recently been moved into Tier 4 restrictions unfortunately once again children are not permitted to take part in organised sport activities, even if they are outdoor activities. This differs considerably from the position in England's Tier 4 areas where outdoor sport activities for under 18s and people with disabilities are allowed to continue despite the restrictions.

I note that the Deputy Minister for Culture, Sports and Tourism states that "all future decisions will be made based on the data and the science". From the scientific articles that I have read it seems universally agreed that transmission of the virus (even the new strain) rarely takes place outdoors. Presumably that is why in England the distinction has been made between indoor and outdoor activities.

Many children have had repeated periods of self-isolation during this school term, during which time they have been unable to attend their sporting activities or even exercise outdoors. Now those children face a further indeterminate period of time where they will not be allowed to exercise.

The best defence that we as a nation have over this pandemic and any future pandemic is to be fit and strong with good lung capacity and cardiovascular health, it is therefore imperative that we allow children to continue to train during these winter months.

In my last reply I detailed the mental health benefits of sport that are well-recognised. Again, many of these children have not been socialising for weeks on end and an organised, safe outdoor activity will give them the mental lift that they so desperately need at this time and may save them having to resort to mental health services in the future.

Once again, the position in Wales is that Elite sport can continue, but sport for children cannot. While education is important, the risks of transmission inside a classroom of 30 children is far greater than the risk when taking part in organised, covid safe activities, particularly those that take place outside.

Throughout the pandemic, the Welsh government has distinguished between indoor and outdoor activities and it may make sense to do so with regard to children's activities now, as the UK government has done for Tier 4 areas in England.

I am heartened by the Deputy Minister's words that the Welsh Government "continue to do everything we can to ensure the phased return of sport can continue for all, including children". While I am hopeful that before too long, all activities for children can resume, in the meantime I ask that the

government, if necessary, differentiates between outdoor and indoor activities so that at least some training can continue and that in future, as with school, it is the last activity to be restricted.

Yours sincerely,

Mrs WP Brady LLB(Hons) Dip Solicitor

Eitem 3.11

P-05-1099 Peidiwch â chau'r Sector Lletygarwch (Tafarndai, Bwytai, Caffis) heb ddangos tystiolaeth wyddonol

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Nathan Gill, ar ôl casglu cyfanswm o 25,301 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae sector lletygarwch Cymru wedi dangos ei fod yn gallu cydymffurfio'n effeithiol â'r rheoliadau COVID llym, gyda thafarndai, barrau, bwytai, caffis a llawer o leoliadau eraill yn dangos eu bod yn gallu cadw pellter cymdeithasol. Mae lletygarwch eisoes wedi addasu i ddefnyddio cyfarpar diogelu personol a mesurau hylendid ychwanegol, yn ogystal â system profi ac olrhain y llywodraeth.

Gwybodaeth Ychwanegol

Mae tystiolaeth gan y llywodraeth a'r Swyddfa Ystadegau Gwladol yn dangos mai dim ond rhwng 1% a 3% o heintiadau coronafeirws newydd sy'n digwydd mewn tafarndai, barrau a bwytai. Oni bai bod Llywodraeth Cymru yn fodlon cyhoeddi tystiolaeth sy'n dangos bod y risg o drosglwyddo yn uwch mewn lleoliadau lletygarwch, yna byddai'n annheg cosbi'r diwydiant unwaith eto drwy ei gau drwy gydol mis Rhagfyr.

Mae tafarndai, a'r diwydiant lletygarwch yn gyffredinol, ymhlith y rhai y mae'r cyfnod clo wedi effeithio arnynt fwyaf. Mae mwy na thraean o fusnesau lletygarwch yn dweud mai prin yw ei hyder, neu fod ganddynt ddim hyder o gwbl, y byddant yn goroesi'r tri mis nesaf, yn ôl data a gasglwyd gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol yn gynharach y mis hwn.

Mae'r flwyddyn hon wedi gadael y sector lletygarwch ar ymyl y dibyn, gyda llawer ohono ar gau drwy gydol 2020 yn sgil y pandemig. Mae masnach y Nadolig yn hanfodol er mwyn i fusnesau aros ar agor, ac achub llawer rhag gorfod cau am byth oherwydd colli enillion.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Ynys Môn
- Gogledd Cymru

Eich cyf/Your ref P-05-1099
Ein cyf/Our ref DET/03421/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd
Pwyllgor Deisebau

22 Rhagfyr 2020

Annwyl Janet

Diolch am eich gohebiaeth dyddiedig 2 Rhagfyr ar ran y Pwyllgor Deisebau yn ymwneud â Deiseb P-05-1099: Peidiwch â chau'r Sector Lletygarwch (Tafarndai, Bwytai, Caffis) heb ddangos tystiolaeth wyddonol.

Ers i'ch gohebiaeth ddod i law, fe fyddwch yn gwybod am gyhoeddiad y Prif Weinidog ei fod wedi gorfod gwneud penderfyniad anodd a dod â chyfyngiadau lefel rhybudd pedwar i rym ganol nos 19 Rhagfyr. Mae hyn yn golygu y bydd lletygarwch a siopau nad ydyn nhw'n hanfodol, gwasanaethau cyswllt agos, campfeydd a chanolfannau hamdden yn gorfod cau. Bydd yn rhaid i bawb aros gartref, ond gyda dwy aelwyd yn cael dod ynghyd i ffurfio swigen ddydd Nadolig yn unig. Gydol y cyfnod lefel rhybudd pedwar, bydd aelwyd un person yn cael ymuno ag un aelwyd arall. Er ein bod ni i gyd am osgoi ymyrryd ymhellach ar fusnesau a chynlluniau pobl ar gyfer y Nadolig, ein prif ddyletswydd yw diogelu bywydau yma yng Nghymru.

Rydym ynghanol argyfwng iechyd cyhoeddus ac mae'n glir ein bod yn gweld cynnydd eto o ran nifer yr achosion o'r feirws mewn cymunedau ledled Cymru. Mae'n hanfodol, felly, bod pawb, gan gynnwys unigolion, busnesau a sefydliadau cyhoeddus yn achub ar bob cyfle i reoli ac atal lledaeniad y feirws. Rwyf wedi nodi'r sylwadau a ddaeth i law gan y deisebwr gwreiddiol o ran effaith rhoi mesurau cenedlaethol newydd ar waith i reoli ac yn y pen draw i leihau lledaeniad y coronafeirws yng Nghymru. Fodd bynnag, mae'r mesurau hyn yn angenrheidiol er mwyn diogelu iechyd pobl ac atal mwy o bobl rhag colli eu bywydau.

Mae'r coronafeirws yn ffynnu ar ein hymddygiad dynol arferol ac yn y sefyllfaoedd lle rydym yn dod i gysylltiad â'n gilydd am unrhyw gyfnod hir o amser. Rydym yn gwybod wrth i bobl yfed mwy o alcohol, mae llai o gadw pellter cymdeithasol yn digwydd ac mae llai o ganfyddiad o risg hefyd. Lle bynnag y mae pobl yn cymysgu, mae risg o drosglwyddo'r coronafeirws. Mae ein mesurau cenedlaethol wedi'u cynllunio i helpu i'n diogelu yn ein bywydau arferol o ddydd i ddydd, yn enwedig yn y sefyllfaoedd bob dydd hynny lle rydym mewn cysylltiad â phobl eraill ac mae risg inni gyd o ddal neu ledaenu'r coronafeirws.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Dafydd.Elis-Thomas@llyw.cymru
Correspondence.Dafydd.Elis-Thomas@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Rydym yn gofyn i bawb wneud newidiadau bach i'w bywydau eu hunain - y tu hwnt i'r rheoliadau - er mwyn lleihau eu cyswllt ag eraill i gadw eu hunain a'u teuluoedd yn ddiogel.

Er mwyn cryfhau'r mesurau cenedlaethol yng Nghymru, gwnaethom edrych yn ofalus ar yr holl dystiolaeth ynghylch pa ymyriadau sy'n gweithio. Mae hyn yn gyson â'n ffordd o weithio drwy gydol y pandemig. Mae papur diweddar gan Grŵp Cyngori Gwyddonol ar Argyfyngau y DU (SAGE) wedi dadansoddi'r holl ymyriadau a fabwysiadwyd yn y DU i weld pa rai sydd fwyaf effeithiol. Amlinellir y rhain yn y papur hwn:

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/939057/S0905_191120_O_Four_Nations_Autumn_Interventions_V1_.pdf

Daw i'r casgliad bod y mesurau ar lefel tri yr Alban a haen tri Lloegr yn effeithiol. Mae llawer o'r mesurau hyn eisoes ar waith yng Nghymru.

Nid yw'r rheoliadau hyn yn ceisio dewis un sector penodol. Maent yn cryfhau'r pecyn cenedlaethol cyffredinol o fesurau sy'n ceisio diogelu iechyd y cyhoedd a lleihau nifer yr achosion o'r coronafeirws yng Nghymru. Mae ein penderfyniadau'n cael eu llywio gan y dystiolaeth wyddonol ddiweddaraf sydd ar gael – gan gynnwys asesu data Tracio ac Olrhain, a gyhoeddir gan y Grŵp Cyngor Technegol ar ei [wefan](#).

Cadarnhaodd Prif Weinidog Cymru yn ei Gynhadledd i'r Wasg ar 11 Rhagfyr y bydd y mesurau presennol yn parhau mewn grym ac y bydd fersiwn wedi'i diweddarau o gynllun rheoli COVID-19 Cymru yn cael ei gyhoeddi. Mae'r cynllun ar gael yma: <https://llyw.cymru/cynllun-rheolir-coronafeirws-lefelau-rhybudd-yng-nghymru>. Mae'r cynllun yn nodi'n fanwl sut y bydd mesurau cenedlaethol yn cael eu cyflwyno mewn ffordd fwy unffurf a rhagweladwy, gan ddibynnu ar ddangosyddion amrywiol, gan gynnwys lefel y feirws yng Nghymru a'r risg o haint.

I gefnogi'r sectorau lletygarwch, hamdden a manwerthu, rydym yn rhoi pecyn cymorth gwerth £340 miliwn at ei gilydd i helpu busnesau a effeithiwyd gan y cyfyngiadau hyd at y Fflwyddyn Newydd. Mae hyn yn cynnwys cronfa benodol o £180 miliwn ar gyfer busnesau lletygarwch a hamdden a'r gadwyn gyflenwi. Bydd offeryn brysbennu ar gael ar [wefan Busnes Cymru](#) erbyn 11 Rhagfyr fel y gall busnesau wirio a ydynt yn gymwys ar gyfer y gronfa. Bydd y gronfa yn agor i geisiadau yn ystod yr wythnos sy'n dechrau ar 11 Ionawr.

Mae llawer o bobl wedi cadw at y rheolau a'r rheoliadau ac rydym yn ddiolchgar i'r busnesau lletygarwch sydd, ar y cyfan, wedi gweithio'n galed dros ben i gadw pobl yn ddiogel. Er mai prif nod y mesurau hyn yw lleihau lefel y risg, yn y pen draw mae'n gyfrifoldeb i bawb (gan gynnwys cyfrifoldeb personol) mewn amgylchiadau unigol i ystyried y peth callaf i'w wneud i osgoi lledaeniad y feirws.

Yn gywir,

Yr Arglwydd Elis-Thomas AS/MS

Y Dirprwy Weinidog Diwylliant, Chwaraeon a Thwristiaeth
Deputy Minister for Culture, Sport and Tourism

P-05-1099 Don't shut the Hospitality Sector (Pubs, Restaurants, Cafes) without providing scientific evidence, Correspondence – Petitioner to Committee, 03.01.21

Thank you for the opportunity to reply.

I note the response from Lord Elis-Thomas.

I note that UKHospitality, the trade body, released a survey on the 26th October, in which it revealed (Click on link for information):

Out of 250 million customer visits, the infection rate was 0.0003% of all customer visits.

<https://www.bighospitality.co.uk/Article/2020/10/26/UKH-Extremely-low-level-of-Coronavirus-transmission-in-hospitality-restrictions-curfew>

UKHospitality also published:

<https://www.bighospitality.co.uk/Article/2020/10/28/Just-1-of-hospitality-venues-linked-to-NHS-Test-and-Trace-incidences-research-finds>

I note that Brains chief executive, Alistair Darby, stated to Wales Online: "Only six incidences of track and trace contacts for possible Covid-19 cases have been recorded in Brains pubs despite more than 600,000 visits by customers since re-opening in August"

<https://www.walesonline.co.uk/whats-on/food-drink-news/brains-pubs-coronavirus-lockdown-wales-19132593>

Since that statement, Brains put itself up for sale.

I note that Brains has now been forced to hand over its pub chain in Wales, to Wolverhampton based Marston's in an effort to stay viable.

<https://www.morningadvertiser.co.uk/Article/2020/12/23/Marston-s-takes-on-SA-Brain-pubs>

I also note that the East London Pub Company has had a similar experience, serving 450,000 customers and being unaware of any Covid cases.

<https://www.morningadvertiser.co.uk/Article/2020/12/24/How-has-2020-changed-people-and-pubs-East-London-Pub-Company>

ITV reported that you are more likely to contract Covid-19 in hospital than in a pub:

<https://www.itv.com/news/2020-11-19/covid-supermarkets-revealed-as-place-visitors-and-workers-are-most-likely-to-be-exposed-to-coronavirus>

Proportion of all common locations reported in PHE (Public Health England) data:

- Supermarket - 18.3%
- Secondary school - 12.7%
- Primary school - 10.1%
- Hospital - 3.6%
- Care home - 2.8%
- College - 2.4%
- Warehouse - 2.2%
- Nursery preschool - 1.8%
- Pub or bar - 1.6%
- Hospitality - 1.5%
- University - 1.4%
- Manufacture engineering - 1.4%
- Household fewer than five - 1.2%
- General practice - 1.1%
- Gym - 1.1%
- Restaurant or cafe - 1.0%

And the First Minister himself said "match the actions we take to the source of the problem". "The numbers that are rising are not being caused in hospitality businesses". This was during his press conference on the 9th October 2020.

<https://youtu.be/VP9yy4dLLPg>. Go to 20 Min 29 Sec for his reply regarding shutting down the hospitality sector

Once again, I ask the Welsh Government to publish where the scientific advice came from and on what data it was based, for closing down one of our biggest sectors in Wales, and throwing Brains (and many others) under a bus. On the 9th October he said the evidence did not show a rise in Covid due to the hospitality sector. The least he can do is show why this changed, where the figures came from and what scientific proof he had for making this decision.

I note from Lord Elis-Thomas' letter that money has been made available. How does that trickle down to the operator or each and every business effected? After they have invested so much in their businesses to operate under the guidelines, and with data showing they are

not responsible for any growth in infection figures, the question that needs answering, is what was the scientific advice that has led to the closing down of an entire industry with all of the negative repercussions associated with this move. Was the First Minister just copying other Nations?

Sincerely

P-05-1100 Caniatáu i dafarndai a bwytaï yng Nghymru weini alcohol / aros ar agor ar ôl 6pm

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Gwilym Owen, ar ôl casglu cyfanswm o 4,619 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Bydd y cyfyngiadau a gyhoeddwyd gan Mark Drakeford ac sy'n dod i rym am 6pm, 4 Rhagfyr, yn gwahardd y diwydiant lletygarwch rhag gwerthu alcohol, ac yn eu gorfodi i gau am 6pm. Bydd y cyfyngiadau hyn yn niweidiol i'r diwydiant lletygarwch ac mae angen ein cefnogaeth arnynt.

Gwybodaeth Ychwanegol

Nid yw lleoliadau'n gallu gweithredu i'w capasiti llawn ac, oherwydd hynny, mae busnesau'n mynd drwy gyfnod anodd iawn. Ond yr hyn sy'n gwneud pethau'n llawer gwaeth yn awr yw'r ffaith bod y Llywodraeth yn dweud nad yw lleoliadau'n cael gwerthu alcohol a bod yn rhaid iddynt gau am 6pm.

Bydd hyn yn niweidiol iawn i'r diwydiant. Mae llawer o'r rhain yn fusnesau teuluol sydd, yn ystod yr wythnosau nesaf, yn dibynnu ar gyfnod prysuraf y flwyddyn, sy'n hanfodol i'w busnes a'u bywoliaeth.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Ynys Môn
- Gogledd Cymru

Eich cyf/Your ref P-05-1100
Ein cyf/Our ref DET/03620/20

Janet Finch-Saunders MS
Cadeirydd
Pwyllgor Deisebau

22 Rhagfyr 2020

Annwyl Janet

Diolch am eich gohebiaeth dyddiedig 7 Rhagfyr ar ran y Pwyllgor Deisebau am Ddeiseb P-05-110: Caniatáu i dafarndai a bwytai yng Nghymru weini alcohol/ros ar agor ar ôl 6pm.

Ers i'ch gohebiaeth ddod i law, fe fyddwch yn gwybod am gyhoeddiad y Prif Weinidog ei fod wedi gorfod gwneud penderfyniad anodd a dod â chyfyngiadau lefel rhybudd pedwar i rym ganol nos 19 Rhagfyr. Mae hyn yn golygu y bydd lletygarwch a siopau nad ydyn nhw'n hanfodol, gwasanaethau cyswllt agos, campfeydd a chanolfannau hamdden yn gorfod cau. Bydd yn rhaid i bawb aros gartref, ond gyda dwy aelwyd yn cael dod ynghyd i ffurfio swigen ddydd Nadolig yn unig. Gydol y cyfnod lefel rhybudd pedwar, bydd aelwyd un person yn cael ymuno ag un aelwyd arall. Er ein bod ni i gyd am osgoi ymyrryd ymhellach ar fusnesau a chynlluniau pobl ar gyfer y Nadolig, ein prif ddyletswydd yw diogelu bywydau yma yng Nghymru.

Mae fersiwn newydd o gynllun rheoli Covid-19 Cymru wedi'i gyhoeddi ac y mae ar gael yn: <https://lyw.cymru/cynllun-rheolir-coronafeirws-lefelau-rhybudd-yng-nghymru>. Mae'r cynllun yn esbonio'n fanwl sut y caiff mesurau cenedlaethol eu cyflwyno mewn ffordd fwy unfurf a rhagweladwy, gan ddibynnu ar amrywiaeth o ddangosyddion, gan gynnwys lefel y feirws yng Nghymru a'r perygl o gael eich heintio.

Fel ymateb i'r Pwyllgor a'r pwyntiau penodol a godwyd gan y Deisebwr, rydym wedi gorfod gwneud penderfyniadau anodd iawn gan ystyried y niwed y gallai'r coronafeirws ei wneud a'r risgiau i'r economi ac i gymdeithas o osod rhagor o gyfyngiadau ar y diwydiant lletygarwch a'r diwydiant hamdden dan do.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Dafydd.Elis-Thomas@lyw.cymru
Correspondence.Dafydd.Elis-Thomas@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae ein mesurau cenedlaethol wedi'u dylunio i'n helpu i'n diogelu yn ein bywydau pob dydd, yn enwedig yn y sefyllfaoedd lle down i gysylltiad â phobl eraill a lle mae perygl inni ddal a lledaenu'r coronafeirws. Mae'r coronafeirws yn ffynnu ar ymddygiad arferol pobl, a phan fyddwn yn dod i gysylltiad â'n gilydd am unrhyw hyd o amser, mae perygl i'r coronafeirws gael ei basio ymlaen. Er bod mwyafrif y busnesau lletygarwch ledled Cymru wedi gweithio'n galed i gadw at y rheolau a rhoi amgylchedd diogel i'w cwsmeriaid, astudiodd TAC (y Gell Cyngori Technegol) y dystiolaeth:

<https://www.gov.uk/government/publications/transmission-risk-in-the-hospitality-sector/transmission-risk-in-the-hospitality-sector> sy'n cefnogi'r farn bod alcohol yn dal yn ffactor bwysig o ran lledaenu clefydau heintus gan helpu gwyddonwyr i ddeall pryd mae'r feirws yn cael ei ledaenu. Mae yfed alcohol – yn enwedig gormod o alcohol – yn gallu gwneud i bobl ymddwyn mewn ffordd sy'n llai ystyriol o'r risgiau. Mae'n gallu ei gwneud hi'n anoddach i bobl gofio ble y buon nhw a chyda phwy y maen nhw wedi bod mewn cysylltiad agos pan fydd y tîm olrhain cysylltiadau'n eu holi pe bai rhywun yn cael prawf positif. Nid yw'r rheoliadau hyn yn pigo ar sector penodol – y bwriad yw cryfhau'r pecyn cenedlaethol o fesurau sy'n ceisio diogelu iechyd y cyhoedd a lleihau'r achosion o'r coronafeirws yng Nghymru.

I gefnogi'r sectorau lletygarwch, hamdden a manwerthu, rydym yn creu pecyn o gymorth gwerth £340m i helpu busnesau fydd yn teimlo effeithiau'r cyfyngiadau i'r Fflwyddyn Newydd. Bydd yn cynnwys cronfa o £180m ar gyfer busnesau lletygarwch a hamdden a'r gadwyn gyflenwi – mae erfyn ar wefan [Busnes Cymru](#) y gall busnesau ei ddefnyddio i weld a ydyn nhw'n gymwys am yr arian, a byddwch yn gallu gwneud cais am yr arian o'r wythnos sy'n dechrau 11 Ionawr.

Mae llawer o bobl yn cadw at y rheolau ac rydym yn ddiolchgar i fusnesau lletygarwch sydd ar y cyfan wedi gweithio'n galed iawn i gadw pobl yn ddiogel. Er mai prif amcan y mesurau yw cadw lefel y risg mor fach â phosibl, mae cyfrifoldeb ar bawb o dan ei amgylchiadau unigol personol i ystyried beth yw'r peth doethaf i'w wneud rhag lledaenu'r feirws.

Yn gywir,

Yr Arglwydd Elis-Thomas AS/MS

Y Dirprwy Weinidog Diwylliant, Chwaraeon a Thwristiaeth
Deputy Minister for Culture, Sport and Tourism

Eitem 3.13

P-05-1036 Caniatáu swigod cefnogaeth yn ystod y cyfyngiadau symud

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Louise Vaughan, ar ôl casglu cyfanswm o 108 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Er mwyn gwarchod lles meddyliol ac emosiynol y boblogaeth yn ystod y cyfyngiadau symud, dylid caniatáu rhieni sengl a'r rheini sy'n byw ar eu pennau eu hunain i ffurfio swigen gefnogaeth gydag aelwyd arall, a gadael i gyplau sy'n byw ar wahân i ymweld â chartrefi ei gilydd, fel sy'n cael ei ganiatáu yn yr Alban a Gogledd Iwerddon.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Ogwr
- Gorllewin De Cymru

P-05-826 Mae sir Benfro yn dweud NA!! i gau adran damweiniau ac achosion brys Llwynhelyg!

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Myles Bamford-Lewis, ar ôl casglu 40,045 o lofnodion.

Geiriad y ddeiseb

Rydym ni sydd wedi llofnodi isod yn galw ar Lywodraeth Cymru a Bwrdd Iechyd Hywel Dda i wrthdroi eu penderfyniad i israddio ein hysbyty sirol a chael gwared ar ein hadran damweiniau ac achosion brys.

Mae Bwrdd Iechyd Hywel Dda wedi cynnig newidiadau sylweddol i'r ffordd y caiff gwasanaethau eu darparu mewn ysbytai yng ngorllewin Cymru. Maent yn cynnig israddio ysbyty cyffredinol Llwynhelyg yn ein sir ni ac ysbyty cyffredinol Glangwili yn sir Gâr, y ddau i safon ysbytai cymuned, ac adeiladu ysbyty cyffredinol newydd yn ardal Hendy-gwyn ar Daf. Fodd bynnag, mae hyn hefyd yn golygu na fydd gennym bellach adran damweiniau ac achosion brys sy'n gweithredu'n llawn yn ein sir oherwydd y bydd yr adran hon wedi'i disodli gan uned mân anafiadau ar safle Llwynhelyg. O ganlyniad, bydd cleifion y mae angen gofal brys arnynt yn ein sir yn wynebu teithio am hyd at awr, neu efallai hyd yn oed yn fwy os ydynt yn byw yn ardaloedd mwy gwledig ein sir, i gael gofal brys a all achub bywyd mewn ysbyty a fydd y tu allan i'r sir. Byddai'r oedi hwn yn golygu bod bywydau yn sir Benfro mewn perygl, heb ystyried yr oedi ychwanegol wrth orfod aros am ambiwlans i gyrraedd y claf, sefydlogi'r claf, wedyn cludo'r claf i ysbyty sydd y tu hwnt i ffiniau ein sir. Mae hyn yn golygu colli munudau hanfodol mewn sefyllfa lle nad oes amser i'w golli.

Mae bod heb adran damweiniau ac achosion brys yn ein sir yn hollol annerbyniol, a'r rheswm am y cynnig yw torri costau ac, yn bwysicach oll, torri corneli. Wel, byddwn ni'n sefyll cornel sir Benfro ac ni fyddwn yn caniatáu iddynt ein torri ni o'r map!

Llofnodwch a rhannwch y ddeiseb hon. Ni allwn adael i Lywodraeth Cymru a Bwrdd Iechyd Hywel Dda gymryd ased pennaf ein sir oddi wrthym. Maen nhw eisoes wedi mynd â'r uned gofal arbennig babanod, yr uned famolaeth dan arweiniad meddyg ymgynghorol a'r gwasanaeth gofal pediatrig 24 awr oddi wrthym, gan roi ein babanod, ein plant a'n mamau mewn perygl mawr! Nawr

maent yn dod i orffen y gwaith gyda gweddill gwasanaethau ysbyty ein sir.
Peidiwch â gadael i hynny ddigwydd!

Gyda'n gilydd, byddwn yn anfon neges at Steve Moore a Vaughan Gething y gallant feddwl eto os ydynt yn credu y bydd sir Benfro yn ildio heb frwydro'n ôl wrth iddynt fynd â'n gwasanaethau ysbyty oddi wrthym!

Achub adran damweiniau ac achosion brys Llwynhelyg! Achub Ysbyty Llwynhelyg!

Etholaeth a Rhanbarth y Senedd

- Preseli Sir Benfro
- Canolbarth a Gorllewin Cymru

P-05-947 Dylai llythyrau meddygon teulu fod am ddim i fyfyrwyr
Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan William Bremner, ar ôl casglu cyfanswm o 144 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Ar hyn o bryd, os bydd angen llythyr meddyg teulu ar fyfyrwr i gefnogi hawliad amgylchiadau esgusodol neu am dystiolaeth ar gyfer cais am Lwfans i Fyfyrwyr Anabl (DSA), bydd y meddyg teulu yn codi tua £35 ar y myfyrwr (gan ddibynnu ar y feddygfa). Oherwydd hyn, ar ben yr anawsterau posibl i fyfyrwyr o ran eu hiechyd, o ran anableddau dysgu, a/neu o ran anableddau, mae'n rhaid iddynt dalu i gael dogfen sy'n dangos hynny. I lawer o fyfyrwyr (yn enwedig y rhai o gefndiroedd tlotach), golyga hyn eu bod yn cael trafferth i gael y gefnogaeth sydd ei hangen arnynt i allu cwblhau eu cwrs gradd, ac mewn rhai achosion i gael dau ben y llinyn ynghyd.

Etholaeth a Rhanbarth y Senedd

- Canol Caerdydd
- Canol De Cymru